«Ει μεν βούλονται εν ταυτώ στεφανωθήναι»

1. «Εἰ μέν βούλονται ἐν ταὐτῷ στεφανωθῆναι». Προφανώς πρόκειται για την ίδια μέρα και ώρα που γίνεται η «Ἀκολουθία ἐπὶ μνήστροις», δηλαδή του αρραβώνα, μια Ακολουθία που παλιότερα γινόταν στο Ναό μετά τη θεία Λειτουργία. Το νόημα επομένως των όσων διαλαμβάνει εδώ το εισαγωγικό σημείωμα του Ευχολογίου είναι πως η Ακολουθία του στεφανώματος παλιότερα ήταν δυνατό να γίνει είτε «ἐν ταὐτῷ», δηλαδή αμέσως μετά την Ακολουθία του αρραβώνα, είτε «μεθ᾽ ἡμέρας», ύστερα δηλαδή από την πάροδο ορισμένων ημερών. Σήμερα όμως επικράτησε γενικά η συνήθεια η Ακολουθία του αρραβώνα να μην τελείται πλέον ξεχωριστά αλλά μαζί με την Ακολουθία του στεφανώματος σαν μια ενιαία Ακολουθία. Πρβλ. και σχόλ. αριθ. 1 της Ακολουθίας του αρραβώνα.

Ο νάρθηκας (πρόναος) και η χρήση του

2. «Εἰσέρχονται ἐν τῷ Ναῷ ἐκ τοῦ νάρθηκος». Στη χριστιανική αρχιτεκτονική νάρθηκας λέγεται το προ του κυρίως ναού μέρος. Στην αρχαία Εκκλησία στο νάρθηκα στέκονταν οι ειδωλολάτρες που συμπαθούσαν το χριστιανισμό, οι αιρετικοί, οι κατηχούμενοι και όσοι από τους πιστούς διατελούσαν κάτω από βαριά εκκλησιαστικά επιτίμια. Επίσης οι άποροι και οι επαίτες. Στο νάρθηκα ο βασιλιάς του Βυζαντίου απέθετε το στέμμα και το ξίφος, για να μπει κατόπιν στον κυρίως ναό. Με την πάροδο του χρόνου ο νάρθηκας χάνει μέρος από τη σπουδαιότητά του, για να καταργηθεί σιγά σιγά τελείως. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας αποκτά ιδιάζουσα σημασία, γιατί χρησίμευσε σαν σχολείο και στο νάρθηκα των Εκκλησιών λειτουργούσε το «κρυφό σχολειό».

Η σημασία και η θέση του 127 Ψαλμού στην «Ακολουθία του Στεφανώματος»

3. Δεν είναι χωρίς ιδιαίτερη σημασία το γεγονός ότι η κυρίως Ακολουθία του γάμου αρχίζει με τον 127ο ψαλμό, ο οποίος ψάλλεται ανά στίχο από τον Ιερέα χαρμόσυνα, ενώ ο Χορός απαντά σε κάθε στίχο, εξίσου χαρμόσυνα, με το «Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι». «Οἱ τά πάντα καλῶς διαταξάμενοι θεῖοι Πατέρες» είχαν ασφαλώς το λόγο τους που πρόταξαν τον ψαλμό αυτό στην Ακολουθία του γάμου.

Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από το περιεχόμενό του, ο ψαλμός αναφέρεται στην οικογενειακή ευτυχία που απολαμβάνουν όλοι όσοι έχουν φόβο Θεού, όσοι δηλαδή προσπαθούν να τηρούν τις εντολές του, το θείο θέλημα. Στους ανθρώπους αυτούς, λέγει ο ψαλμωδός, όλα έρχονται βολικά με τη χάρη και την ευλογία του Θεού. Τόσο ο άνδρας όσο και η γυναίκα, ο καθένας στο καθήκον του, στα έργα και στη θέση που τους έταξε ο Θεος, όταν έχουν φόβο Θεού, χαίρονται τους καρπούς των κόπων τους, δίνουν χαρά και στηρίζουν ο ένας τον άλλο και δημιουργούν μια ευτυχισμένη οικογένεια, στην οποία βασιλεύει ο σεβασμός, η αγάπη και η ειρήνη ανάμεσα στο αντρόγυνο και τα παιδιά.

Η τήρηση λοιπόν των εντολών του Θεού είναι εκείνη που θα χαρίσει στο νέο ζευγάρι την ευτυχία· αυτή είναι το θεμέλιο· τίποτε άλλο δεν είναι ικανό να φέρει

Phoca PDF

την πραγματική ευτυχία. Όλα τα άλλα, η υγεία, η εργατικότητα και συνεργασία των συζύγων, η δημιουργία απογόνων, η συζυγική πίστη, η οικογενειακή αρμονία, το αίσθημα της ασφάλειας και της χαράς είναι καρπός αυτής της τήρησης των εντολών του Θεού κατά τον ιερό ψαλμωδό.

«Μακάριος εἶ, καί καλῶς σοι ἔσται» λέει ο ψαλμωδός για «πάντα φοβούμενον τόν Κύριον». Και την αναμφισβήτητη αυτή αλήθεια, ότι δηλαδή, όταν ο άνθρωπος βαδίζει σύμφωνα με το νόμο του Θεού, όλα του πάνε καλά, θα επαναλάβει αργότερα με τα ίδια περίπου λόγια ο απόστολος Παύλος, όταν θα πει· «Τοῖς ἀγαπῶσι τόν Θεόν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν» (Ρωμ. η΄, 28). Όλα· ακόμη και τα δυσάρεστα· κι αυτά που εμείς τα θεωρούμε αντίθετα προς το συμφέρον μας.

Ο Ψαλμός κλείνει με την ευχή να χαρίζει ο Θεος πλούσια την ευλογία του και τα αγαθά της οικογενειακής ζωης στούς νεονύμφους, σ᾽ όλη τους τη ζωή, και τέτοια μακροζωΐα, ώστε να δούν «υἱούς υἱῶν», εγγόνια δηλαδή. Την ευτυχία και τη μακαριότητα αυτή που νιώθουν στην οικογενειακή ζωή «πάντες οἱ φοβούμενοι τόν Κύριον», όσοι δηλαδή σ᾽ όλες τους τις ενέργειες προσπαθούν να πορεύονται σύμφωνα με το θέλημα και τις εντολές του Θεού, ο αείμνηστος Π.Ν. Τρεμπέλας (τό Ψαλτήριο μετά συντόμου ερμηνείας, Αθήναι 1955, σελ. 546) τη θεωρεί πρόγευση της πλήρους και τέλειας μακαριότητας που θα απολαύσουν αυτοί στο μέλλοντα βίο. Εδώ, στον παρόντα βίο, θα απολαύσουν με τη χάρη και την ευλογία του Θεού τα αγαθά της επίγειας Ιερουσαλήμ και στο μέλλοντα βίο τα αγαθά της άνω Ιερουσαλήμ, την αιώνια παραδεισιακή μακαριότητα. Αλήθεια πόση ειρήνη θα βασίλευε στο λαό του Ισραήλ, αν όλοι διαπνέονταν από ένα τέτοιο πνεύμα! Και πόση ειρήνη και γαλήνη θα βασίλευε και σήμερα στις σχέσεις των ανθρώπων και των λαών, στο νέο Ισραήλ της Χάριτος του Θεού! Αυτή ακριβώς η ειρήνη εύχεται ο ψαλμωδός να επικρατήσει στη γη.

Και ειδικότερα τώρα για την περίπτωση των νεονύμφων· Πόση ειρήνη και γαλήνη θα επικρατούσε στις μεταξύ τους σχέσεις, εαν και αυτοί προσπαθούσαν να εφαρμόζουν τις εντολές του Θεού! Ο ίδιος ο ψαλμωδός είναι απόλυτα βέβαιος για την πληρότητα της γαλήνης και το μέγεθος της ευτυχίας που μπορεί να νιώσουν οι άνθρωποι, όταν με συνέπεια τηρούν το νόμο του Θεού και γίνονται άξιοι μιας τέτοιας δωρεάς. Λέει χαρακτηριστικά σε κάποιο άλλο σημείο των ψαλμών του· «Εἰρήνη πολλή τοῖς ἀγαπῶσιν τόν νόμον σου, Κύριε» (Ψαλμ. 118, 165)!

Ο του Θεού φόβος

4. «Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τόν Κύριον... Μακάριος εἶ, καί καλῶς ἔσται... Ἰδού οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τόν Κύριον». Οι στίχοι προέρχονται από τον 127 Ψαλμό, με τον οποίο, όπως είπαμε και στο προηγούμενο σχόλιο, αρχίζει η κυρίως Ακολουθία του γάμου. Θα μπορούσε κανείς να πεί ότι όλος τούτος ο Ψαλμός αναφέρεται στην ευεργετική επίδραση που ασκεί στον άνθρωπο ο φόβος του Θεού. Και η αποτελεσματικότητα αυτή τονίζεται σε πάμπολλα σημεία της Αγίας Γραφής, όπως· «Ἀρχή σοφίας φόβος Κυρίου» (Παροιμ. 1, 7, Ψαλμ. 110, 10), «Φόβος Κυρίου προστίθησιν ἡμέρας» (Παροιμ. 10, 27), «Τόν Θεόν φοβοῦ καί τάς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος» (Ἐκκλησ. 12, 13), «Οὐδέν

Phoca PDF

κρεῖσσον φόβου Κυρίου καί οὐδέν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν ἐντολαῖς Κυρίου» (Σοφία Σιράχ 23, 27), «Φόβος Κυρίου ὡς παράδεισος εὐλογίας» (Σοφία Σιράχ 40, 27), «Ὁ φοβούμενος τόν Κύριον μέγας διά παντός» (Ἰουδίθ, 16, 16).

Ο απόστολος των Εθνών συμβουλεύει τους χριστιανούς να υποτάσσονται ο ένας στον άλλο με φόβο Θεού, «ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ» (Εφεσ. ε΄, 21)· σε άλλο σημείο τους τονίζει την υποχρέωση που έχουν να τελειοποιούνται συνεχώς στην αγιοσύνη πάλι με φόβο Θεού, «ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ» (Β΄ Κορ. ζ΄, 1). Η Εκκλησία μας σε κάθε Ακολουθία της παρακαλεί το Θεό για όλους εκείνους που εισέρχονται στον ιερό ναό «μετά πίστεως, εὐλαβείας καί φόβου Θεοῦ». Και ο Λειτουργός καλεί κάθε φορά τους πιστούς να προσέλθουν στη θεία Κοινωνία πάλι με φόβο Θεού, «μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε» (θ. Λειτουργία).

Ο του Θεού φόβος, κατά τη διδασκαλία των Πατέρων, δε μας αποτρέπει απλώς από κάθε είδους αδικία και αμαρτία, αλλά μας διευκολύνει να προσεγγίσουμε το Θεό και να φτάσουμε στην τελείωση, να κατακτήσουμε δηλ. την τέλεια αγάπη, προς τον πλησίον μας και το Θεο, που καθιστά περιττό πια το φόβο· γιατί πράγματι «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τόν φόβον» (Α΄ Ιω. δ΄, 18). Επομένως, ο φόβος ως τρόπος σχέσεως του ανθρώπου προς το Θεό δεν είναι εξευτελισμός της ανθρώπινης προσωπικότητας, όπως κακώς και αντορθόδοξα ερμηνεύεται από πολλούς. Ο Θεός δε μας συμπεριφέρεται σαν δυνάστης που έχει πάνω μας δικαιώματα, αλλά ως Πατέρας που μας παρέχει το ύψιστο δικαίωμα της υιοθεσίας, το δικαίωμα δηλ. να γίνουμε παιδιά του.

Γι᾽ αυτό ο του Θεού φόβος, που ταυτίζεται με την τήρηση των εντολών του, ερμηνεύεται ως έκφραση ευχαριστίας, που οφείλει ο άνθρωπος προς το Θεο, ως ανταπόκριση του ανθρώπου προς την άπειρη αγάπη του Θεού, ενώ αντίθετα η έλλειψη φόβου ερμηνεύεται ως αγνωμοσύνη και αχαριστία, γεγονός που όχι μόνο οι άνθρωποι καταδικάζουν στις μεταξύ τους σχέσεις, αλλά και ο ίδιος ο Θεός αρκετές φορές στην Αγία Γραφή παρουσιάζεται να εκφράζεται με βαθύ παράπονο για την αχαριστία του ανθρώπου και τη μη ανταπόδοση ευγνωμοσύνης στις μεγάλες και πολλαπλές ευεργεσίες. Θυμίζουμε μόνο εδώ τα λόγια του Κυρίου προς το λεπρό εκείνο Σαμαρείτη που θεώρησε χρέος του, μόνος αυτός από τους δέκα, να γυρίσει και να ευχαριστήσει τον Ιησού μετά τη θεραπεία τους από τη λέπρα· «οὐχί οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δέ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ εἰ μή ὁ ἀλλογενής οὗτος;» (Λουκ. ιζ΄, 17-18).

Το ίδιο φαινόμενο μπορεί να παρατηρήσει κανείς και στην υμνολογία της Εκκλησίας μας. Έτσι π.χ. στο ιβ΄ Αντίφωνο της Ακολουθίας των Παθών του Κυρίου ο εμπνευσμένος υμνογράφος παρουσιάζει τον ίδιο τον πάσχοντα Κύριο να απευθύνεται με βαθύ παράπονο προς τούς Ιουδαίους και να εκφράζεται ως εξής για τη μεγάλη αχαριστία τους· Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἤ τί σοι παρηνώχλησα; τούς τυφλούς σου ἐφώτισα, τούς λεπρούς σου ἐκαθάρισα, ἄνδρα ὄντα ἐπὶ κλίνης ἠνωρθωσάμην. Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, καί τί μοι ἀνταπέδωκας; ἀντί τοῦ μάννα χολήν· ἀντί τοῦ ὕδατος ὄξος· ἀντί τοῦ ἀγαπᾶν με σταυρῷ με προσηλώσατε...

Phoca PDF

Ο Μ. Αθανάσιος λέει τα εξής χαρακτηριστικά για το θεϊκό φόβο· «Νά μη φοβούμαστε το Θεό σαν τύραννο, αλλά να τον φοβούμαστε για την αγάπη Του· έτσι θα έχουμε φόβο όχι μόνο επειδή αμαρτάνουμε, αλλά επειδή ο Θεός μας αγαπά, χωρίς να τον αγαπούμε, και επειδή ο Θεός μας ευεργετεί, χωρίς να το αξίζουμε». Ύστερα απ᾽ όλ᾽ αυτά μπορούμε να κατανοήσουμε γιατί μακαρίζονται από τη Γραφή «πάντες οἱ φοβούμενοι τόν Κύριον» και γιατί ο του Θεού φόβος θεωρείται θεία ευλογία. Μπορούμε ακόμη να καταλάβουμε γιατί ο ιερός ψαλμωδός τον θεωρεί θεμέλιο της οικογενειακής ευτυχίας και απαραίτητο στοιχείο για τη σωστική προκοπή των νεονύμφων.

«Ἄμπελος εὐθηνοῦσα»

5. «Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου». Εδώ η γυναίκα παρομοιάζεται με αμπέλι θαλερό, ανθηρό, γεμάτο με άφθονους και γλυκούς καρπούς. Είναι η γυναίκα η δραστήρια, η ενεργητική, η παραγωγική, αλλά και η γυναίκα η συνετή, η ευγενική, η καλόβολη, η καλοσυνάτη, αυτή που καταφέρνει να βασιλεύει στο σπίτι η χαρά, η γαλήνη· αυτή που κάνει το σπίτι να είναι πόλος έλξης και όχι απωθητικό. Σε ένα τέτοιο σπίτι βρίσκει κανείς δροσιά και ζεστασιά· ένα τέτοιο σπίτι μοιάζει στην πραγματικότητα με επίγειο παράδεισο.

Ωραιότατο εγκώμιο της συνετής και σοφής συζύγου, της εργατικής και καλής νοικοκυράς, της «χρυσοχέρας» όπως συνηθίζεται να λέγεται χαρακτηριστικά, πλέκει ο σοφός συγγραφέας του βιβλίου των Παροιμιών της Π.Δ. (βλ. κεφ. 31 κυρίως). Εκεί μακαρίζεται ο άντρας που νυμφεύτηκε γυναίκα «αγαθή», «σοφή» και «ανδρεία» (= συνετή)· «ὅς εὗρεν γυναῖκα ἀγαθήν, εὗρεν χάριτας, ἔλαβεν δέ παρά Θεοῦ ἱλαρότητα» (Παροιμ. 18, 22). Μια τέτοια γυναίκα βέβαια είναι θησαυρός σπάνιος. Διότι «γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὑρήσει; τιμιωτέρα δέ ἐστιν λίθων πολυτελῶν ἡ τοιαύτη» (Παροιμ. 31, 10). Οπωσδήποτε όμως είναι μεγάλη τιμή για τον άντρα μια τέτοια γυναίκα· «γυνή ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρί αὐτῆς» (Παροιμ. 12, 4), «θαρσεῖ ἐπ᾽ αὐτῇ ἡ καρδία τοῦ ἀνδρός αὐτῆς» (Παροιμ. 31 11), «περίβλεπτος δέ γίνεται... ὁ ἀνήρ αὐτῆς» (Παροιμ. 31, 23).

Όταν, λοιπόν, τέτοια είναι η σύζυγος, «ἄμπελος εὐθηνοῦσα» δηλαδή, σωστή «μέλισσα», σώφρων και αγαθή, σοφή και συνετή, δεν μπορεί παρά να πάει μπροστά το σπιτικό. Γι᾽ αυτό δικαιολογημένα και ο θυμόσοφος λαός μας λέει πως «η γυναίκα το φκιάνει το σπίτι και η γυναίκα το χαλάει». Τονίζεται έτσι ο σπουδαιότατος ρόλος της στην όλη ευτυχία της οικογένειας. «Σοφαί γυναῖκες ᾠκοδόμησαν οἴκους, ἡ δέ ἄφρων κατέσκαψεν ταῖς χερσίν αὐτῆς» ηχεί από το μακρινό παρελθόν ο σοφός λόγος του Σολομώντα (Παροιμ. 14, 1).

«Νεόφυτα ελαιών»

6. «Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου». Πρόκειται για τα παιδιά της οικογένειας που παρομοιάζονται εδώ με νιόφυτα λιόδεντρα. Η ελιά, όπως είναι ίσως γνωστό σ᾽ όλους μας, θεωρείται σύμβολο της μακροβιότητας και τής πολύχρονης καρποφορίας. Ο καρπός της ελιάς και το παράγωγο του καρπού της, το λάδι, μαζί με «τόν σῖτον καί τόν οἶνον», είναι από τα παμπάλαια χρόνια από

Phoca PDF

τις βασικότερες και τις πιο απαραίτητες τροφές του ανθρώπου που συχνά ευλογεί η Εκκλησία (πρβλ. τη φράση· «εὐλόγησον τόν σῖτον, τόν οἶνον καί τό ἔλαιον»). «Νεόφυτα ἐλαιῶν», λοιπόν, τα τέκνα της οικογένειας· νεαρά τώρα στην ηλικία, αλλά αργότερα θα αποδώσουν κι αυτά καρπούς, όπως τα ελαιόδεντρα. Θα αναπτυχθούν τώρα στο οικογενειακό περιβάλλον, σαν μέσα σε φυτώριο, με πολλή φροντίδα από τους γονείς και αργότερα θα συνεχίσουν κι αυτά το παραγωγικό έργο. Θα ασκήσουν την αρετή, θα βαδίσουν το δρόμο του Θεού και θα έρθει η ώρα που θα δημιουργήσουν κι αυτά τη δική τους οικογένεια. Έτσι τουλάχιστον οραματίζεται ο ιερός ψαλμωδός την ευλογημένη οικογένεια που τα μέλη της είναι δεμένα μεταξύ τους· κοντά στους γονείς δηλ. τα τέκνα, καύχημα και καμάρι τους· «οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου».

Στη σημερινή ταραγμένη εποχή όμως, εποχή κρίσης πανάρχαιων θεσμών και καθιερωμένων αξιών, όπως είναι η οικογένεια, αυτό το πρωτοκύτταρο της ανθρώπινης κοινωνίας, ο ανωτέρω εκφραστικότατος στίχος του Ψαλμού ηχεί ίσως κάπως παράξενα. Γιατί πόσα, αλήθεια, από τα σημερινά «νεόφυτα ἐλαιῶν», πόσα δηλ. από τα σημερινά παιδιά, κάθονται «κύκλῳ τῆς τραπέζης», γύρω από το οικογενειακό τραπέζι, για να χαρούν όλα μαζί τα μέλη της οικογένειας τη ζεστή ατμόσφαιρα και το φαγητό; Αλίμονο! Όχι πολλά. Και οι λόγοι πολλοί. Από τη μια η πολύωρη και σε διαφορετικά ωράρια πολλές φορές εργασία του πατέρα και της μητέρας, καθώς και οι σχολικές και εξωσχολικές απασχολήσεις ή και η εργασία των παιδιών, και από την άλλη η τάση για πρόωρη απελευθέρωση και αποδέσμευση των παιδιών, αγοριών και κοριτσιών, από το οικογενειακό περιβάλλον έχουν καταστήσει, δυστυχώς, την οικογενειακή εστία «εστιατόριο» και «ξενοδοχείο», ἀπ᾽ όπου απουσιάζει η ζεστασιά της επικοινωνίας. Ακόμη και οι Κυριακές, οι αργίες και οι γιορτές, κατά τις οποίες θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν όλα τα μέλη της οικογένειας στο κοινό τραπέζι, αφιερώνονται κι αυτές στο μεγαλύτερο μέρος τους στις εξόδους και τις εκδρομές.

Είναι αλήθεια πως οι νέοι μας σήμερα, ιδίως στις μεγαλουπόλεις, όπου η ζωη κινείται με γοργούς ρυθμούς και συνοδεύεται από πολύ άγχος, βομβαρδίζονται κυριολεκτικά από πληθώρα και ποικιλία ιδεών. Οι νέοι της σημερινής αντιφατικής μας κοινωνίας, κοινωνίας της αφθονίας και της υπέρμετρης κατανάλωσης από τη μια, και της ανεργίας και της αγωνίας για τη μελλοντική τους αποκατάσταση από την άλλη, αντιμετωπίζουν αναρίθμητους και μεγάλους και διαρκείς κινδύνους για τη σωματική και ψυχοπνευματική τους υγεία, καθώς επίσης και εντονότατους πειρασμούς. Η θέση τους μέσα στη σημερινή κοινωνία είναι πράγματι τραγική. Ζώντας μέσα σ᾽ έναν κόσμο συνεχών προκλήσεων και παγίδων καλούνται να μήν υποκύψουν και να μην παρασυρθούν αλλά παλεύοντας με ηρωϊσμό να μείνουν άτρωτοι και να αναδειχθούν νικητές.

Δεν έχουν επομένως να παλέψουν μόνο με τον ίδιο τους τον εαυτό που από τη φύση του ρέπει περισσότερο προς το κακό παρά προς το καλό. Ροπή που την παραδέχεται η ίδια η Γραφή. «Ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τά πονηρά ἐκ νεότητος» (Γεν. 8, 21) ηχεί από την αρχή της δημιουργίας του ανθρώπινου γένους ο θεϊκός λόγος. «Οὐ γάρ ὅ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὅ οὐ θέλω κακόν τοῦτο πράσσω» θα πει αιώνες αργότερα ο Παύλος σχετικά με την πάλη του

Phoca PDF

ανθρώπου προς την έμφυτη ροπή του προς το κακό (βλ. τη σχετική διδασκαλία του αποστόλου στην επιστολή του Προς Ρωμαίους, κεφ. ζ΄, στιχ. 14-25 κυρίως, αλλά και σ᾽ άλλα σημεία των επιστολών του). Διμέτωπος, λοιπόν, και σκληρός είναι ο αγώνας των σημερινών νέων. Δεν είναι δηλαδή μόνο η φυσική τους ροπή προς το κακό που πρέπει να εξουδετερωθεί· είναι και η περιρρέουσα ατμόσφαιρα με τις πάμπολλες αρνητικές της επιδράσεις που τους δυσκολεύει αφάνταστα σ᾽ αυτό.

Για να μπορέσουν να αντέξουν και να βαδίσουν το δρόμο της αρετής, θα πρέπει να κάνουν καθημερινά τιτάνιο αγώνα και να καταβάλλουν υπεράνθρωπες προσπάθειες. Γι᾽ αυτό και χρειάζονται έμπρακτη τη βοήθεια και τη συμπαράσταση όλων των παραγόντων της κοινωνίας· και της Εκκλησίας και της Πολιτείας. Για να μπορέσει έτσι η κάθε οικογένεια να χαρεί τα παιδιά της «κύκλῳ τῆς τραπέζης»· να τα φροντίσει και να τα καμαρώσει «ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν» και για να καρποφορήσουν με τη σειρά τους και στην ώρα τους και τα ίδια για το δικό τους το καλό και «ἐπ᾽ ἀγαθῷ» του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Σιών. Η κυριολεκτική και μεταφορική της σημασία

7. «Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιών». Όνομα ενός από τους λόφους πάνω στον οποίο είχε οικοδομηθεί το μεγαλύτερο μέρος των Ιεροσολύμων. Οχυρωμένη ακρόπολη των Ιεβουσαίων αρχικά η Σιών, όταν κυριεύτηκε από το Δαβίδ ονομάστηκε «πόλις Δαβίδ». Πάνω στο «όρος Σιών» είχαν οικοδομηθεί τα ανάκτορα του Σολομώντα και αργότερα του Ηρώδη, ενώ ο περίφημος ναός του Σολομώντα ήταν κτισμένος στην κορυφή άλλου λόφου της ιερής πόλης. Το όνομα Σιών αναφέρεται πάρα πολύ συχνά στις άγιες Γραφές και γενικά θεωρούνταν από τους Ιουδαίους κατοικητήριο του Θεού. «Σιών» και «θυγάτηρ Σιών» σε πολλά σημεία της Γραφής λέγεται και όλη η πόλη των Ιεροσολύμων. Θυμίζουμε μόνο εδώ τα εξής χαρακτηριστικά χωρία· «Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών· κήρυσσε, θύγατερ Ἰερουσαλήμ· ἰδού ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι… ἐπιβεβηκώς ἐπὶ ὑποζύγιον καί πῶλον νέον» (Ζαχ. θ΄, 9) και «μή φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδού ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου» (Ιωαν. ιβ΄, 15). Μεταφορικώς με τον όρο «Σιών» ή αλλιώς «νέα Σιών» εννοούμε την ίδια την Εκκλησία του Χριστού (Εβρ. ιβ΄, 22 – Αποκ. ιδ΄, 1). Πρβλ. και επόμενο σχόλιο.

Ιερουσαλήμ. Η κυριολεκτική και μεταφορική της σημασία

8. «Καί ἴδοις τά ἀγαθά Ἰερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου». Η Ιερουσαλήμ είναι η ιερή και πλούσια πόλη των Εβραίων, πρωτεύουσα της Ιουδαίας και αργότερα της Παλαιστίνης· λέγεται και Ιεροσόλυμα. Είναι η πόλη στην οποία έπαθε και αναστήθηκε ο Κύριος και θεωρείται η κοιτίδα της χριστιανικής Εκκλησίας. Η Ιερουσαλήμ μετά την κατάληψή της από το Δαβίδ ονομάζεται, όπως και η Σιών, και «πόλις Δαβίδ». Στη γλώσσα της χριστιανικής διδασκαλίας, σε αντίθεση προς την «ἐπίγειον Ἰερουσαλήμ», έχουμε και τον όρο «ἄνω Ἰερουσαλήμ», επουράνιος βασιλεία. Στο πρώτο π.χ. στιχηρό ιδιόμελο των Αίνων του Όρθρου της Μ. Δευτέρας ο ιερός υμνογράφος παρουσιάζει τον Κύριο να «βοά» προς τους μαθητές του και να τους διαβεβαιώνει· «Οὐκέτι εἰς τήν ἐπίγειον Ἰερουσαλήμ διά τό παθεῖν, ἀλλά ἀναβαίνω πρός τόν Πατέρα μου καί Πατέρα ὑμῶν… καί συνανυψῶ

Phoca PDF

ὑμᾶς εἰς τήν ἄνω Ἰερουσαλήμ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

Μεταφορικώς τώρα ο όρος «καινή» ή αλλιώς «νέα Ιερουσαλήμ» είναι μια προσωνυμία που δόθηκε στην Εκκλησία του Χριστού γενικά. Η χριστιανική Εκκλησία, η οποία παρουσιάζεται ως «στρατευομένη» στη γη και ως «θριαμβεύουσα» στον ουρανό, έχει, σύμφωνα με τή διδασκαλία των Πατέρων, μεταφορικά όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πραγματικής Ιερουσαλήμ. Είναι δηλαδή αγία, οχυρή και ασάλευτη, ένδοξη και λαμπρή, με παγκόσμια ακτινοβολία, με θεμελιωτή της και «κεφαλή», αρχηγό, τον ίδιο το Χριστό και στηρίζεται στην άπειρη αγάπη και τήν αδιάψευστη επαγγελία του Θεού. Ενδεικτικά μόνο για τη μεταφορική σημασία του όρου θυμίζουμε εδώ το χαρμόσυνο πασχαλινό ύμνο από τη θ΄ ωδή του αναστάσιμου Κανόνα «Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἰερουσαλήμ, ἡ γάρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σέ ἀνέτειλε. Χόρευε νῦν καί ἀγάλλου, Σιών» (πρβλ. και Ησ. 60, 1) και παραπέμπουμε τον αναγνώστη στα χωρία· Γαλ. δ΄, 26 και Αποκ. γ΄, 12 και κα΄. Πρβλ. και προηγούμενο σχόλιο αριθ. 7.

Από όσα ειπώθηκαν στο παρόν σχόλιο και στο προηγούμενο μπορεί να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι οι όροι «Σιών» και «Ιερουσαλήμ» παρά την κάποια διαφορά στην κυριολεκτική τους σημασία σχεδόν ταυτίζονται, πολύ δε περισσότερο τούτο σημβαίνει στη μεταφορική τους σημασία, αυτή δηλαδή της ταύτισης των δύο όρων με την ίδια την Εκκλησία του Χριστού. Ερευνώντας περισσότερο το θέμα θα μπορούσαμε συμπληρωματικά να προσθέσουμε και τα εξής· Η λέξη «Σιών» σημαίνει το ύψωμα που δεσπόζει σε μια περιοχή, ενώ «Ιερουσαλήμ» τον τόπο της ειρήνης, την οποία παρέχει στους κατοίκους του λόγω της φυσικής οχύρωσης της θέσης. «Άνω Ιερουσαλήμ» επίσης αρχικά λεγόταν το τμήμα της ιερής πόλης που ήταν κτισμένο στο λόφο Σιών. Σύμφωνα εξάλλου με την πατερική διδασκαλία οι προφητικές εκφράσεις «θύγατερ Σιών» και «θύγατερ Ιερουσαλήμ» (Ζαχ. θ΄, 9) ισχύουν κατά περίπτωση εξίσου τόσο για τη Θεοτόκο όσο και για την Εκκλησία του Χριστού.

Σταδιακά λοιπόν και με την πάροδο του χρόνου από την κυριολεκτική σημασία των όρων περάσαμε στη μεταφορική και χριστιανική. Έτσι οι όροι «Σιών», «Νέα Σιών», «Αγία Σιών», «Ένδοξος Σιών» και «Ιερουσαλήμ», «Άνω Ιερουσαλήμ», «Καινή Ιερουσαλήμ», «Νέα Ιερουσαλήμ» διευρύνθηκαν ως προς τη σημασία τους, απέκτησαν καθαρά χριστιανικό νόημα και κατέληξαν να ταυτίζονται πια με τη μία Αγία καθολική και αποστολική Εκκλησία του Χριστού τόσο τη «στρατευομένη» όσο και τη «θριαμβεύουσα» (Πρβλ. και Μάρκου Α. Σιώτου» Η Γεθσημανή ιδιοκτησία του ευαγγελιστού Ιωάννου», Αθήναι 1989, σελ. 44 κ.ε.).

Ισραήλ. Η κυριολεκτική και μεταφορική σημασία του όρου

9. «Εἰρήνη ἐπὶ τόν Ἰσραήλ». Η αρχική σημασία του ονόματος Ισραήλ είναι ισχυρός. Είναι το όνομα που αποδόθηκε στον Ιακώβ από τον ίδιο το Θεό, με τον οποίο πάλεψε ολόκληρη νύχτα και αποδείχθηκε ισχυρός και δυνατός και κέρδισε με την επιμονή του την ευλογία του Θεού. Η αφήγηση του σχετικού περιστατικού γίνεται στην Π.Δ. (Γεν. 32, 23-33), όπου σημειώνεται το εξής για το όνομα Ισραήλ· «... Οὐ κληθήσεται ἔτι τό ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλά Ἰσραήλ ἔσται τό ὄνομά σου, ὅτι

Phoca PDF

ἐνίσχυσας μετά Θεοῦ καί μετά ἀνθρώπων δυνατός» (Γεν. 32, 29). Ισραήλ στη συνέχεια ονομάστηκαν οι απόγονοι του Ιακώβ και ολόκληρος ο εβραϊκός λαός πού λάτρευε το μόνο αληθινό Θεό· είναι ο «Ἰσραήλ κατά σάρκα», όπως αποκαλεί ο Παύλος (Α΄ Κορινθ. ι΄, 18) το γένος των Εβραίων, του οποίου πατριάρχης και γενάρχης υπήρξε ο Ιακώβ. Μεταφορικά με τον όρο Ισραήλ ή αλλιώς νέος Ισραήλ στη χριστιανική διδασκαλία εννοούνται όλοι οι αληθινοί πιστοί, το πνευματικό δηλ. σπέρμα του Ισραήλ, «τά τέκνα τῆς ἐπαγγελίας» του Θεού (Ρωμ. θ΄, 6-8), τα πνευματικά δηλ. τέκνα του Αβραάμ, το σύνολο των πιστών και αληθινών χριστιανών, «ὁ λαός τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ».

Τι είναι η Συναπτή

10. Συναπτή· Σειρά από σύντομες, αλλά περιεκτικότατες, δεήσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας, η καθεμιά από τις οποίες καταλήγει στην προτροπή «τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» (= ας παρακαλέσουμε τον Κύριο). Έχουμε δύο ειδών συναπτές· τη μεγάλη, που περιέχει πολλές τέτοιες δεήσεις (= παρακλήσεις, αιτήματα) και καταλήγει στην εκφώνηση· «ὅτι πρέπει Σοι πᾶσα δόξα, τιμή καί προσκύνησις κ.λπ.» και τή μικρή που είναι συντομότατη σε αιτήματα. Οι συναπτές εκφωνούνται συνήθως από το Διάκονο.

Ο γάμος θεσμός του Θεού από την εποχή των πρωτοπλάστων

11. Η δημιουργία των πρωτοπλάστων, του Αδάμ και της Εύας, είναι κοινό χαρακτηριστικό στοιχείο και στίς τρεις μεγάλες της ευλογίας ευχές που ακολουθούν τη Συναπτή. Και φυσικά αυτό γίνεται γιατί η δημιουργία των πρωτοπλάστων έχει άμεση σχέση με το μυστήριο του γάμου. Στην παρούσα ευχή τονίζεται πως ο γάμος θεσμοθετήθηκε από τη στιγμή της αρχικής παρουσίας του ανθρώπου πάνω στη γη και εμφανίζεται ως απόρροια της μεγάλης αγάπης του Θεού προς τόν άνθρωπο. Επειδή δηλαδή ο Θεός έκρινε πως δεν είναι καλό να είναι μόνος του ο άνθρωπος, δημιουργεί από την πλευρά του Αδάμ την Εύα· μια δημιουργία που τονίζει πως στό γάμο ο δεσμός των δύο προσώπων, του άνδρα και της γυναίκας, (πρέπει να) είναι στενός, αδιάσπαστος και ακατάλυτος· κανένας απολύτως δεν έχει το δικαίωμα να τους χωρίζει. Με το γάμο γίνονται πλέον ένα σώμα και η αποδέσμευσή τους από πρόσωπα, ακόμη και πολύ αγαπητά, είναι όρος απαράβατος για την επιτυχία του γάμου· θα προσκολληθούν ο ένας στον άλλο με αμοιβαία κατανόηση και αγάπη και θα θυσιάσουν κάθε εγωϊσμό και κάθε αδυναμία τους που μπορεί να αποβεί βλαπτική στην ομαλή τους συμβίωση. Τέλος με την εντολή «αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε» προς τους πρωτοπλάστους υπογραμμίζεται πως η τεκνογονία στο γάμο είναι θέλημα του Θεού και πως ο άνθρωπος με το ορμέμφυτο της πατρότητας και μητρότητας γίνεται συνεχιστής του έργου του Θεού, γίνεται αποδέκτης μιας ανεκτίμητης δωρεάς του Θεού (βλ. Γεν. 1, 27-28.2, 18, 21-22, 24. Ματθ. ιθ΄, 5-6. Μαρκ. ι΄, 7-9). Πρβλ. και σχόλ. αριθ. 7 της Ακολουθίας του αρραβώνα και σχόλ. αριθ. 22 και 23 αυτής εδώ της Ακολουθίας.

Ευλογημένα αντρόγυνα της Αγίας Γραφής παραδείγματα προς μίμηση

12. Τόσο στην παρούσα όσο και στήν επόμενη ευχή παρελαύνουν μεγάλες

Phoca PDF

αγωνιστικές μορφές της Αγίας Γραφής· μορφές ανδρών και γυναικών. Παρελαύνουν αντρόγυνα που έζησαν αρμονικά παρά τις δοκιμασίες τους και διέλαμψαν με την πίστη τους και ευλογήθηκαν από το Θεό. Η αγάπη που είχαν μεταξύ τους και η τήρηση των εντολών του Θεού αμείφθηκαν με το παραπάνω· αξιώθηκαν όλες αυτές οι άγιες μορφές να αναδείξουν γόνους (απογόνους) εξίσου ευλογημένους.

Έτσι σ᾽ αυτήν εδώ την Ευχή προβάλλονται· ο Αβραάμ με τήη Σάρρα, γόνος των οποίων υπήρξε ο Ισαάκ· ο Ισαάκ και η Ρεβέκκα, ένας από τους γόνους των οποίων υπήρξε ο Ιακώβ· ο Ιακώβ και η Ραχήλ, ένας από τους γόνους των οποίων υπήρξε ο «πάγκαλος», ο πολύ ενάρετος Ιωσήφ· ο Ιωσήφ και η Ασυνέθ, τέκνα των οποίων υπήρξαν ο Εφραίμ και ο Μανασσής· προβάλλεται ακόμη το αντρόγυνο Ζαχαρίας και Ελισάβετ, τέκνο των οποίων υπήρξε ο Ιωάννης ο Πρόδρομος· τέλος μνημονεύεται ο Ιεσσαί, εγγονός του Βοόζ και της Ρουθ και πατέρας του Δαβίδ, από το γενεαλογικό δέντρο του οποίου προέρχεται και ο ίδιος ο Χριστός «κατά σάρκα», διότι τόσο η Μαρία όσο και ο Ιωσήφ, ο μνηστήρας της Παρθένου και θετός πατέρας του Ιησού, ήταν μακρινοί απόγονοι του Δαβίδ. Ο Ευαγγελιστής Ματθαίος, όπως είναι γνωστό, αρχίζει το Ευαγγέλιό του ως εξής· «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ υἱοῦ Ἀβραάμ». Ο Χριστός δηλαδή ήταν απόγονος του Δαβίδ, ο οποίος Δαβίδ ήταν απόγονος του Αβραάμ.

Ο Προφήτης Ησαΐας αναφέρει πως ο Μεσσίας θα προέλθει από τη ρίζα, το γένος δηλαδή, του Ιεσσαί· «καί ἐξελεύσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καί ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναβήσεται» (Ησ. 11, 1). Το γενεαλογικό δέντρο του Ιεσσαί στην αγιογραφία της Εκκλησίας εικονίζεται ως πολύκλωνο δέντρο που φύεται (φυτρώνει) από το σώμα του Ιεσσαί, «ἀνακειμένου» (= ελαφρά ξαπλωμένου), και φέρει στο καθένα από τα κλαδιά του και έναν από τους προπάτορες του Ιησού και στην κορυφή, σαν άνθος, αυτόν τον ίδιο το Χριστό, στην αγκαλιά της Παναγίας. Την ωραία αυτή συμβολική σύλληψη απηχεί και ο χαρακτηριστικός χριστουγεννιάτικος ύμνος από τον Κανόνα της εορτής (ωδή Δ΄)· «Ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καί ἄνθος ἐξ αὐτῆς, Χριστέ, ἐκ τῆς Παρθένου ἀνεβλάστησας».

Η αναφορά στις άγιες αυτές μορφές που μνημονεύονται στην ευχή δεν είναι άσχετη με το τελούμενο μυστήριο· προφανώς αποτελούν για τους νεονύμφους παραδείγματα άξια προς μίμηση· και ασφαλώς αποβλέπουν στο να συνειδητοποιήσουν οι νεόνυμφοι το μέγεθος της δικής τους ευθύνης σχετικά με τη δημιουργία καλών τέκνων αλλά και πόσο τελεσφόρα, πόσο αποτελεσματική είναι η ευλογία και η χάρη του Θεού· κι ακόμη πόσο μεγάλη και τιμητική για τον άνθρωπο είναι η δωρεά αυτή του Θεού, αφού μέσω του γάμου μπορούν να γεννηθούν και να αναδειχθούν τέτοια μεγάλα αναστήματα αρετής, πίστεως και αγιότητας. Και τό άκρο άωτο, το αποκορύφωμα της δωρεάς αυτής· Καρπός του γάμου του Ιωακείμ και τής Άννας υπήρξε η Παναγία, από την οποία σαρκώθηκε και γεννήθηκε ο ίδιος ο Χριστός! Βλ. και σχόλ. αριθ. 25.

«Ὃ… παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καί τόν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας»

13. «Ὃ… παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καί τόν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας».

Phoca PDF

Η παρουσία του Κυρίου στο γάμο που έγινε στην Κανά της Γαλιλαίας και το θαύμα της μετατροπής του νερού σε κρασί που τέλεσε εκεί, στοιχεία που αναφέρονται σε αρκετά σημεία της Ακολουθίας του γάμου, θεωρούνται έκφραση της θείας οικονομίας και της βουλήσεως του Θεού να εξυψώσει και να αγιάσει το θεσμό του γάμου. (Βλέπε και σχόλια αριθ. 41 και 46).

«Ἐνταῦθα παραγενόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστασίᾳ»

14. «Ἐνταῦθα παραγενόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστασίᾳ». Ο Θεός ως «πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν» παρίσταται «ἀοράτως» στην τέλεση του μυστηρίου του γάμου· γι᾽ αυτό και τον παρακαλούμε να ευλογήσει το γάμο, όπως ευλόγησε το γάμο στην Κανά της Γαλιλαίας με τη φυσική του παρουσία και την τέλεση του σχετικού θαύματος.

Τα επίγεια και ουράνια αγαθά είναι δώρα του Θεού που παρέχονται στο αντρόγυνο όχι χωρίς αγώνα

15. Με το «παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις» (= χάρισε σ᾽ αυτούς εδώ τους δούλους σου, τους νεονύμφους δηλαδή) παρακαλούμε το Θεό, που είναι «ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν καί ζωῆς χορηγός» και επειδή «πᾶσα δόσις ἀγαθή καί πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον», από αυτόν δηλ. προέρχεται, να χαρίσει στους νεονύμφους πλούσια τα επίγεια και ουράνια αγαθά. Οπωσδήποτε όμως όλα αυτά τα αγαθά που μνημονεύονται στην ευχή, που καταφάσκονται και διατυπώνονται κατά τον ρεαλιστικότερο τρόπο ως αιτήματα πέρα για πέρα ανθρώπινα, δεν παρέχονται πάντα στους νεονύμφους. Είναι, χωρίς αμφιβολία, καρπός της προσπάθειάς τους, της αγωνιστικής τους διάθεσης και της τήρησης του θελήματος του Θεού, ο οποίος ευλογεί τον κόπο τους. Και την ευλογία και τη χάρη του Θεού επισύρει το αντρόγυνο αβίαστα και αυτόματα, χωρίς δηλ. να το επιδιώκει, με τη γνήσια βίωση του θείου θελήματος, όχι την επιφανειακή και την υποκριτική.

Το γεγονός ότι πολλές φορές δεν παρέχονται τα αγαθά στο γάμο, αυτό δε σημαίνει ότι οφείλεται σε ατονία και ασθένεια του μυστηρίου ούτε σε αδυναμία της θείας χάρης να χορηγήσει τα αγαθά (άπαγε της βλασφημίας!), αλλά στην πρόνοια του Θεού, του οποίου «ἀνεξερεύνητοι αἱ βουλαί» για το πραγματικό συμφέρον και την ψυχική σωτηρία των νεονύμφων. Γιατί βέβαια και οι δοκιμασίες και ο πόνος είναι αναπόσπαστα στοιχεία της ζωής. Το αντρόγυνο στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να υπομένει καρτερικά, χωρίς γογγυσμούς· η χάρη του Θεού κάνει και στις περιπτώσεις αυτές το θαύμα της· γιατί η δύναμη του Θεού βρίσκει την τελείωσή της στη δική μας ασθένεια, στη δική μας αδυναμία να ξεπεράσουμε τα οποιαδήποτε προβλήματα· «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» τονίζει ο Παύλος (Β΄ Κορινθ. ιβ΄, 9). Εξάλλου ο «ἀμαράντινος τῆς δόξης στέφανος», για τον οποίο γίνεται λόγος στην Ευχή, δεν παρέχεται στο αντρόγυνο χωρίς αγώνα, χωρίς άοκνη προσπάθεια.

«Τήν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον»

16. «Τήν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον». Η «ἀνεπιβούλευτος κοίτη» ή

Phoca PDF

«ἀμίαντος κοίτη», η συζυγική δηλαδή πίστη, είναι μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την επιβίωση του αντρόγυνου, είναι το θεμέλιο, πάνω στο οποίο θα στηριχτεί η συζυγική αγάπη και η ισόβια ενότητα. Βλ. και σχόλ. αριθ. 11 (Ακολ. αρραβ.) και 48 και 57 (Ακολ. στεφαν.).

«Καί δός αὐτοῖς ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καί ἀπό τῆς πιότητος τῆς γῆς»

17. «Καί δός αὐτοῖς ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καί ἀπό τῆς πιότητος τῆς γῆς». Η φράση, ελαφρά τροποποιημένη για την περίσταση των νεονύμφων, προέρχεται από την Π.Δ. και συγκεκριμένα από την ευλογία του Ισαάκ προς τον Ιακώβ. Εκεί ο Ισαάκ ευλογώντας τον Ιακώβ εύχεται μεταξύ των άλλων· «Καί δῴη σοι ὁ Θεός ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καί ἀπό τῆς πιότητος τῆς γῆς καί πλῆθος σίτου καί οἴνου» (Γεν. 27, 28).

Πρόκειται δηλαδή για τα ουράνια και επίγεια αγαθά που στό σημείο τούτο της Ευχής επικαλείται ο Λειτουργος για τους νεονύμφους. Αξίζει να παρατηρήσει κανείς το γεγονός ότι προηγείται η «δρόσος τοῦ οὐρανοῦ» και ακολουθεί η «πιότης τῆς γῆς»· προηγούνται δηλ. τα ουράνια αγαθά και ακολουθούν τα επίγεια· προηγούνται τα πνευματικά – ψυχικά αγαθά και ακολουθούν τα υλικά. Και, όπως ερμηνεύουν οι Πατέρες της Εκκλησίας, έτσι επιβάλλεται και έτσι είναι δίκαιο να γίνεται. Το πρώτο και το κυριότερο είναι να ζητάει ο άνθρωπος από το Θεό τα ουράνια αγαθά· τη χάρη και την ευλογία του Θεού· το έλεος και την ευσπλαχνία του· την ψυχική του σωτηρία. Και ύστερα, σαν δευτερότερο, να ζητάει τα γήϊνα και τα κοσμικά, τα εφήμερα και τα βιοτικά· υγεία, δόξα, πλούτο και τα παρόμοια.

Και την τάξη αυτή, την αξιολόγηση θα λέγαμε σήμερα, μας τη δίδαξε ο ίδιος ο Θεάνθρωπος. Εκείνος είπε να ζητάμε πρώτα αυτά που είναι πράγματι πρώτα· και ύστερα να ζητάμε αυτά που είναι δεύτερα σε αξία. Ας θυμηθούμε την «Κυριακή» προσευχή. Εκεί μας παράγγειλε να προτάσσουμε το «ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τό θέλημά σου...» και μετά να διατυπώνουμε το αίτημα «τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον» (Ματθ. στ΄, 10-11). Ας θυμηθούμε ακόμη και τον άλλο κατηγορηματικό λόγο του Ιησού· «Ζητεῖτε δέ πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καί ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. στ΄, 33). Γι᾽ αυτό, λοιπόν, ορθότατα στο σημείο τούτο της Ευχής προτάσσεται ως αίτημα για τους νεονύμφους η «δρόσος τοῦ οὐρανοῦ», η χάρη και η ευλογία του Θεού, και έπεται η «πιότης τῆς γῆς», η αφθονία των υλικών αγαθών. Βλ. και παραπάνω σχολ. αριθ. 15, καθώς και Ευγ. Βούλγαρη «Ἀδολεσχία Φιλόθεος», απόδοση Θ. Σπεράντσα, Αθήναι 1962, σελ. 106-108.

Χρειάζεται ίσως εδώ μια επιπρόσθετη, καθαρά φιλολογική, σημείωση. Το ουσιαστικό «πιότης» δεν έχει καμιά σχέση με το ομόηχο «ποιότης». Παράγεται από το επίθετο πίος ή πίων και σημαίνει στην κυριολεξία πάχος, παχύτητα· επομένως «πιότης γής» κυριολεκτικά σημαίνει το γόνιμο και εύφορο έδαφος και μεταφορικά αφθονία αγαθών που παράγει η γη, πλούτος, ευτυχία, ευημερία, ευπορία και αφθονία υλικών γενικά αγαθών.

Phoca PDF

Η καλή χρήση των αγαθών

18. «Ἵνα μεταδιδῶσι καί τοῖς χρείαν ἔχουσι». Προφανώς εδώ γίνεται λόγος για την καλή χρήση των αγαθών. Τα αγαθά είναι δώρα του Θεού· γι᾽ αυτό και η χρήση τους πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να αποβλέπει στη δόξα του Θεού· «δωρεάν ἐλάβετε, δωρεάν δότε» είναι η εντολή του Θεού (Ματθ. ι΄, 8). Άλλωστε, κατά τη χριστιανική διδασκαλία, όποιος με αγαθή προαίρεση ευεργετεί και ανακουφίζει τους ενδεείς, προσελκύει άσφαλτα τη γενναιοδωρία του Θεού τόσο σε επίγεια υλικά αγαθά όσο και σε πνευματικά και ουράνια. «Ἱλαρόν γάρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός» τονίζει ο απόστολος Παύλος (Β΄ Κορ. θ΄, 7). Έτσι εξάλλου μπορεί να κατανοηθεί και ο κατηγορηματικός λόγος του Κυρίου «μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἤ λαμβάνειν» (Πραξ. κ΄, 35). Χαρά, λοιπόν, στους νεονύμφους που όχι απλώς θα έχουν για να δίνουν, αλλά θα προσφέρουν μ᾽ όλη τους την καρδιά στο συνάνθρωπό τους τα πλούσια δώρα του Θεού. Διότι, όπως εμφαντικά αποφαίνεται ο σοφός Παροιμιαστής, «δανείζει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν, κατά δέ τό δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ» (Παροιμ. 19, 17). Βλ. και παρακάτω σχολ. αριθ. 29.

«Δωρούμενος ἅμα καί τοῖς συμπαροῦσι πάντα τά πρός σωτηρίαν αἰτήματα»

19. «Δωρούμενος ἅμα καί τοῖς συμπαροῦσι πάντα τά πρός σωτηρίαν αἰτήματα». Εδώ, όπως και σε άλλα σημεία της Ακολουθίας του γάμου, γίνεται λόγος για όσους παρακολουθούν το μυστήριο του γάμου και συμπροσεύχονται για τους νεονύμφους.

«Ὁ τοῦ μυστικοῦ καί ἀχράντου γάμου ἱερουργός»

20. «Ὁ τοῦ μυστικοῦ καί ἀχράντου γάμου ἱερουργός». Όπως θα δούμε και στο αποστολικό ανάγνωσμα, ο γάμος των νεονύμφων είναι εικόνα της ενώσεως του Χριστού με την Εκκλησία. Όπως δηλαδή ο Χριστός από τη μεγάλη του αγάπη προς το ανθρώπινο γένος κατέβηκε από τον ουρανό και ήρθε στη γη και έγινε ένα με την Εκκλησία και θυσιάστηκε μάλιστα γι᾽ αυτή, έτσι και ο άντρας στο γάμο γίνεται ένα με τη γυναίκα του. Περισσότερα όμως για τήν παρομοίωση αυτή θα δούμε στα σχόλια πάνω στο αποστολικό ανάγνωσμα.

Η σημασία των ονομάτων γυνή, Εύα και Αδάμ

21. «Αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη». Κατά το Γερμανό φιλόλογο Γ. Κούρτιο (Kurtius) η λέξη «γυνή» (= γυναίκα) παράγεται από το ρήμα γί(γ)νομαι. Το όνομα Εύα προέρχεται από το εβραϊκό Χαββά που σημαίνει «μητέρα κάθε ζωής» ή απλά «ζωή», ενώ το όνομα Αδάμ σημαίνει «χοϊκός», επειδή ο Δημιουργός τον έπλασε από χώμα (Βλ. Γεν. 2, 23· 3, 20 και 2, 7).

«Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα, καί προσκολληθήσεται πρός τήν γυναῖκα αὐτοῦ»

22. Στο σημείο τούτο της Ευχής θα νόμιζε κανείς πως η Εκκλησία προτρέπει τους νεονύμφους να εγκαταλείψουν τους γονείς τους και να τους αποξενώσουν. Τότε

Phoca PDF

όμως το ανωτέρω χωρίο της Π.Δ. (βλ. Γεν. 2, 24) που, όπως είδαμε, μνημονεύεται και στην προηγούμενη Ευχή (πρβλ. και σχόλ. αριθ. 11) και επαναλαμβάνεται αυτολεξεί από τον Κύριο (βλ. Ματθ. ιθ΄, 5 και Μαρκ. ι΄, 7) και τον απόστολο Παύλο (βλ. Εφεσ. ε΄, 31) ως στοιχείο απαραίτητο για την ενότητα του αντρόγυνου έρχεται σε καταφανή αντίθεση με το άλλο που φυσικά έχει αναμφισβήτητη ισχύ και παντοτινή αξία· «τίμα τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καί ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς» (Έξοδ. 20, 12 και Δευτερ. 5, 16). Τι συμβαίνει λοιπόν στην προκείμενη περίπτωση;

Προφανώς εδώ επιδιώκεται να καταστεί φανερό πως ο δεσμός του γάμου είναι σπουδαιότερος και στενότερος και από αυτόν ακόμη το δεσμό των τέκνων προς τους γονείς και των γονέων προς τα τέκνα. Αυτό πρέπει να το συνειδητοποιήσουν καλά τόσο οι νεόνυμφοι όσο και οι γονείς τους. Και τα δύο μέρη χρειάζεται να προσέξουν πολύ. Οι νεόνυμφοι και μετά το γάμο τους δίκαιο και σωστό είναι, επιβάλλεται θα λέγαμε καλύτερα, να απονέμουν τον οφειλόμενο σεβασμό στους γονείς τους, να τους αγαπούν και να ενδιαφέρονται γι᾽ αυτούς· τυχόν αντίθετη συμπεριφορά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ασέβεια, αχαριστία και απανθρωπιά. Οι γονείς από την άλλη πλευρά δε θα πρέπει να πάψουν να ενδιαφέρονται για την ευτυχία των παιδιών τους και μετά το γάμο και να παρέχουν τις συμβουλές τους και την πολύτιμη πείρα τους σε θέματα που απασχολούν και σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους· είναι τούτο χρέος τους.

Και στις δύο όμως περιπτώσεις υπάρχουν ορισμένα όρια που, όταν τα ξεπεράσει κανείς, κάνουν πια μεγάλο κακό στο νέο αντρόγυνο. Πρόκειται, θα μπορούσαμε να πούμε, για παθολογικές καταστάσεις που προκαλούν πραγματική αναστάτωση στη ζωή των νεονύμφων και μπορεί να οδηγήσουν και στη διάλυση ακόμη του γάμου. Όταν π.χ. ο άντρας εξακολουθεί και μετά το γάμο του να εξαρτάται από τους γονείς του η τα αδέρφια του και δεν έχει την ικανότητα να αποδεσμευθεί από αυτούς ή, το χειρότερο, όχι απλά παρέχει την εντύπωση αλλά στην πραγματικότητα αγαπά περισσότερο εκείνους παρά τη σύζυγό του, «προσκολλάται» περισσότερο σ᾽ εκείνους παρά σ᾽ αυτή, τότε είναι βέβαιο πως ο γάμος του δεν είναι δυνατόν να ευδοκιμήσει· με μαθηματική ακρίβεια θα καταλήξει σε ναυάγιο. Στην περίπτωση αυτή σανίδα σωτηρίας είναι ο λόγος της Γραφής· «Ἕνεκεν τούτου», για χάρη δηλ. της γυναίκας του, «καταλείψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα, καί προσκολληθήσεται πρός τήν γυναίκα αὐτοῦ» (Μαρκ. ι΄, 7)· μόνο η εφαρμογή της σοφής αυτής εντολής και αλάθευτης συνταγής θα σώσει το γάμο του.

Το ίδιο φυσικά ισχύει και για τη γυναίκα σχετικά με τις εξαρτήσεις της από τους δικούς της γονείς και τα αδέρφια της· η αποδέσμευσή της από αυτούς και η προσκόλλησή της στον άντρα της είναι όρος απαραίτητος για την αρμονική της συμβίωση. Οι στίχοι του ιερού ψαλμωδού «ἄκουσον, θύγατερ, καί ἴδε καί κλίνον τό οὖς σου καί ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καί τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου· καί ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεύς τοῦ κάλλους σου» (Ψαλμ. 44, στιχ. 11-12), που έχουν βέβαια ευρύτερη σημασία και αναφέρονται στην ερωτική σχέση του ουράνιου Νυμφίου και της κάθε ψυχής ξεχωριστά, του Χριστού δηλ. και της Εκκλησίας του, στην προκείμενη περίπτωση μοιάζουν να ηχούν κυριολεκτικά και σε προστακτικό τόνο για τη

Phoca PDF

γυναίκα που καλείται να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στο σύζυγό της και να ξεχάσει ακόμη και πρόσωπα πολύ αγαπητά, αν παραστεί ανάγκη, και γενικά να αποδεσμευτεί από καθετί που θα μπορούσε να βλάψει το γάμο της.

Όσο όμως κακό μπορεί να κάνει στο νέο αντρόγυνο η εξάρτηση του καθενός από τους συζύγους από τους δικούς του γονείς και το οικογενειακό του περιβάλλον άλλο τόσο κακό μπορούν να κάνουν και το υπερβολικό ενδιαφέρον των γονέων, οι υπερβολικές περιποιήσεις και τα «κανακέματα», οι ποικίλες επεμβάσεις -δείγματα «αγάπης» κατά τη γνώμη τους- ή, το χειρότερο, η παθολογική και εγωιστική αγάπη τους και η ανταγωνιστική τους προσπάθεια να κλέψουν και να μονοπωλήσουν την αγάπη του παιδιού τους από τον άντρα ή τη γυναίκα του. Εδώ πια είναι ολοφάνερο πως υπεισέρχεται καθαρά ο παράγοντας της ζήλιας· και η απαίτηση και επιμονή αυτή των γονέων να αγαπά ο γαμπρός ή η νύφη αυτούς περισσότερο απ᾽ όσο οφείλει να αγαπά ο ένας τον άλλο είναι παράλογη και καταστροφική για την ευτυχία των παιδιών τους· είναι ενέργεια εγκληματική, θα μπορούσαμε να πούμε.

Ο ανωτέρω σοφός λόγος της Γραφής που λέγεται για τους νεονύμφους -τρείς συνολικά φορές στην Ακολουθία του στεφανώματος- ισχύει ασφαλώς και για τους γονείς τους· θα πρέπει να σταματήσουν τις αρρωστημένες εκδηλώσεις «αγάπης» και να αφήσουν ήσυχο το νέο ζευγάρι να χαρεί την αγάπη του, για να μη βρεθούν στη δύσκολη θέση να θρηνήσουν τα συντρίμμια που άσφαλτα θα δημιουργήσουν η παθολογική τους αγάπη και το υπερβολικό και ενοχλητικό – βλαπτικό ενδιαφέρον τους.

«Οὕς ὁ Θεός συνέζευξεν, ἄνθρωπος μή χωριζέτω». Το αδιάλυτο του γάμου

23. Ως το σημείο τούτο της Ευχής γίνονται αρκετές αναφορές στην Αγία Γραφή. Βλ. σχετικά χωρία· Γεν. 1, 28 – 2, 18 – 2, 21-24 – Ματθ. ιθ΄, 5-6 – Μαρκ. ι΄, 7-9. Πέρα από όσα ειπώθηκαν πιο πάνω στο σχόλ. αριθ. 11 θα θέλαμε να επισημάνουμε εδώ και τά εξής· Ο γάμος που, σύμφωνα με τη Γραφή και την ερμηνεία της από τους Πατέρες της Εκκλησίας, θεσμοθετήθηκε από τον ίδιο το Θεό ήδη από τη δημιουργία των πρωτοπλάστων είναι δεσμός αδιάρρηκτος και αδιάλυτος. Έτσι τουλάχιστον παρουσιάζεται στα παραπάνω χωρία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, με τρόπο μάλιστα κατηγορηματικό. Επομένως κανένας δεν έχει το δικαίωμα να χωρίσει το οποιοδήποτε αντρόγυνο που ενώθηκε με το μυστήριο του γάμου. Αλλά και για κανένα λόγο δεν πρέπει να χωρίζει το αντρόγυνο από μόνο του, «παρεκτός λόγου πορνείας» (Ματθ. ε΄, 32).

Αυτό βέβαια σημαίνει πως, από την πρώτη κιόλας στιγμή, δεν πρέπει να καταλήγει κανείς με ευκολία και επιπολαιότητα στην απόφαση συνάψεως γάμου. Χρειάζεται σύνεση και προσοχή προτού πάρει την απόφαση· είναι απαραίτητο όλα να τα μετρήσει και να μην ενεργήσει παράλογα και κάτω από το βάρος προσωρινών και επιφανειακών συναισθηματισμών ή οποιωνδήποτε συμφερόντων. Διαφορετικά, μετά την πρώτη ευφορία, υπάρχει η πιθανότητα να βρεθεί αντιμέτωπος με τη σκληρή πραγματικότητα και ο γάμος του να κλονιστεί συθέμελα.

Δεν είναι όμως μόνο οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει πολλές φορές το αντρόγυνο

Phoca PDF

από μόνο του στην αρμονική του συμβίωση, δυσκολίες που οφείλονται σε προσωπικές αδυναμίες των συζύγων και στην ιδιοσυστασία του χαρακτήρα τους. Είναι, δυστυχώς, και οι εξωτερικοί παράγοντες· πρόσωπα του οικογενειακού ή φιλικού περιβάλλοντος του καθενός από τους συζύγους· πρόσωπα ίσως του περιβάλλοντος της εργασίας των συζύγων ή καί του γειτονικού ακόμη περιβάλλοντος. Όλα αυτά τα πρόσωπα πολλές φορές, θελημένα ή αθέλητα, από καλή ή κακή πρόθεση, με τις επεμβάσεις τους προσφέρουν κακή υπηρεσία στους νεονύμφους που υποτίθεται ότι τους αγαπούν και πως ενδιαφέρονται γι᾽ αυτούς.

Για όλα αυτά τα πρόσωπα που μπορεί να είναι ακόμη και οι γονείς ή τά αδέρφια των νεονύμφων, οι συγγενείς και οι φίλοι τους, οι συνάδελφοι στην εργασία τους, οι γείτονες ή και οι απλώς γνωστοί τους, για όλους αυτούς που δείχνουν καλοδιάθετο ή υποκριτικό ενδιαφέρον για το αντρόγυνο, με απώτερο στόχο τη διάλυση του δεσμού του, ο λόγος της Γραφής είναι κατηγορηματικός και ηχεί, κατά κάποιο τρόπο, προειδοποιητικά και απαγορευτικά· **«Οὕς ὁ Θεός συνέζευξεν, ἄνθρωπος μή χωριζέτω»** (Ματθ. ιθ΄, 6 και Μάρκ ι΄, 9). Είναι πολύ βαριά η ευθύνη των προσώπων αυτών που, αντί να αμβλύνουν τις αντιθέσεις του αντρόγυνου και να συντελέσουν, με τρόπο διακριτικό, στην ομαλοποίηση των σχέσεών του, «ρίχνουν λάδι στη φωτιά» ή, το χειρότερο, το προτρέπουν και το εξωθούν στο διαζύγιο.

Στις περιπτώσεις αυτές το αντρόγυνο θα πρέπει να «διακρίνει» πρόσωπα και προθέσεις και να λαμβάνει υπόψη του μόνο τις εποικοδομητικές συμβουλές, ό,τι πραγματικά συντελεί στην αποκατάσταση των σχέσεών του και γενικά ό,τι στηρίζει το γάμο του. Αν όμως διαβλέπει ότι ο ρόλος των προσώπων αυτών είναι αρνητικός και διαλυτικός, τότε πια θα πρέπει να τα απομακρύνει όσο ακόμη είναι νωρίς, να κωφεύει ίσως στα λεγόμενά τους και να μην επιτρέπει αναμίξεις στις προσωπικές του υποθέσεις.

Εκείνο όμως που έχει σημασία είναι να καταλάβει το αντρόγυνο ότι πρέπει να στηρίζεται στις δικές του δυνάμεις, να προσπαθεί με ειλικρίνεια να συζητάει τα οποιαδήποτε προβλήματα δυσκολεύουν την αρμονική του συμβίωση και, μακριά από εγωϊσμούς, με πνεύμα κατανόησης, ανεκτικότητας και αγάπης να βρίσκει μόνο του τις σωστές λύσεις στα θέματα που κάθε φορά ανακύπτουν και θέτουν σε δοκιμασία τις συζυγικές σχέσεις.

«Καί δός τῇ παιδίσκῃ ταύτῃ ἐν πᾶσιν ὑποταγῆναι τῷ ἀνδρί, καί τόν δοῦλόν σου τοῦτον εἶναι εἰς κεφαλήν τῆς γυναικός»

24. «Καί δός τῇ παιδίσκῃ ταύτῃ ἐν πᾶσιν ὑποταγῆναι τῷ ἀνδρί, καί τόν δοῦλόν σου τοῦτον εἶναι εἰς κεφαλήν τῆς γυναικός». Για την υποταγή της γυναίκας στον άντρα και για το ρόλο του άντρα ως κεφαλής της γυναίκας βλ. παρακάτω στα σχόλια πάνω στο αποστολικό ανάγνωσμα.

Ο Λειτουργός επικαλείται το Θεό να ευλογήσει τους νεονύμφους, όπως ακριβώς ευλόγησε φημισμένα για την πίστη τους και υποδειγματικά για την αρετή τους αντρόγυνα της Αγίας Γραφής.

Phoca PDF

Ο Λειτουργός επικαλείται το Θεό να ευλογήσει τους νεονύμφους, όπως ακριβώς ευλόγησε φημισμένα για την πίστη τους και υποδειγματικά για την αρετή τους αντρόγυνα της Αγίας Γραφής

25. Ανάμεσα στα ευλογημένα αντρόγυνα της προηγούμενης ευχής που επαναλαμβάνονται στην παρούσα μνημονεύονται επιπλέον εδώ· ο Μωϋσής και η Σεπφόρα, ένας από τους γόνους των οποίων υπήρξε ο Ελιέζερ, και οι γονείς της Παναγίας, ο Ιωακείμ και η Άννα. Για όλα αυτά τα αντρόγυνα και τί σημασία έχει η μνεία τους για τους νεονύμφους βλ. παραπάνω σχολ. αριθ. 12.

Ο Λειτουργός παρακαλεί το Θεό να εκδηλώσει πλήρη την προστασία του και την εύνοιά του προς τους νεονύμφους και να τους κάμει να νιώσουν τη χαρά πνευματικών αγώνων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα βιβλικών και εκκλησιαστικών μορφών.

Ο Λειτουργός παρακαλεί το Θεό να εκδηλώσει πλήρη την προστασία του και την εύνοιά του προς τους νεονύμφους και να τους κάμει να νιώσουν τη χαρά πνευματικών αγώνων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα βιβλικών και εκκλησιαστικών μορφών

26. «Διαφύλαξον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...». «Μνημόνευσον αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Η Αγία Γραφή πέρα από τα ευλογημένα αντρόγυνα βρίθει και από μορφές, στις οποίες εκδηλώθηκε κατά τρόπο θαυματουργικό αμέριστη η προστασία του Θεού. Ως τέτοιες μορφές αναφέρονται ενδεικτικά ο Νώε, ο Ιωνάς, οι άγιοι τρεις Παίδες· ακόμη ο Ενώχ, ο Σημ καί ο Ηλίας (ο Προφήτης)· επίσης αναφέρονται οι άγιοι Σαράντα Μάρτυρες που μαρτύρησαν το 320 στη Σεβάστεια της Μικράς Ασίας. Όπως λοιπόν διαφύλαξε τις άγιες αυτές μορφές και δεν τις εγκατέλειψε στις δύσκολες στιγμές ο Θεός, έτσι ας προστατεύει και τους νεονύμφους. Η ίδια μέριμνα και προστασία του Θεού ας εκδηλώνεται και στους γονείς των νεονύμφων, τους κουμπάρους και όλο το εκκλησίασμα.

Θα ήθελα στο σημείο τούτο να διευκρινίσω πως για τα ευλογημένα αντρόγυνα και τις άγιες μορφές που αναφέρονται στις δύο πρώτες μεγάλες της ευλογίας ευχές της Ακολουθίας του στεφανώματος δεν ήταν δυνατό να γίνει λόγος εκτενής. Όλα τούτα τα πρόσωπα, τόσο της Παλαιάς όσο και της Καινής Διαθήκης, στα οποία ποικιλοτρόπως εκδηλώθηκε η ευλογία, η εύνοια και η προστασία του Θεού, είναι λίγο πολύ γνωστά στους αναγνώστες από τα παιδικά τους ακόμη χρόνια. Η λεπτομερής εξάλλου εξιστόρηση του βίου και τής πολιτείας του καθενός απ᾽ αυτά τα πρόσωπα θα μάς ξεμάκρυνε από τον πραγματικό σκοπό της συγγραφής του παρόντος πονήματος που αποβλέπει κυρίως στο νά καταστήσει κατανοητή στο μέσο αναγνώστη την όλη ιερολογία του μυστηρίου του γάμου. Συνοπτικό πάντως εγκώμιο των βιβλικών μορφών Ενώχ, Νώε, Σημ, Αβραάμ, Ισαάκ, Ιακώβ, Ιωσήφ, Μωϋσή και Ηλία μπορεί να ιδεί ο αναγνώστης στην ίδια την Π.Δ. (Σοφία Σιράχ κεφ. 44-49). Επιγραμματικά μόνο εδώ σημειώνω τα εξής για ορισμένα από τα πρόσωπα της β΄ Ευχής·

α) Για τό Νώε η Γραφή λέει το εξής χαρακτηριστικό· «Νῶε δέ εὗρεν χάριν ἐναντίον

Phoca PDF

(= ἐνώπιον) Κυρίου τοῦ Θεοῦ» (Γεν. 6, 8)· γι᾽ αυτό και, όταν «οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχθησαν, καί ἐγένετο ὁ ὑετός ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας καί τεσσαράκοντα νύκτας» (Γεν. 7, 11-12), τον γλίτωσε ο Θεος από το μεγάλο κατακλυσμό και στή συνέχεια μετά την έξοδό του από τη σωτήρια κιβωτό «ηὐλόγησεν ὁ Θεός τόν Νῶε καί τούς υἱούς αὐτοῦ» (Γεν. 9, 1).

β) Για τήν εκδήλωση της υπερφυσικής προστασίας του Θεού προς τόν Ιωνά σημειώνουμε μόνο μια επιγραμματικότατη φράση από τον Ειρμό της στ΄ Ωδής του Κανόνα της εορτής των Χριστουγέννων· «Σπλάγχνων Ἰωνᾶν ἔμβρυον ἀπήμεσεν ἐνάλιος θήρ, οἷον ἐδέξατο». Περισσότερα για τόν Ιωνά, του οποίου η ιστορία με τό θαλάσσιο κήτος αποτελεί σταθερό σχεδόν θέμα του Ειρμού της στ΄ Ωδής των Κανόνων, βλ. στο φερώνυμο βιβλίο της Π.Δ. κεφ. 1-4.

γ) Την ιστορία των «τριών παίδων» και τήν εκδήλωση της θεϊκής προστασίας μας δίνει εξίσου συνοπτικότατα ο υμνογράφος με τόν Ειρμό της ζ΄ Ωδής του ίδιου Κανόνα· «Οἱ παῖδες, εὐσεβείᾳ συντραφέντες, δυσσεβοῦς προστάγματος καταφρονήσαντες, πυρός ἀπειλήν οὐκ ἐπτοήθησαν· ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ τῆς φλογός ἑστῶτες ἔψαλλον· Ὁ τῶν πατέρων Θεός εὐλογητός εἶ». Ολόκληρο το περιστατικό και τόν ύμνο των «τριών παίδων» που αποτελούν αντίστοιχα σταθερά σχεδόν θέματα των Ειρμών των ζ΄ και η΄ Ωδών των Κανόνων βλ. στην Π.Δ., Δανιήλ, κεφ. 3.

δ) Για τόν Ενώχ η Γραφή σημειώνει· «Καί εὐηρέστησεν Ἐνώχ τῷ Θεῷ καί οὐχ ηὑρίσκετο, ὅτι μετέθηκεν αὐτόν ὁ Θεός» (Γεν. 5, 24. Πρβλ. καί· Εβρ. ια΄, 5).

ε) Ο Σημ που, για το μεγάλο σεβασμό που έδειξε στον πατέρα του (το Νώε), έλαβε την ευλογία του, έζησε, κατά τη Γραφή, εξακόσια χρόνια «καί εγέννησεν υιούς και θυγατέρας» (Γεν. 11, 11).

στ) Η ιστορία του προφήτη Ηλία, του «ένσαρκου» αυτού αγγέλου, γνωστή λίγο πολύ από τα αγιογραφικά αναγνώσματα του Εσπερινού της εορτής του αγίου (Βασιλ. Γ΄, ιζ΄ 1-24, Βασιλ. Γ΄, ιη΄ 1, 17 – ιθ΄ 10 και 15-16, Βασιλ. Γ΄, ιθ΄ 19-21 και Βασιλ. Δ΄, β΄ 1-4 και 6-14) είναι γεμάτη από τη θαυμαστή προστασία του Θεού.

ζ) Τέλος η αναφορά στη χαρά που δοκίμασε η αγία Ελένη, όταν βρήκε τον τίμιο Σταυρό μας απογειώνει από τα υλικά και επίγεια και μας ανάγει, μας εξυψώνει σε ανώτερες σφαίρες, σε πνευματικότερα επίπεδα. Γιατί μπορεί βέβαια η Εκκλησία, όπως τουλάχιστον φαίνεται από το περιεχόμενο των ευχών της Ακολουθίας του στεφανώματος, να καταφάσκει κατά τρόπο ρεαλιστικό τα υλικά αγαθά και τις ποικίλες χαρές του έγγαμου βίου· μπορεί, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε, σε καμιά άλλη ιεροτελεστία όσο σ᾽ αυτή του γάμου το πνεύμα να πλησιάζει τόσο πολύ προς τη σάρκα και να καθιστά τις φυσικότερες ορμές του ανθρώπου μέσα αγιασμού· αυτό όμως με κανένα τρόπο δε σημαίνει πως μένει σ᾽ αυτά· αντίθετα μάλιστα, κατά τη διδασκαλία των αγίων Πατέρων, όλα αυτά τα εντάσσει στην πορεία της σωτηρίας των συζύγων. Έτσι ο γάμος αποκτά ένα βαθύ πνευματικό περιεχόμενο· απεγκλωβίζεται από την υποταγή του σε μια βιολογική, αποκλειστικά, ή ψυχολογική αναγκαιότητα και αποβλέπει με την κοινή πνευματική προσπάθεια των συζύγων στην προσωπική ενεργοποίηση των δώρων της θείας χάρης που δέχονται

Phoca PDF

κατά την τέλεση του μυστηρίου.

Γι᾽ αυτό και κάθε πνευματική νίκη στην πορεία προς το «καθ᾽ ὁμοίωση» είναι πρόξενος χαράς μονιμότερης απ᾽ αυτή που προκαλούν οι υλικές απολαύσεις· χαράς σαν αυτή που ένιωσε «ἡ μακαρία Ἑλένη, ὅτε εὗρε τόν τίμιον Σταυρόν»· χαράς σαν αυτή που ένιωθαν, ακόμη και κατά τη διάρκεια του μαρτυρίου τους, οι αναρίθμητοι μάρτυρες της πίστεως. Μια τέτοια χαρά μπορούν να αισθάνονται και οι νεόνυμφοι, το κάθε αντρόγυνο, καθώς θα πορεύεται χέρι–χέρι και αγωνιστικά προς την τελείωση και θα έχει συμπαραστάτη και βοηθό τον ίδιο το Θεό. Και μια τέτοια χαρά είναι πράγματι κτήμα μόνιμο και αναφαίρετο. Είναι η χαρά για την οποία είπε χαρακτηριστικά ο Κύριος· «Καί χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καί τήν χαράν ὑμῶν οὐδείς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν» (Ιω. ιστ΄, 22).

«Ευχαί γονέων στηρίζουσι θεμέλια οίκων»

27. «***Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καί τῶν ἀναθρεψάντων αὐτούς γονέων…».*** Στο σημείο τούτο της Ευχής ο Λειτουργός παρακαλεί το Θεό να μη λησμονήσει, αλλά να σκεπάζει πάντοτε με το προστατευτικό του χέρι και τους γονείς των νεονύμφων και επάγει ως δικαιολογία το· «ότι ευχαί γονέων στηρίζουσι θεμέλια οίκων». Η φράση, λόγω του κύρους της, έχει καταντήσει σχεδόν παροιμιώδης.

Τα παιδιά ζητούν συνήθως την ευχή των γονιών τους· πρβλ. τις φράσεις· «δέ θα μου δώσεις την ευχή σου;» η «δώσ᾽ μου την ευχή σου». Και οι γονείς συνήθως δίνουν μ᾽ όλη τους την καρδιά την ευλογία τους, την ευχή τους· πρβλ. τις φράσεις· «σου δίνω την ευχή μου» η «την ευχή μου να ᾽χεις». Η ευχή των γονέων είναι γεμάτη νόημα, γεμάτη αγάπη, γεμάτη προσδοκία και ελπίδες για την προκοπή των παιδιών τους που τη στιγμή αυτή ενώνονται με το δεσμό του γάμου. Ευχή που δεν είναι κενός λόγος και «τυπική» έκφραση, όπως ίσως η ευχή πολλών από τους καλεσμένους που παρακολουθούν την τέλεση του μυστηρίου.

Οι ευχές των γονέων, είναι, θα μπορούσαμε να πούμε, η κατακλείδα όλων των μέχρι τη στιγμή αυτή φροντίδων, του ενδιαφέροντος και των θυσιών τους για τα παιδιά τους. Γι᾽ αυτό και ανάμικτα είναι τα συναισθήματα που νιώθουν οι γονείς κατά τον αποχωρισμό των τέκνων τους, ιδιαίτερα των κοριτσιών, όταν παντρεύονται. Χαρά από τη μια που αξιώθηκαν να τα παντρέψουν· λύπη και πίκρα από την άλλη που με το γάμο τους τα «χάνουν»· αγωνία για την προκοπή τους και την ευτυχία τους. Από την ελληνική αρχαιότητα ήδη ο τραγικός Ευριπίδης, ο μεγάλος αυτός ανατόμος του ανθρώπινου πόνου, το είχε παρατηρήσει αυτό·

ἀποστολαί γάρ μακάριαι μέν, ἀλλ᾽ ὅμως
δάκνουσι τούς τεκόντας, ὅταν ἄλλοις δόμοις
παῖδας παραδιδῷ πολλά μοχθήσας πατήρ *(Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. 688-690).*

Δηλαδή· Χαρά είναι ο γάμος, οι γονείς όμως πικραίνονται· ο πατέρας, που πολύ κουράστηκε, πικραίνεται, όταν έρχεται η ώρα να παραδώσει τα παιδιά του σε άλλα, ξένα σπίτια.

Phoca PDF

Εξίσου εκφραστικά είναι και τα δημοτικά μας τραγούδια που αναφέρονται στο ίδιο θέμα·

Ἄσπρη κατάσπρη πέρδικα πού ᾽χα στή γειτονιά μου!
Ἦρθαν ξένοι παντάξενοι, ἦρθαν καί μᾶς τήν πῆραν·
ξεῖσκιωσαν τά σπίτια μας καί ᾽σκιώσανε τά ξένα

τραγουδούν σε τόνο σοβαρό χορεύοντας «στα τρία» οι οικείοι και συγγενείς της νύφης τη στιγμή που αυτή φοράει το φόρεμα το νυφικό. Και επιτείνεται ο πόνος και η πίκρα των γονέων, καθώς ακούγεται το τραγούδι που λέγεται για λογαριασμό της νύφης την ώρα που ξεκινούν για τό «στεφάνωμα».

Ἀφήνω γειά στό σπίτι μου καί γειά στούς συγγενεῖς μου·
ἀφήνω γειά στή μάνα μου καί στά γλυκά μ᾽ ἀδέρφια·
ἀφήνω στή μανούλα μου τρία γυαλιά φαρμάκι·
τό ᾽να νά παίρνει τό πρωΐ, τ᾽ ἄλλο τό μεσημέρι·
τό τρίτο τό φαρμακερό νά παίρνει βράδυ βράδυ*.

* Οι στίχοι προέρχονται από δημοσιευμένη προσωπική συλλογή μου δημοτικών τραγουδιών (βλ. σχολ. αριθ. 59).

Για όλους αυτούς τους λόγους οι ευχές των γονέων δικαιολογημένα θεωρούνται ότι στηρίζουν τα θεμέλια του σπιτικού των νεονύμφων· «εὐχαί γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων».

Και θα πρέπει κανονικά ούτε τα τέκνα που έρχονται «εἰς γάμου κοινωνίαν» να αδιαφορούν για τη συγκατάθεση και την ευχή των γονιών τους· γιατί τούτο μαρτυρεί ασέβεια και αχαριστία προς τους γονείς που τα ανάθρεψαν και πάντοτε θέλουν το καλό τους. Ούτε όμως και οι γονείς θα πρέπει να διστάζουν και να αρνούνται να δίνουν την ευχή τους από πείσμα και εγωισμό, επειδή δεν εγκρίνουν ίσως την εκλογή του συντρόφου των παιδιών τους· γιατί και τούτο δεν είναι σωστό. Το δίκαιο και το σωστό είναι οι γονείς να πουν τη γνώμη τους και με την πείρα που τους διακρίνει να ζητήσουν να προφυλάξουν τα τέκνα τους από τυχόν βιαστικές ενέργειες, για να τα γλιτώσουν από κινδύνους και προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν πιθανότατα στο συζυγικό τους βίο· από εκεί και πέρα θα πρέπει να αφεθεί να ενεργήσει η ελεύθερη βούληση και η προσωπική ευθύνη των μελλονύμφων. Γενικά όμως θα πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια και από τις δύο μεριές να μην παρατηρούνται τέτοιες ακρότητες· γιατί οπωσδήποτε, σε τελική ανάλυση, αυτές δεν προοιωνίζονται και δε συντελούν στην ευτυχία του νέου αντρόγυνου.

Και για να υπογραμμίσουμε τη διαχρονική αξία και ισχύ που έχει η ανωτέρω παροιμιώδης έκφραση της Ευχής, καθώς και τη μεγάλη σημασία που έχουν οι εγκάρδιες ευχές των γονέων για την προκοπή των νεονύμφων και τη στήριξη του σπιτικού τους θα επικαλεστούμε εδώ ένα ανάλογο χωρίο από τη σοφία της Γραφής· «εὐλογία πατρός στηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δέ μητρός ἐκριζοῖ θεμέλια» (Σοφία Σειράχ 3, 9).

Phoca PDF

«Ὕψωσον αὐτούς ὡς τάς κέδρους τοῦ Λιβάνου»

28. «Ὕψωσον αὐτούς ὡς τάς κέδρους τοῦ Λιβάνου». Η (καί ο) κέδρος είναι δέντρο μεγάλο και μακροβιότατο· ζει μέχρι 2.500 χρόνια περίπου· το ξύλο του είναι εύοσμο (μυρωδάτο) και στερεό. Συμβολίζει την ομορφιά και τή χάρη, τη μακροβιότητα, την ευρωστία. Επομένως η ανωτέρω φράση της ευχής έχει για τούς νεονύμφους καθαρά συμβολικό χαρακτήρα.

«Ἵνα, πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν καί σοί εὐάρεστον»

29. «Ἵνα, πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν καί σοί εὐάρεστον». Η φράση, ελαφρά τροποποιημένη για την περίπτωση των νεονύμφων, είναι από τις συμβουλές που δίνει ο Παύλος στους Κορινθίους για την ορθή χρήση των αγαθών και το πνεύμα της γενναιόδωρης προσφοράς προς τον πλησίον που πρέπει να τους διέπει. «Δυνατός δέ ὁ Θεός πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντί πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν» γράφει συγκεκριμένα ο απόστολος στην επιστολή του (Β΄ Κορ. θ΄, 8). Και προφανώς αυτό ακριβώς το μήνυμα προσπαθεί να περάσει η Εκκλησία στους νεονύμφους στο σημείο τούτο της Ευχής. Ο Θεος δηλαδή, που είναι η πηγή «παντός ἀγαθοῦ», «ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν», είναι σε θέση και έχει τη δύναμη όχι μόνο να παρέχει πάντοτε άφθονα τα ποικίλα αγαθά Του στους νεονύμφους αλλά και να ενισχύει την καλή τους διάθεση για αγαθοεργίες ευάρεστες στο Θεό. Βλ. και παραπάνω σχολ. αριθ. 18.

«Ὁ Θεός ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοός τόν ἄνθρωπον, καί ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καί συζεύξας αὐτῷ βοηθόν κατ᾽ αὐτόν, διά τό οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μή μόνον εἶναι τόν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς»

30. «Ὁ Θεός ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοός τόν ἄνθρωπον, καί ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καί συζεύξας αὐτῷ βοηθόν κατ᾽ αὐτόν, διά τό οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μή μόνον εἶναι τόν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς». Βλ. παραπάνω σχολ. αριθ. 11, 21 και 23.

«Ἐξαπόστειλον τήν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου»

31. «Ἐξαπόστειλον τήν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου». Βλ. παραπάνω, σχολ. αριθ. 14.

«Καί ἅρμοσον τόν δοῦλόν σου (τόνδε), καί τήν δούλην σου (τήνδε), ὅτι παρά σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρί γυνή»

32. «Καί ἅρμοσον τόν δοῦλόν σου (τόνδε), καί τήν δούλην σου (τήνδε), ὅτι παρά σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρί γυνή». Στο σημείο τούτο της Ευχής ο Λειτουργός «ἁρμόζει τάς δεξιάς τῶν νυμφευομένων», σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Μικρό Ευχολόγιο σε σχετική υποσημείωση. Γι᾽ αυτό η τρίτη τούτη ευχή της ευλογίας λέγεται συνήθως

Phoca PDF

ευχή συζεύξεως. Η συναρμογή αυτή, η ένωση δηλ. των δεξιών χεριών των νεονύμφων που γίνεται μέσω του Ιερέα ανάγεται σε παλαιότατους χρόνους. Ήδη στην Π.Δ. βλέπουμε το Ραγουήλ να πιάνει την κόρη του από το χέρι και να την παραδίνει στον Τωβία, το μέλλοντα σύζυγό της· «καί ἐκάλεσεν Σάρραν τήν θυγατέρα αὐτοῦ καί λαβών τῆς χειρός αὐτῆς παρέδωκεν αὐτήν τῷ Τωβίᾳ γυναῖκα» (Τωβίτ 7, 13). Με τη φράση εξάλλου της Ευχής «ὅτι παρά σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρί γυνή» τονίζεται για μια ακόμη φορά (βλ. και παραπάνω σχολ. αριθ. 19 της Ακολουθίας του αρραβώνα) πως η ένωση των νεονύμφων είναι θέλημα Θεού και πως σε κάθε ένωση «νυμφαγωγός» είναι ο ίδιος ο αιώνιος και αναλλοίωτος Θεός· επομένως ο Ιερέας με την πράξη της «ἁρμογῆς», της σύναψης δηλ. «τῶν δεξιῶν», είναι σαν να «ἐγχειρίζει» κατά κάποιο τρόπο εκ μέρους του Θεού τη νύφη στο γαμπρό.

Αυτή η ίδια η συναρμογή των δεξιών των νεονύμφων ερμηνεύεται από πολλούς πως συμβολίζει τον αδιάσπαστο και «διά βίου» σύνδεσμό τους, το αδιάλυτο γενικά του γάμου, του ευλογημένου αυτού δεσμού που και «ζυγός» χαρακτηριστικά αποκαλείται· έτσι ακριβώς, ζυγός δηλ., τιτλοφορείται ο γάμος και από το Μ. Βασίλειο· «ὁ διά τῆς εὐλογίας ζυγός»· ζυγός δηλ. που τον ευλογεί η Εκκλησία, για να ευδοκιμήσει και να αποδώσει (βλ. Μ. Βασιλείου, Ομιλία ζ΄, εις Εξαήμερον, παρ. 7). Και η αντίληψη αυτή, ότι ο γάμος δηλαδή είναι ζυγός, έχει περάσει και στο θρησκευόμενο λαο μας, ο οποίος θυμόσοφα λέει για τον καθένα που έρχεται σε κοινωνία γάμου· πάει κι αυτός, μπήκε στο ζυγό· μια φράση με βαρυσήμαντο νόημα· γιατί δείχνει από τη μια τη σοβαρότητα του δεσμού του γάμου, τις δυσκολίες που έχουν να αντιμετωπίσουν οι νεόνυμφοι και την ανάγκη για δημιουργική προσπάθεια και από την άλλη πως δεν υπάρχουν πια, δεν επιτρέπεται να υπάρχουν, περιθώρια για «ελεύθερη» δράση από τους συζύγους, αλλά κάθε ενέργειά τους είναι ανάγκη να γίνεται «από κοινού» και να έχει τη συγκατάθεση και των δυο, αν θέλουν το καθετί που επιχειρούν να έχει και καλό αποτέλεσμα.

Τά στέφανα του γάμου και άλλα επιμέρους στοιχεία της ιεροτελεστίας

33. «Εἶτα τίθησι τά Στέφανα ἐπὶ τάς κεφαλάς τῶν Νυμφίων». Τα στέφανα του γάμου (τα «γαμήλια στέφη» των αρχαίων) είναι ένα έθιμο προχριστιανικό. Επειδή ήταν πολύ διαδομένο, η Εκκλησία αναγκάστηκε να το δεχτεί στο μυστήριο του γάμου, στο στεφάνωμα δηλαδή. Έδωσε όμως, όπως και σε τόσα άλλα προχριστιανικά έθιμα, νέα συμβολική ερμηνεία. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέγει ότι τα στεφάνια, με τα οποία στεφανώνονται οι νεόνυμφοι, είναι στεφάνια νίκης. Επειδή δηλαδή αγωνίστηκαν να μείνουν αγνοί και δεν υπέκυψαν στον πειρασμό της ηδονής, γι᾽ αυτό και στεφανώνονται ως αήττητοι και νικητές (βλ. και σχόλ. αριθμ. 61). Τα στέφανα του γάμου ανταλλάσσει πάνω στα κεφάλια του γαμπρού και της νύφης κατά τη διάρκεια της στέψης πρώτον ο Ιερέας και ύστερα ο παράνυμφος, ο κουμπάρος. Τα στέφανα μετά το γάμο φυλάγονται από το συζυγικό ζεύγος στο εικονοστάσι η σε ειδική στεφανοθήκη, ενώ παλιότερα φυλάγονταν στο σκευοφυλάκιο του ναού, του οποίου και ήταν συνήθως κτήματα (βλ. και σχόλια αριθ. 59 και 62, όπου γίνεται λόγος για τή «λύση» των στεφάνων και τη «συστολή» των συμβόλων του γάμου).

Phoca PDF

Πέρα από την ανωτέρω συμβολική σημασία που δίνει στα στέφανα του γάμου ο ιερός Χρυσόστομος, άλλοι υποστηρίζουν ότι συμβόλιζαν κατά κάποιο τρόπο την εξουσία και την ηγεμονία που περιβάλλονται οι νεόνυμφοι και μέλλουν να ασκήσουν πάνω στα τέκνα τους και το λοιπό προσωπικό του σπιτικού τους. Τη συμβολική τους αυτή μάλιστα σημασία ενισχύει και η πληροφορία ότι στην παλιά ορθόδοξη Ρωσία τα στεφάνια του γάμου πολλές φορές ήταν κατασκευασμένα από άργυρο ή άλλο μέταλλο, σχεδόν όμοια με τα βασιλικά στέμματα, και είχαν επάνω τους το αποτύπωμα του Χριστού το ένα (του γαμπρού) και της Παναγίας το άλλο (της νύφης). Η χρήση των στεφάνων του γάμου φαίνεται ότι καθιερώθηκε στην Εκκλησία από τον 4ο αιώνα, και μάλιστα για πρώτη φορά σε γάμο μεταξύ χριστιανών που ήταν Έλληνες, γι᾽ αυτό και επικράτησε μέχρι σήμερα το μυστήριο του γάμου να αποκαλείται και «στέψις» η «στεφάνωμα».

Εκτός από τα στέφανα του γάμου άλλα επιμέρους στοιχεία και έθιμα της ιεροπραξίας του γάμου είναι· α) τα δαχτυλίδια για τα οποία έγινε λόγος παραπάνω (βλ. σχολ. αριθ. 3 και 15 της Ακολουθίας του αρραβώνα)· β) ο νυφικός πέπλος που χρησιμοποιούνταν και από τους αρχαίους κατά την τέλεση του γάμου και αφαιρούνταν μετά το γαμήλιο δείπνο, γίνονταν δηλαδή τα λεγόμενα «ανακαλυπτήρια». Παρόμοια συνήθεια φαίνεται πως υπήρχε και στους Εβραίους (πρβλ. Γεν. 29, 24–25). Ιδιαίτερη σημασία απέκτησε ο πέπλος (velum) στη Δυτική Εκκλησία, όπου, κατά τον Αμβρόσιο, συμβόλιζε τη συζυγική αιδώ. Επικράτησε μάλιστα στη Δύση το ρήμα nubeo (=καλύπτω με πέπλο) να σημαίνει αυτό το ίδιο το μυστήριο του γάμου, όπως στην Ανατολική Εκκλησία το ρήμα στεφανώνω. Τέλος θα μπορούσε κανείς να αναφέρει μεταξύ των εκκλησιαστικών γαμικών εθίμων το όλο τυπικό της ευλογίας, τη σύναψη των χειρών των νεονύμφων (γιά την οποία μιλούν κυρίως τα αρχαιότερα από τα σωζόμενα Ευχολόγια), την παρουσία του παρανύμφου (κουμπάρου) κ.α.

Τα δοξασμένα και τιμημένα στέφανα

34. «Δόξῃ καί τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς». Το τμήμα τούτο της δέησης είναι παραλλαγή αντίστοιχης φράσης του στίχου 6 από τον 8ο Ψαλμό. «Ἠλάττωσας αὐτόν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους, δόξῃ καί τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν». Εκεί γίνεται λόγος για τη δόξα και την τιμή, με την οποία περιέβαλε ο Θεος τον άνθρωπο. Μολονότι ο άνθρωπος μπροστά στο μεγαλειώδες σύμπαν είναι αφάνταστα μικρός και αφανής, εντούτοις ο Θεος τόν στεφάνωσε με ανυπέρβλητη δόξα και τιμή και τον κατέστησε κυρίαρχο της φύσης και όλων των δημιουργημάτων του. Η εξαιρετική και αποκλειστική αυτή τιμή του Δημιουργού προς τον άνθρωπο κάνει τον ιερό ψαλμωδό να απορεί και να διερωτάται πως συμβαίνει να θυμάται και να φροντίζει τόσο πολύ τον άνθρωπο· «Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἤ υἱός ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;» (στίχ. 5).

Ολόκληρος ο 8ος Ψαλμός είναι ένας ύμνος και εγκώμιο του μεγαλείου του Θεού, όπως αυτό φανερώνεται στη δημιουργία του σύμπαντος. Προς το μεγαλείο αυτό αντιπαραβάλλεται η μικρότητα και η μηδαμινότητα του ανθρώπου. Εξαίρεται έτσι η αγαθότητα και η συγκατάβαση του Θεού, ο οποίος κατέστησε τον άνθρωπο κυρίαρχο των δημιουργημάτων του. Με τον τρόπο αυτό ο ψαλμωδός πλέκει

Phoca PDF

ταυτόχρονα και το εγκώμιο του μεγαλείου του ανθρώπου. Το ίδιο βλέπουμε να κάνει και ένας «εθνικός» ποιητής, ο τραγικός Σοφοκλής, ο οποίος στην «Αντιγόνη» (στίχ. 333 κ.ε.) πλέκει παρόμοιο εγκώμιο του ανθρώπου για τη θαυμαστή του πορεία πάνω στην κυριαρχία της φύσης· «Πολλά τά δεινά, κοὐδέν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει…».

Και οι νεόνυμφοι που τώρα στεφανώνονται με τα στέφανα του γάμου; Τι νόημα μπορεί να έχει γι᾽ αυτούς η τριπλή δέηση του Ιερέα «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καί τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς»; Πως θα είναι ένδοξος και τιμημένος ο έγγαμος βίος τους; Πως αλλιώς, παρά αν δεν ξεχνούν ποτέ την τιμή και τη δόξα, με την οποία τους περιέβαλε ο Θεός; Πως αλλιώς, παρά αν προσπαθούν πάντοτε και με κάθε τρόπο να μην αμαυρώσουν με την όλη τους πολιτεία αυτή τη δόξα και την τιμή, με την οποία τους στεφάνωσε ο Θεός; Πως αλλιώς, παρά αν κύριο μέλημά τους είναι να φανούν αντάξιοι αυτού του ύψους, στο οποίο τους αναβίβασε ο Θεός, και νά μην αλλοιώσουν το «κατ᾽ εἰκόνα», με το οποίο τους προίκισε; Πως αλλιώς, παρά μόνο αν έχουν σταθερά τη συναίσθηση αυτής της τιμής και της άκρας συγκατάβασης, αλλά και του χρέους που απορρέει απ᾽ αυτή να πορεύονται σύμφωνα με το θέλημά Του; Και πώς αλλιώς, παρά αν ποτέ δε λησμονούν ότι δεν έχουν μόνο την τιμή να είναι συμμέτοχοι στην κυριαρχία της φύσης, αλλά ότι έχουν και την υποχρέωση να είναι συνδημιουργοί καλών έργων;

Και για όλα αυτά ο έγγαμος βίος προσφέρεται στους νεονύμφους ως η ιδανικότερη «παλαίστρα» και ως το καταλληλότερο «στάδιον» για τη διεξαγωγή του αγώνα. Θα αναδειχθούν άραγε νικητές, ώστε να αποκτήσει νόημα γι᾽ αυτούς η πανηγυρική και χαρμόσυνη επίκληση του Λειτουργού «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καί τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς»; Θέλουμε να πιστεύουμε πως ο συνεχής και συνεπής αγώνας τους με τη συνδρομή της θείας χάρης θα έχει το ποθούμενο αποτέλεσμα.

Οι στίχοι του Προκειμένου «ἔθηκας ἐπὶ τήν κεφαλήν αὐτῶν στεφάνους…»

35. «Προκείμενον» στη λειτουργική γλώσσα της Εκκλησίας μας είναι σύντομοι στίχοι ή φράσεις από τα βιβλία της Αγίας Γραφής, κυρίως τους Ψαλμούς. Προτάσσεται συνήθως των αγιογραφικών αναγνωσμάτων της Παλαιάς (στην Ακολουθία του Εσπερινού) και της Καινής Διαθήκης, ιδιαίτερα του αποστολικού (στη θεία Λειτουργία και σ᾽ άλλες ιερές Ακολουθίες). Στην Ακολουθία του Εσπερινού λέγεται αμέσως μετά την «Εἴσοδο» και το «Φῶς ἱλαρόν». Για καθεμιά μάλιστα από τις ημέρες της εβδομάδας υπάρχει ιδιαίτερο Προκείμενο, «τό Προκείμενον τῆς ἡμέρας», όπως λέγεται στο Τυπικό. Στην Ακολουθία επίσης του Όρθρου έχουμε τα Προκείμενα που ψάλλονται από το χορό των ψαλτών αμέσως μετά τα Αντίφωνα των Αναβαθμών των οκτώ Ήχων, καθώς και των μεγάλων εορτών της Εκκλησίας (δεσποτικών, θεομητορικών, των αγίων κ.λπ.).

Εδώ οι στίχοι του Προκειμένου που προτάσσονται του αποστολικού αναγνώσματος είναι μέρος των στίχων 4 και 5 του Κ΄ (20) Ψαλμού· οι στίχοι είναι ελαφρά τροποποιημένοι, ειδικά για την περίπτωση των νεονύμφων. Για το συμβολισμό των στεφάνων του γάμου, ως στεφάνων νίκης, βλ. σχολ. αριθ. 33 και 61.

Phoca PDF

Η παντοτινή ευχαριστία «ὑπέρ πάντων» και η προς αλλήλους υποταγή «ἐν φόβῳ Χριστοῦ»

36. Στην αρχή του πέμπτου (ε΄) κεφαλαίου της προς Εφεσίους Επιστολής του ο Παύλος γράφει πως στις μεταξύ τους σχέσεις οι χριστιανοί πρέπει να έχουν ως υπόδειγμα τον Κύριο· να είναι δηλαδή στη ζωή τους «μιμηταί τοῦ Θεοῦ» και να περιπατούν «ἐν ἀγάπῃ». Και τούτο διότι και ο Χριστός αγάπησε τους ανθρώπους και παρέδωσε τον εαυτό του για χάρη τους και για τη σωτηρία τους. Τους γράφει στη συνέχεια τι πρέπει να προσέχουν και τι να αποφεύγουν στις μεταξύ τους σχέσεις. Και πρίν περάσει στα αμοιβαία καθήκοντα των συζύγων τονίζει τα δύο στοιχεία που βλέπουμε στην αρχή του αποστολικού αναγνώσματος και που πρέπει να διέπουν τη ζωή των χριστιανών· Το ένα είναι η παντοτινή ευχαριστία «ὑπέρ πάντων», για όλα δηλαδή που μας δίνει ή μας στέλνει ο Θεος, και το άλλο η προς αλλήλους υποταγή «ἐν φόβῳ Χριστοῦ». Και μολονότι αυτά λέγονται και ισχύουν για όλους γενικά τους χριστιανούς, εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς την ιδιαίτερη σημασία που έχουν για τους νεονύμφους. Η αγάπη και η υποταγή του ενός στον άλλο είναι τα απαραίτητα στοιχεία και το θεμέλιο πάνω στο οποίο θα στηριχθεί η ομαλή συμβίωση και η ευτυχία των νεονύμφων.

Πρώτο και ύψιστο καθήκον της συζύγου η «ἐν παντί» υποταγή

37. Οι στίχοι αυτοί αναφέρονται στα καθήκοντα των γυναικών. Στη συνέχεια ο Παύλος θα κάνει λόγο για τα καθήκοντα των ανδρών. Οι στίχοι που αναφέρονται στα καθήκοντα των γυναικών (στίχ. 22–24) αποτέλεσαν το αντικείμενο ολόκληρης ομιλίας του Ιωάννη του Χρυσοστόμου, η οποία είναι γνωστή ως Ομιλία κ΄ (20) και αποτελείται από 30 κεφάλαια. Πρόκειται για μια ομιλία που, μολονότι προέρχεται από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, είναι πολύ διαφωτιστική και πολλά έχει να πεί και στα σημερινά αντρόγυνα. Από την ομιλία αυτή, στη συνέχεια του σχολιασμού του αποστολικού αναγνώσματος, θα παραθέσουμε μεταφρασμένα μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα. Βάση της μετάφρασης αυτής αποτέλεσε η αντίστοιχη μετάφραση ολόκληρης της ανωτέρω ομιλίας που είναι καταχωρισμένη στο τέλος ενός χρήσιμου βιβλίου που κυκλοφόρησε η Πρόνοια Συνεργαζόμενων Χριστιανικών Σωματείων «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» με τον τίτλο «Ὅταν ὁ γάμος κλονίζεται...» (Ἀθῆναι, χωρίς χρονολ.).

Τα όσα γράφει ο Παύλος για την υποταγή – υπακοή της γυναίκας στον άντρα ηχούν ίσως κάπως παράξενα στην εποχή μας, μια εποχή που η γυναίκα διεκδικεί ίσα δικαιώματα με τον άντρα και το φεμινιστικό κίνημα κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Αν όμως εμβαθύνει κανείς στα λόγια του αποστόλου, θα διαπιστώσει ότι δεν υπάρχει υποβιβασμός της γυναίκας. Απλά εκφράζεται η θεία βούληση για την εξασφάλιση της ομαλής συμβίωσης του ανδρόγυνου. Ο Θεος, λοιπόν, με την πανσοφία του έταξε τον άντρα στη θέση της κεφαλής και τη γυναίκα στη θέση του σώματος. Ο άντρας προνοεί και φροντίζει για τη γυναίκα. Φυσικά πρόκειται για τον άντρα εκείνο που κάνει το παν για τη γυναίκα του, που η μεγάλη του αγάπη γι᾽ αυτή τον κάνει να μην υπολογίζει κόπους και κινδύνους· πρόκειται για τον άντρα που τιμά τη γυναίκα του και με πραγματική αυταπάρνηση προβαίνει και σε πράξεις θυσίας ακόμη γι᾽ αυτή. Η γυναίκα γι᾽ όλα αυτά υποτάσσεται, υπακούει στον άντρα

Phoca PDF

της.

Επομένως η υποταγή – υπακοή της γυναίκας στον άντρα, για την οποία κάνει λόγο ο Παύλος, η αφοσίωση και ο σεβασμός της προς αυτόν δεν είναι δουλοπρέπεια, δεν είναι δουλική απάντηση σε οποιαδήποτε μορφή καταπίεσης και τυραννικής εξουσίας του άντρα, αλλά εμπιστοσύνη, αποδοχή και ανταπόκριση στην αγάπη του. Η υπακοή που οφείλει η γυναίκα στον άντρα μεταφράζεται ως ισχυρή αγάπη προς αυτόν και ενέχει την έννοια παραχώρησης του προβαδίσματος, ενώ η αγάπη του άντρα προς τη γυναίκα μεταφράζεται ως αυτοπροσφορά και θυσία, ξένη προς οποιαδήποτε αυταρχικότητα.

Η Εκκλησία μας δηλαδή αναγνωρίζει, θα λέγαμε, μια ιεραρχία στις σχέσεις των συζύγων μέσα στο γάμο. Στην ιεραρχία αυτή προηγείται ο άντρας και ακολουθεί η γυναίκα. Η θέση αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι πρώτος δημιουργήθηκε ο άντρας και δεύτερη η γυναίκα ως βοηθός του, όπως είδαμε παραπάνω (βλ. σχολ. αριθ. 11 και σχόλ. αριθ. 19 της Ακολουθίας του αρραβώνα). «Ἀδάμ γάρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα» λέγει ο Παύλος (Α΄ Τιμ., β΄ 13)· γι᾽ αυτό και δεν «επιτρέπει» ο απόστολος στη γυναίκα «αὐθεντεῖν ἀνδρός» (Α΄ Τιμ., β΄ 12), να εξουσιάζει δηλ. τον άντρα της. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι το προβάδισμα που αναγνωρίζει η Εκκλησία στον άντρα είναι εξουσιαστικό και κυριαρχικό πρωτείο. Αντίθετα μάλιστα· είναι πρωτείο ευθύνης, αληθινής αγάπης και θυσίας.

Με άλλα λόγια η ιεραρχία στο αντρόγυνο είναι καθαρά λειτουργική, ένας τρόπος δηλ. λειτουργίας του ζεύγους, και έχει χαρακτήρα δυναμικό, διαλεκτικό και ζωτικό. Ο άντρας οφείλει πρώτος αυτός να αγαπά όχι επιφανειακά αλλά έμπρακτα και ειλικρινά τη γυναίκα του, ενώ η γυναίκα καλείται από τη δική της πλευρά να ανταποδίδει γνήσια, αυθόρμητα και με απλότητα την αγάπη στον άντρα της δίνοντας σ᾽ αυτόν τιμητικά το προβάδισμα μέσα στο γάμο. Από το κύκλωμα αυτό της αμοιβαίας αγάπης δεν εξασφαλίζεται απλά η ομαλή συμβίωση αλλά, και αυτό είναι το σπουδαιότερο, πηγάζει η χαρά και η καρποφορία και πραγματοποιείται η αλληλοσυμπλήρωση, η πνευματική οικοδομή και η τελείωση του αντρόγυνου (πρβλ. και επισκόπου Αχελώου Ευθυμίου «Ἀθῶος», εκδ. Αποστολικής Διακονίας).

Ο παραλληλισμός της σχέσης μεταξύ του άντρα και της γυναίκας στο γάμο με τη σχέση Χριστού (Νυμφίου) και Εκκλησίας (Νύμφης) εξυψώνει το θεσμό του γάμου και από γεγονός βιολογικής αποκλειστικά η ψυχολογικής αναγκαιότητας τον αναδεικνύει και του προσδίδει πνευματικό περιεχόμενο. Όταν λοιπόν η γυναίκα υποτάσσεται και υπακούει στον άντρα της, πρέπει να το θεωρεί αυτό σαν πειθαρχία και υπακοή στον ίδιο τον Κύριο. Και ο άντρας από την άλλη μεριά δεν πρέπει να περιφρονεί τη γυναίκα του με την ιδέα ότι την εξουσιάζει. Αντίθετα σαν αντίρροπο της υπακοής που του δείχνει η γυναίκα του αυτός πρέπει να της προσφέρει την αγάπη του και τη φροντίδα του, όπως ακριβώς και ο Χριστός που είναι κεφαλή και αρχηγός της Εκκλησίας και θυσιάστηκε για να σώσει το σώμα της Εκκλησίας που το αποτελούμε όλοι εμείς οι άνθρωποι.

Στα όσα ειπώθηκαν παραπάνω θα μπορούσαν να προβληθούν, δικαιολογημένα ίσως, αντιρρήσεις. Πώς είναι δυνατό όλα αυτά να εφαρμοστούν στις περιπτώσεις που η

Phoca PDF

γυναίκα είναι αποδειγμένα αξιότερη από τον άντρα, περισσότερο αναπτυγμένη και καλλιεργημένη, περισσότερο δυναμική, αποφασιστική και δημιουργική; Θα πρέπει και εκεί ο άντρας να έχει το προβάδισμα; Και στις περιπτώσεις ισοδυναμίας, ισοδύναμης μόρφωσης, ισοδύναμων γενικά προσόντων των συζύγων ποιός θα έχει το προβάδισμα; Πώς μπορεί να έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις αυτές ο λόγος του Παύλου; Μήπως υπάρχουν εξαιρέσεις; Οπότε πώς μπορεί να είναι ισχυρό το αποστολικό παράγγελμα;

Πιστεύουμε πως στίς περιπτώσεις αυτές το αντρόγυνο που έχει πραγματική αγάπη και μέλημά του είναι η εξασφάλιση της ομόνοιας και της ομαλής συμβίωσης, το αντρόγυνο που βλέπει το γάμο όχι απλά σαν ένα συμβατικό θεσμό, αλλά ως κοινωνία προσώπων που πραγματώνεται με την κοινή προσπάθεια και την αγωνιστική πορεία των συζύγων από το «κατ᾽ εἰκόνα» στο «καθ᾽ ὁμοίωση», το αντρόγυνο που στοχεύει μ᾽ άλλα λόγια να περάσει μέσα από την αγάπη προς τους άλλους (σύντροφο, τέκνα) και να φτάσει στην τελειότητα και τη θέωση, δεν αντιμετωπίζει τέτοια διλήμματα. Στις περιπτώσεις αυτές τα οποιαδήποτε προβλήματα αντιμετωπίζονται με σύνεση, κατανόηση και διακριτικότητα.

Στις περιπτώσεις αυτές μπορούν κάλλιστα να αντιστραφούν οι ρόλοι, αρκεί η αντιστροφή αυτή να μη γίνει αφορμή έπαρσης και αλαζονείας αυτού που παίζει το ρυθμιστικό ρόλο στα ζητήματα της οικογένειας· αρκεί να μην εκτραπεί σε συμπεριφορά που ταπεινώνει και εκμηδενίζει τον αδύνατο σύντροφο· γιατί η τέλεια αγάπη, κατά τον ίδιο απόστολο, «οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ», δε φέρεται δηλ. αλαζονικά, δε φουσκώνει από οίηση, δεν προβαίνει σε άσχημες ενέργειες (Α΄ Κορ., ιγ΄ 4–5). Η γυναίκα στις περιπτώσεις αυτές οφείλει να απονέμει στον άντρα της τον προσήκοντα σεβασμό και να μην τον εξουθενώνει. Και τούτο για να αποτραπούν ατοπήματα και ανωμαλίες και να αποφευχθούν καταστάσεις που ελάχιστα εξυπηρετούν τη γαλήνη του οικογενειακού βίου και την πρέπουσα ανατροφή των τέκνων.

Θεμελιώδες και ύψιστο καθήκον του συζύγου η ειλικρινής και «μέχρι θυσίας» αγάπη

38. Όπως βλέπουμε, όλοι οι υπόλοιποι στίχοι (στίχ. 25–33) του αποστολικού αναγνώσματος αναφέρονται στα καθήκοντα του άντρα προς τη γυναίκα. Μόνο με την ακροτελεύτια φράση του αναγνώσματος ο Παύλος επανέρχεται στο καθήκον, στο χρέος που έχει η γυναίκα «να φοβάται», να σέβεται δηλαδή και να τιμάει τον άντρα της. Πρόκειται για τη φράση «ἡ δέ γυνή ἵνα φοβῆται τόν ἄντρα», στο άκουσμα της οποίας πολλοί από τους νεονύμφους συναγωνίζονται οι αφελείς, κατά τη λαϊκή συνήθεια, ποιός θα πατήσει πρώτος το πόδι του άλλου, για να μην του πάρει ο άλλος, κατά τη λαϊκή πίστη, τον «αέρα» κατά τη συμβίωση στο γάμο!!! Μια συνήθεια και μια πίστη που δυστυχώς δείχνουν με πόση ελαφρότητα αντιμετωπίζουν πολλοί το μυστήριο του γάμου, αλλά και πόσο αγνοούν τη σχετική «ιερολογία», τα ιερά και σοφά δηλαδή λόγια της Ακολουθίας του στεφανώματος, κατά τη διάρκεια της οποίας, με τη μεσολάβηση του Ιερέα, μεταδίδεται στους νεονύμφους η θεία Χάρις και ευλογία.

Phoca PDF

Το στοιχείο που κυριαρχεί στα καθήκοντα του άντρα απέναντι στη γυναίκα του είναι, όπως μπορεί να διαπιστώσει ο αναγνώστης από την προσεκτική ανάγνωση και μελέτη του αποστολικού αναγνώσματος, η αγάπη που της οφείλει· αγάπη ειλικρινής και απεριόριστη, αγάπη ακόμη και χωρίς ανταλλάγματα, αγάπη σαν αυτή που δείχνει προς τον ίδιο τον εαυτό του, αγάπη τέλος που να φτάνει, αν παραστεί ανάγκη, και σ᾽ αυτή ακόμη τη θυσία. Όταν τέτοιο είναι το ποιόν και τόσο το μέγεθος της αγάπης του άντρα προς τη γυναίκα, τότε καταλαβαίνει κανείς γιατί ο Παύλος τονίζει πως και η γυναίκα έχει χρέος να υποτάσσεται στον άντρα της «ἐν παντί» και να τον τιμάει απεριόριστα και με κάθε τρόπο. Τότε καταλαβαίνει πόσο παρεξηγημένη από τους πολλούς, ίσως και από το φεμινιστικό κίνημα, είναι η θέση στην οποία τάσσει τη γυναίκα μέσα στο γάμο ο Παύλος. Τότε καταλαβαίνει και πόση επιπολαιότητα κρύβει η λαϊκή συνήθεια και πίστη, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω.

Ας εμβαθύνουμε όμως περισσότερο στα καθήκοντα του άντρα προς τη γυναίκα όπως αυτά διαγράφονται στο αποστολικό ανάγνωσμα και συμπυκνώνονται, θα μπορούσαμε να πούμε, σε μια και μόνη λέξη· αγάπη.

α) Η αγάπη του άντρα για τη γυναίκα πρέπει να έχει ως πρότυπο την αγάπη του Χριστού για την Εκκλησία.

Βαρύ πράγματι το παράγγελμα του Παύλου και δυσκατόρθωτο. Πως να αγαπήσεις τη γυναίκα σου, όπως ο Χριστός αγάπησε την Εκκλησία, όλους εμάς δηλαδή τους ανθρώπους που την αποτελούμε; Εκείνος ήταν Θεάνθρωπος, είναι ο μόνος άγιος, ενώ εμείς είμαστε άνθρωποι με τόσες αδυναμίες. Πως να τον μιμηθούμε στο μεγάλο αυτό αγώνισμα; Γι᾽ αυτό και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος συγκρίνοντας την εντολή του Παύλου προς τη γυναίκα, να υποτάσσεται και να υπακούει στον άντρα της, με την εντολή προς τον άντρα, να αγαπά τη γυναίκα του με τον ίδιο τρόπο που ο Χριστός αγάπησε τον άνθρωπο, βρίσκει πως η δεύτερη είναι δυσκολότερη από την πρώτη στην εφαρμογή. Στη μια τονίζεται το μέγεθος της υπακοής, στην άλλη το μέγεθος της αγάπης. Αναμφισβήτητα δύσκολο το πρώτο, δυσκολότερο όμως το δεύτερο. Αυτό όμως δε σημαίνει πως δεν πρέπει να προσπαθήσουμε.

Αντίθετα, έχοντας πάντοτε υπόψη μας το τι υπέφερε ο Κύριος για τη δική μας αποκατάσταση και σωτηρία, για το δικό μας εξαγνισμό και αγιασμό, πρέπει διαρκώς και αδιαλείπτως να προσπαθούμε να ανταποκριθούμε σ᾽ αυτό μας το καθήκον, του οποίου η εκπλήρωση θα συντελέσει στην εξασφάλιση της ομαλής συμβίωσης. Αρωγός στην προσπάθειά μας αυτή θα έρθει οπωσδήποτε η δύναμη και η χάρη του Θεού· γιατί αυτή είναι εκείνη που καταφέρνει όσα εμείς δεν μπορούμε να καταφέρουμε. Το είπε και ο Κύριος· «Τά ἀδύνατα παρά ἀνθρώποις δυνατά παρά τῷ Θεῷ ἐστιν» (Λουκ. ιη΄ 27), ενώ ο Παύλος υπογραμμίζει πως μας αρκεί η χάρη του Θεού και πως η δύναμή του βρίσκει την τελείωσή της στη δική μας αδυναμία· «ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γάρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β΄ Κορ. ιβ΄ 9).

Για το πνεύμα της αγάπης και της θυσίας που πρέπει να κυριαρχεί στη συμπεριφορά του άντρα απέναντι της γυναίκας ο ιερός Χρυσόστομος λέει τα εξής

Phoca PDF

χαρακτηριστικά·

«Θέλεις να σε υπακούει η γυναίκα σου, όπως η Εκκλησία το Χριστό; Προσπάθησε να φροντίζεις και να ενδιαφέρεσαι κι εσύ γι᾽ αυτή, όπως ο Χριστός έκαμε για τήν Εκκλησία. Κι αν χρειαστεί να δώσεις τη ζωή σου για χάρη της, κι αν χρειαστεί να κουραστείς υπερβολικά πολλές φορές και γενικά να υπομείνεις και να πάθεις πολλά, να μην το αποφύγεις. Γιατί δεν πρέπει να λησμονείς πως κι αν κάνεις όλα αυτά, όμως στην ουσία τίποτε δεν έκαμες σε σχέση με όσα έπραξε ο Χριστός για την Εκκλησία. Διότι εσύ όλα αυτά τα κάνεις, αφού πρώτα γνωριστείς με τη γυναίκα σου και αφού την αγαπήσεις και ενωθείς μαζί της με το δεσμό του γάμου, ενώ ο Χριστός τα πρόσφερε όλα για χάρη εκείνης που τον αποστρεφόταν και τον μισούσε. Όπως λοιπόν Αυτός έδειξε πολλή αγάπη και στοργή γι᾽ αυτή που τον αποστρεφόταν και τον μισούσε και τον περιφρονούσε και του φερόταν υποκριτικά και δε χρησιμοποίησε ούτε τις απειλές, ούτε τις βρισιές, ούτε τον εκφοβισμό, ούτε κάτι άλλο παρόμοιο, έτσι κι εσύ να συμπεριφέρεσαι προς τη γυναίκα σου. Έστω κι αν αυτή σε αγνοεί και σου φέρνεται άσχημα ή σε περιφρονεί. Τότε θα μπορέσεις να τη σκλαβώσεις και να την επαναφέρεις κοντά σου, όταν της δείξεις μεγάλο ενδιαφέρον, πολλή αγάπη και στοργή. Διότι δεν υπάρχει πιο αποτελεσματικό μέσο από αυτούς τους ιερούς δεσμούς και μάλιστα στη σχέση του άντρα και της γυναίκας. Γιατί τον υπηρέτη σου με το φόβο θα μπορέσεις να τον υποτάξεις, στην πραγματικότητα όμως ούτε κι αυτόν, διότι γρήγορα μόλις βρει ευκαιρία θα εξαφανιστεί. Με εκείνη όμως που έγινε σύντροφος της ζωής σου, μητέρα των παιδιών σου, μ᾽ εκείνη που ένιωσες μαζί της κάθε ευφροσύνη, μ᾽ εκείνη να συνδέεσαι μαζί της όχι με το φόβο, ούτε με τις απειλές, αλλά με την αγάπη και την αγαθή διάθεση» (Ομιλία κ΄, κεφ. 4).

β) Ο άντρας οφείλει να αγαπά τη γυναίκα του, όπως ακριβώς αγαπά το ίδιο του το σώμα, όπως αγαπά τον εαυτό του δηλαδή.

Με πόση, αλήθεια, απλότητα τονίζει ο απόστολος των Εθνών το χρέος που έχει ο άντρας να αγαπά τη γυναίκα του! Έτσι, λέει, οφείλει να αγαπά τη γυναίκα του, όπως αγαπά το ίδιο του το σώμα. Και όποιος αγαπά τη γυναίκα του, τον εαυτό του αγαπάει. Ποιός, αλήθεια, μισεί τη σάρκα του και αδιαφορεί για το σώμα του, για τον εαυτό του; Κανένας βέβαια. Αντίθετα όλοι μας τον προσέχουμε τον εαυτό μας και το περιποιούμαστε το σώμα μας. Και όμως αυτό το παράγγελμα του Παύλου που φαίνεται τόσο απλό και τόσο λογικό, όπως θα δούμε στη συνέχεια, δεν είναι και τόσο εύκολο στην εφαρμογή, όπως δείχνει τουλάχιστο η πραγματικότητα. Και τούτο διότι στην πορεία προς υλοποίηση της αγάπης αυτής αναφύονται χίλια δυο εμπόδια. Η αγάπη, όπως την εννοεί ο απόστολος και όπως την περιγράφει και την υμνεί ο ίδιος σ᾽ άλλη του επιστολή (Α΄ Κορ. ιγ΄ 1–13) δεν είναι εύκολη υπόθεση.

Πως να αγαπήσεις τη γυναίκα σου, όπως αγαπάς τον ίδιο σου τον εαυτό; Τη γυναίκα σου που έζησε και μεγάλωσε σε διαφορετικό οπωσδήποτε περιβάλλον, που έχει διαφορετικές από εσένα συνήθειες, αντιλήψεις και πεποιθήσεις όχι όμοιες με τις δικές σου, δικό της πιστεύω και βιοθεωρία, δική της τελοσπάντων ιδιοσυγκρασία και προσωπικότητα; Τη γυναίκα σου που έχει ίσως ιδιορρυθμίες, ιδιοτροπίες, αδυναμίες και ελαττώματα ανυπόφορα; Πως ακόμη να την αγαπήσεις,

Phoca PDF

όταν με τον καιρό διαπιστώνεις πως υπάρχουν βασικές διαφορές ανάμεσα στο δικό σου και το δικό της χαρακτήρα; Πώς, πολύ περισσότερο, να της δείξεις τόση αγάπη, όταν βλέπεις ότι σε πικραίνει και σε στενοχωρεί, συνειδητά η ασυνείδητα, με χίλιους δυο τρόπους; Είναι δυνατόν; Και όμως ο Παύλος επιμένει· «οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄντρες ἀγαπᾶν τάς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τά ἑαυτῶν σώματα». Γιατί; Γιατί απλούστατα αυτό που εμείς θεωρούμε παράλογο ο απόστολος το θεωρεί λογικό και απαραίτητο για την ομαλή και παντοτινή, ισόβια συμβίωση.

Και το θεωρεί λογικό, διότι με το γάμο ο άντρας και η γυναίκα αποδεσμεύονται από κάθε άλλο δεσμό, από κάθε άλλη επιρροή (φίλων, συγγενών, αδελφών και αυτών ακόμη των γονέων, του πατέρα και της μητέρας) και γίνονται πια ένα σώμα, μια σάρκα. Είναι πλέον μέλη ενός και του αυτού σώματος. Θα ήταν λοιπόν παράλογο το ένα μέλος να εργάζεται και να ενεργεί σε βάρος του άλλου, θα ήταν παράλογο να μη συνεργάζονται αρμονικά· γιατί, αν γίνει κάτι τέτοιο, επόμενο είναι όλο το σώμα να καταστραφεί. Κατά τον ίδιο τρόπο καταστρέφεται και ο γάμος, όταν ο άντρας και η γυναίκα δε συνεργάζονται, όταν ο καθένας τραβάει το δρόμο του, όταν λείπει η αγάπη, ο ισχυρός και συνεκτικός και σωτήριος αυτός δεσμός του αντρόγυνου. Κλονίζεται ο γάμος και πολλές φορές διαλύεται, όταν ο άντρας ή η γυναίκα ή και οι δυο μαζί δεν κατορθώνουν να αποδεσμευθούν από πρόσωπα και πράγματα και γίνονται έρμαια ξένων επιρροών.

Κλυδωνίζεται και διασαλεύεται ο γάμος, όταν δε βασιλεύει ανάμεσα στο αντρόγυνο η πραγματική αγάπη, η οποία, κατά τον Παύλο (Α΄ Κορ. ιγ΄ 4–7) «μακροθυμεῖ», «πάντα στέγει», «πάντα ὑπομένει» και «οὐ ζητεῖ τά ἑαυτῆς»· όποιος δηλ. πραγματικά αγαπά είναι μεγαλόψυχος, ανεκτικός και με πλατιά καρδιά· είναι μακρόθυμος· σκεπάζει και παραβλέπει τις ελλείψεις και τις αδυναμίες του συντρόφου του· το χαρακτηριστικό του γνώρισμα είναι η υπομονή που δείχνει σε κάθε περίπτωση· δεν εξετάζει τι τον συμφέρει και δεν επιδιώκει, δεν επιζητεί το ατομικό του συμφέρον.

Αναφέραμε παραπάνω ενδεικτικά ορισμένες από τις αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει ενδεχομένως ο άντρας στην υλοποίηση της αγάπης προς τη γυναίκα του, όπως την παραγγέλλει ο απόστολος.

Μήπως όμως υποκριτικά ή τελοσπάντων χωρίς να το καταλαβαίνει υπερβάλλει; Μήπως ο εγωισμός του τον εμποδίζει να δει τις δικές του αδυναμίες, τις δικές του ιδιοτροπίες, τα δικά του ελαττώματα; Μήπως και ο ίδιος άραγε πολλές φορές, θελημένα ή αθέλητα, δεν την πικραίνει και δεν τη στενοχωρεί τη γυναίκα του με τα λόγια του και με τις ποικίλες ενέργειές του; Μήπως και ο ίδιος πολλές φορές δεν την αγνοεί και δεν την περιφρονεί; Πώς λοιπόν μπορεί, πώς τολμάει να έχει την απαίτηση από τη γυναίκα του να είναι εκείνη συνεπής και να τηρεί μονομερώς το καθήκον της απέναντί του, ενώ ο ίδιος δεν προσπαθεί να είναι ανεκτικός και να της προσφέρει την αγάπη που της οφείλει;

Η αμοιβαία επομένως ανοχή, η αμοιβαία μακροθυμία, η αμοιβαία υποταγή, η αμοιβαία προσπάθεια, η αμοιβαία καλή διάθεση, η αμοιβαία κατανόηση, η αμοιβαία προσφορά παράλληλα προς την απάρνηση του εγώ, η αμοιβαία στήριξη και

Phoca PDF

οικοδομή, η από κοινού συζήτηση και αντιμετώπιση των οποιωνδήποτε προβλημάτων που κάθε φορά ανακύπτουν, όλα αυτά θα κάνουν μόνιμο και σταθερό το δεσμό του γάμου· όλα αυτά θα συντελέσουν ώστε ο γάμος να μη δοκιμάσει κλυδωνισμούς και πολύ περισσότερο να μην καταντήσει ναυάγιο, αλλά αντίθετα θα συντελέσουν ώστε ο γάμος να είναι λιμάνι υπήνεμο, ένας μικρός παράδεισος.

Παραγγέλματα και αλήθειες της Αγίας Γραφής, όπως «αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ» (Εφεσ. ε΄ 22), «οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τάς γυναῖκας καί μή πικραίνεσθε πρός αὐτάς» (Κολασ. γ΄ 18–19), «γυναικί... οὐκ ἐπιτρέπω αὐθεντεῖν ἀνδρός» (Α΄ Τιμ. β΄ 12), δεν επιτρέπεται δηλ. να εξουσιάζει η γυναίκα τον άντρα της, «τῇ γυναικί ὁ ἀνήρ τήν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δέ καί ἡ γυνή τῷ ἀνδρί. ἡ γυνή τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δέ καί ὁ ἀνήρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνή» (Α΄ Κορ. ζ΄ 3–4) που λέγονται ειδικά για την περίπτωση των συζύγων, πρέπει να τα έχει πάντοτε υπόψη του το αντρόγυνο, αν θέλει να είναι αρμονική και ιδανική η συμβίωσή του.

Και δεν είναι μόνο αυτά. Η Γραφή βρίθει κυριολεκτικά από αναμφισβήτητες αλήθειες και παραγγέλματα, όπως· «Κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμόν ἀγάπης» (Εβρ. ι΄ 24), να συναγωνιζόμαστε δηλ. ποιός θα δείξει περισσότερη αγάπη προς τόν άλλο, «εὐχάριστοι γίνεσθε» στις μεταξύ σας σχέσεις (Κολ. γ΄ 15), «παρακαλεῖτε ἀλλήλους καί οἰκοδομεῖτε εἷς τόν ἕνα», ο ένας δηλ. τον άλλο (Α΄ Θεσσαλ. ε΄ 11), «προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους» (Ρωμ. ιε΄ 7), «ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τό ἀγαθόν πρός οἰκοδομήν» (Ρωμ. ιε΄ 2), «ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρός πάντας» (Α΄ Θεσσαλ. ε΄ 14), «μή τά ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλά καί τά ἑτέρων ἕκαστος» (Φιλιπ. β΄ 4), «μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἤ λαμβάνειν» (Πράξ. κ΄ 35) κ.α.π.

Όλες αυτές τις αλήθειες, που αναφέρονται στις ανθρώπινες γενικά σχέσεις, τις διαπροσωπικές, όπως συνήθως λέγονται, και ο ρεαλισμός τους δεν μπορεί από κανέναν βεβαίως να αμφισβητηθεί, γιατί πράγματι εξυπηρετούν και διευκολύνουν κατά τρόπο, αποτελεσματικό αυτές τις σχέσεις και τις κάνουν χωρίς αμφιβολία σωστές και πιο «ανθρώπινες», θα πρέπει οι σύζυγοι να τις έχουν πάντοτε ως οδοδείκτες και για τις μεταξύ τους σχέσεις, αν θέλουν η συζυγία τους να είναι ομαλή και ειρηνική, ζηλευτή και υποδειγματική.

Και το σπουδαιότερο· ποτέ δεν πρέπει να ξεχνά ο καθένας από τους συζύγους αλλά πάντοτε να προσπαθεί να εφαρμόζει το χρυσό κανόνα της Γραφής που σίγουρα μπορεί να αποβεί σωτήριος και να συντελέσει στην προκοπή του αντρόγυνου· «Πάντα οὖν ὅσα ἄν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς» (Ματθ. ζ΄ 12). Όπως δηλαδή θέλετε να σας συμπεριφέρονται οι άλλοι, έτσι να συμπεριφέρεσθε κι εσείς σ᾽ αυτούς (πρβλ. και Λουκ. στ΄ 31). Πολύ βέβαια περισσότερο όταν για κάθε έγγαμο ο σύζυγος ή η σύζυγος είναι, κατά κοινή ομολογία, ο κατεξοχήν άνθρωπός του!

Για την υποχρέωση που έχουν οι άντρες να αγαπούν τις γυναίκες τους ο ιερός Χρυσόστομος λέει τα εξής· «Δεν πρόκειται για ένα πράγμα που κάνουν χάρη στις

Phoca PDF

γυναίκες τους, αλλά για κάτι που είναι οφειλή. Διότι, όταν είπε να τις αγαπούν σαν τα σώματά τους, πρόσθεσε· κανείς ποτέ δε μίσησε τη σάρκα του, αλλά την τρέφει καλά και την περιθάλπει. Δηλαδή την περιποιείται με πολλή επιμέλεια. Και πώς μπορεί να αντιληφθεί ο άντρας ότι και η γυναίκα του είναι δική του σάρκα; Άκουσε την απάντηση· Η Αγία Γραφή στην Παλαιά Διαθήκη λέγει πως, όταν ο Θεος έπλασε τη γυναίκα και την είδε ο Αδάμ, αναφώνησε· «Αυτό που βλέπω είναι οστούν από τα οστά μου και σάρκα από τη σάρκα μου» (Γεν. β΄ 23). Και δε λέει μόνο αυτά, αλλά σε άλλο μέρος τονίζει· «και θα είναι οι δύο ενωμένοι σε ένα σώμα» (Εφεσ. ε΄ 31). Και έτσι πρέπει να την αγαπά, όπως ακριβώς και ο Χριστός τρέφει και περιθάλπει την Εκκλησία» (Ομιλία κ΄, κεφ. 8).

Ο ίδιος σοφός ιεράρχης τονίζει και τα εξής· «Για χάρη της γυναίκας καλείται ο άντρας να αφήσει εκείνους που τον γέννησαν και από τους οποίους ήρθε στη ζωή και να προσκολληθεί μαζί της. Και ας μην ξεχνάμε ότι ο πατέρας και η μητέρα και το παιδί είναι μια σάρκα, αφού από τη συνάφεια των δύο πρώτων γεννήθηκε το παιδί και έτσι και οι τρεις αποτελούν μια σάρκα. Έτσι κι εμείς με τό Χριστό γινόμαστε μία σάρκα με τη συμμετοχή μας στο μυστήριο της Θείας Κοινωνίας... Δε βλέπεις ότι και στη σαρκική μας ύπαρξη έχουμε πολλά ελαττώματα; Διότι ο ένας είναι κουτσός, ο άλλος έχει στραβά τα πόδια του, ο τρίτος έχει τα χέρια ξερά και ο άλλος κάποιο άλλο μέλος του σώματός του ασθενικό. Και όμως δεν κουράζεται, ούτε το αποκόπτει, αλλά και το προσέχει περισσότερο από τα υγιή και αυτό είναι φυσικό, διότι και αυτά τα ασθενικά μέλη είναι δικά του. Όση, λοιπόν, αγάπη τρέφει ο καθένας για τον εαυτό του, την ίδια νομίζω ότι πρέπει να έχει και προς τη γυναίκα του» (Ομιλία κ΄, κεφ. 10).

γ) Ο γάμος είναι εικόνα της μυστικής ένωσης Χριστού και Εκκλησίας· γι᾽ αυτό και θεωρείται το μυστήριο τούτο μέγα, μεγάλης δηλαδή σπουδαιότητας και σημασίας.

Στο στίχο 32 του αποστολικού αναγνώσματος γίνεται παραλληλισμός του γάμου με το δεσμό που έχει ο Χριστός με την Εκκλησία. Κατά τη χριστιανική διδασκαλία ο Χριστός με τη σάρκωση και την ενανθρώπησή Του από άκρα φιλανθρωπία «συγκατέβη ἐξ οὐρανοῦ», αφού άφησε τον Πατέρα, και ήρθε στη γη και «τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη» και έγινε έτσι ένα με την Εκκλησία, μ᾽ εμάς δηλαδή τους ανθρώπους που την αποτελούμε. Και το έκαμε αυτό για να μας απαλλάξει από την κατάρα του προπατορικού αμαρτήματος και αφού μας καθαρίσει και μας ανακαινίσει με τη δύναμη που μας χαρίζει το λουτρό του Αγίου Βαπτίσματος, τελικά να μας αποκαταστήσει «εἰς τήν ἀρχαίαν μακαριότητα», στην πρώτη μας δηλαδή κατάσταση, στην οποία βρισκόμαστε «πρό τῆς παρακοῆς». Έτσι με τόν τρόπο αυτό μας «ἀνήγαγε ἐκ τοῦ τάφου εἰς τήν ζωήν», πραγματοποίησε δηλαδή και έφερε σε πέρας το έργο της σωτηρίας των ανθρώπων.

Για να γίνει όμως αυτό, έγινε ο ίδιος ένα με τους ανθρώπους και έπαθε πολλά ως άνθρωπος· αποκορύφωμα των παθών του υπήρξε η σταυρική του θυσία, την οποία «ἐκών κατεδέξατο» για τη δική μας σωτηρία. Έτσι, όπως παρατηρεί ο ιερός Χρυσόστομος, «από την πλευρά του Αδάμ μπήκε η φθορά, ενώ από την πλευρά του Χριστού πήγασε η ζωη. Στον Παράδεισο των πρωτοπλάστων φύτρωσε ο θάνατος, ενώ στο σταυρό του Χριστού έγινε η κατάργηση του θανάτου» (Ομιλία κ΄, κεφ. 9).

Phoca PDF

Μετά την ταφή του, την ανάστασή του, την ανάληψή του στους ουρανούς και την αποστολή του Παρακλήτου, του Αγίου Πνεύματος δηλαδή, είναι διαρκώς μαζί μας, όπως εξάλλου ο ίδιος μας το δήλωσε· «ἰδού ἐγώ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη΄, 20).

Με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας γινόμαστε εμείς πια μέτοχοι της δικής του θείας φύσεως, όπως Εκείνος έγινε μέτοχος της δικής μας ανθρώπινης φύσεως με την υπερφυσική του θεία γέννηση. Έτσι εξηγείται γιατί ο Παύλος υποστηρίζει πως είμαστε μέλη του σώματος του Χριστού, από τη σάρκα του και από τα οστά του. Ο ίδιος ο απόστολος σ᾽ άλλο σημείο τονίζει πως «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἕν πνεῦμά ἐστιν» (Α΄ Κορ. στ΄, 17), γίνεται δηλαδή ένα πνεύμα με τον Κύριο. Η πνευματική αυτή ένωση Χριστού και Εκκλησίας είναι πράγματι ένα ασύλληπτο μυστήριο που μπορεί κανείς να το προσεγγίσει μόνο με την πίστη. Και εικόνα της μυστικής αυτής ένωσης Χριστού και Εκκλησίας αποτελεί το μυστήριο του γάμου. Ό,τι λοιπόν ειπώθηκε στην αρχή της δημιουργίας για τον άντρα και τη γυναίκα, για το στενό σύνδεσμο του Αδάμ και της Εύας, πραγματοποιήθηκε στην Καινή Διαθήκη με τη μυστική ένωση του Χριστού και της Εκκλησίας.

Με τον παραλληλισμό αυτό ο γάμος εξυψώνεται, εξευγενίζεται και τοποθετείται στη θέση που του αρμόζει· από απλό βιολογικό γεγονός αίρεται σε επίπεδο πνευματικό. **Αρχίζει με το στεφάνωμα των νεονύμφων μπροστά στο θυσιαστήριο του ναού, συνεχίζεται «διά βίου» η αγωνιστική τους πορεία, η οποία απαιτεί μικρές και μεγάλες θυσίες, και καταλήγει «μετά θάνατον» στο Θρόνο του Θεού, όπου θα «αξιολογηθεί» ο έγγαμος βίος τους. Θα κριθούν άραγε άξιοι ενός νέου** στεφανώματος, που θα είναι βέβαια και το τελικό, με το αμάραντο στεφάνι της αιώνιας τιμής και δόξας; Θα είναι τουλάχιστο σε θέση να καταθέσουν «πρό τῶν ποδῶν» Αυτού «ἀσπίλους καί ἀμώμους τούς στεφάνους», καθαρά και ακηλίδωτα δηλαδή τα στέφανα του γάμου τους;

Θα παραθέσουμε και πάλι μερικές γνώμες του Χρυσοστόμου από τη γνωστή του ομιλία που συμπληρώνουν και φωτίζουν περισσότερο τα όσα εκθέσαμε παραπάνω· «Για να δείξει ο απόστολος Παύλος πόσο μεγάλος είναι ο δεσμός στο γάμο τον παρομοιάζει με δύο υποδείγματα, με το σώμα και με το Χριστό. Και γι᾽ αυτό διακηρύσσει· «Αυτό το μυστήριο είναι μέγα. Εγώ δε το παρομοιάζω με το δεσμό που έχει ο Χριστός με την Εκκλησία» (Εφεσ. ε΄ 32). Τι σημαίνουν τα λόγια αυτά; Είναι μέγα, λέει, το μυστήριο αυτό του γάμου, γιατί κάτι το μεγάλο και θαυμαστό υπαινίχτηκε και ο προφήτης Μωϋσής η μάλλον ο ίδιος ο Θεος. Διότι όταν λέγει ο **απόστολος ότι ο γάμος του άντρα και της γυναίκας έχει σχέση με το Χριστό, αυτό υπονοεί, ότι και ο Χριστός άφησε τον ουράνιο Πατέρα και κατήλθε στη γή και συνδέθηκε με τη νύμφη Εκκλησία και έγινε μαζί της ένα πνεύμα. Διότι το διεκήρυξε πάλι ο απόστολος ότι «εκείνος που προσκολλάται στον Κύριο γίνεται ένα πνεύμα μαζί Του», Α΄ Κορ. στ΄ 17 (Ομιλία κ΄, κεφ. 10).**

Και σ᾽ άλλο σημείο της ομιλίας του τονίζει τα εξής για το μυστήριο του γάμου· «Πράγματι είναι μυστήριο ο γάμος και μάλιστα μέγα μυστήριο, διότι εκείνον που σε έφερε στον κόσμο και σε γέννησε και σε ανέθρεψε, ακόμη και εκείνη που πόνεσε

Phoca PDF

πολύ και ταλαιπωρήθηκε φοβερά για χάρη σου, τους αφήνεις, εκείνους δηλαδή που τόσο πολύ σε ευεργέτησαν και συνήθισες τόσα χρόνια μαζί τους, και προσκολλάσαι και προτιμάς περισσότερο απ᾽ όλους αυτή, (τη γυναίκα σου δηλαδή) που δεν την είδες ούτε είχες τίποτε κοινό μαζί της. Πράγματι είναι μυστήριο ο γάμος. Και όμως οι γονείς των συζύγων δε δυσανασχετούν γιατί χάνουν τα παιδιά τους, αλλά το αντίθετο συμβαίνει· Να στενοχωρούνται, όταν δεν προχωρούν στο γάμο. Και γι᾽ αυτό ευχαριστιούνται, όταν παντρεύονται και για χάρη τους ξοδεύουν πολλά χρήματα και υποβάλλονται σε μεγάλες δαπάνες. Πράγματι είναι μυστήριο ο γάμος, διότι έχει μια σοφία ανεξήγητη. Αυτό δήλωνε και ο Μωϋσής κατά θεία έμπνευση, αυτό και ο Παύλος τώρα διακηρύσσει με το να λέγει ότι προτυπώνει το μυστικό και υπερφυσικό δεσμό του Χριστού με την Εκκλησία» (Ομιλία κ΄, κεφ. 11).

Η σημασία της εβραϊκής λέξεως «ἀλληλούϊα»

39. Η λέξη αλληλούϊα, είναι εβραϊκή και σημαίνει· αινείτε, υμνείτε δηλαδή, το Θεό. Ψάλλεται από το Χορό μετά το αποστολικό ανάγνωσμα, ενώ μετά την ανάγνωση του ευαγγελικού αναγνώσματος αντίστοιχη φράση είναι τό· Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι. Κατά τη μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης οι Ο΄ (Εβδομήκοντα) τη διατήρησαν αμετάφραστη και η χριστιανική Εκκλησία τη χρησιμοποίησε στις διάφορες ιερές Ακολουθίες, καθώς και στη θεία Λειτουργία.

«Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καί διατηρήσαις ἡμᾶς»

40.«Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καί διατηρήσαις ἡμᾶς». Ο στίχος είναι από τον 11ο Ψαλμό. Προφανώς εδώ αναφέρεται στη φύλαξη και προστασία των νεονύμφων αλλά και όλων εκείνων που παρακολουθούν την Ακολουθία του στεφανώματος.

Το θαύμα του Κυρίου «ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας» ερμηνεύεται ως έκφραση της θείας οικονομίας να εξυψωθεί και καθαγιασθεί ο θεσμός του γάμου

41. «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας». Πρόκειται για την τρίτη ημέρα μετά την αναχώρηση του Ιησού με τους πρώτους μαθητές του από την έρημο του Ιορδάνη. Κατά την ημέρα αυτή τελέστηκε το πρώτο θαύμα του Κυρίου· η μετατροπή δηλαδή του νερού σε εκλεκτό κρασί κατά τη διάρκεια ενός γάμου που έγινε στην Κανά της Γαλιλαίας, στον οποίο ήταν προσκαλεσμένοι η μητέρα του Ιησού, καθώς και ο ίδιος με τους μαθητές του. Η παρουσία του Κυρίου στο γάμο και η τέλεση του πρώτου θαύματος για χάρη του γάμου, ερμηνεύεται από την ορθόδοξη διδασκαλία ως θεία οικονομία, ως μέριμνα δηλ. του Κυρίου να ευλογήσει, όχι απλά ένα συγκεκριμένο γάμο, αλλά το γάμο γενικά, την ένωση δηλαδή του άντρα και της γυναίκας, και έτσι να τον ανυψώσει και να τον καθαγιάσει.

Διότι, όπως χαρακτηριστικά εξηγείται από τους ιερούς και θεόπνευστους Πατέρες, η παρουσία του Κυρίου στο γάμο και η συνακόλουθη ευλογία δεν ήταν τυχαία και συμπτωματική, αλλά πράγματι έργο της θείας οικονομίας. Ο Κύριος, δηλαδή, που είναι «ἡ πάντων χαρά καί εὐθυμία» ευλόγησε τον «ἐν Κανᾶ» γάμο «συναφικόμενος» εκεί «τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς», για να τιμήσει το σεμνό γάμο επιτελώντας «τό πρῶτον σημεῖον» (θαῦμα) και «κοσμῶν τοῦτον» όχι μόνο «τῇ παρουσίᾳ», με την

Phoca PDF

απλή δηλ. παρουσία του, αλλά «καί δώρῳ», δεδομένου ότι «τό ὕδωρ εἰς ἄκρατον μεταβαλών», με το θαύμα δηλ. που τέλεσε, «δῶρα τῷ γάμῳ μείζονα ἀπάντων εἰσήνεγκεν», πρόσφερε δηλ. στο γάμο δώρα μεγαλύτερα και σπουδαιότερα από όλους γενικά τους καλεσμένους (βλ. Π.Ν. Τρεμπέλα «Δογματική τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», τόμ. 3ος, Ἀθῆναι 1961, σελ. 323).

Το γεγονός αυτό, η ευλογία του γάμου δηλ., αναφέρεται σε αρκετά σημεία της Ακολουθίας του στεφανώματος. Η ευαγγελική περικοπή κατέχει εξέχουσα θέση στην όλη ακολουθία του μυστηρίου του γάμου και με πολλή σοφία έχει επιλεγεί για το σκοπό αυτό από τους θείους Πατέρες της Εκκλησίας μας. Βλ. και σχόλια αριθ. 13 και 46.

«Τί ἐμοί καί σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου»

42. «Τί ἐμοί καί σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου». Στο διαφαινόμενο αίτημα της Παναγίας να φανερώσει τη θεία του δύναμη ο Ιησούς με την τέλεση θαύματος της απαντά χρησιμοποιώντας όχι την προσφώνηση μητέρα, όπως θα περίμενε κανείς, αλλά την προσφώνηση γύναι, γυναίκα. Και τούτο διότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δε θα ενεργήσει ως γιος της Μαρίας, αλλά ως Υιός του Θεού, ως Μεσσίας που διαχειρίζεται τη θεία δύναμη του ουράνιου Πατέρα. Γι᾽ αυτό και δηλώνει πως δέν υπάρχει τίποτε το κοινό ανάμεσα σ᾽ αυτή που τον γέννησε ως άνθρωπο και σ᾽ Αυτόν που θα ενεργήσει ως Θεός, όταν έλθει η ώρα να φανερωθεί δημοσία ως Μεσσίας κάνοντας θαύματα.

«Ὅ,τι ἄν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε»

43. «Ὅ,τι ἄν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε». Από τα λόγια αυτά της Παναγίας προς τους υπηρέτες φαίνεται πως διέγνωσε πολύ καλά ότι ο Ιησούς θα εκπλήρωνε το αίτημά της· το κατάλαβε αυτό από τον τόνο των απαντητικών λόγων του Ιησού στο συγκαλυμμένο αίτημά της, για τον οποίο τόνο μιλήσαμε στο αμέσως προηγούμενο σχόλιο.

«Χωροῦσαι (αἱ ὑδρίαι) ἀνά μετρητάς δύο ἤ τρεῖς»

44. «Χωροῦσαι (αἱ ὑδρίαι) ἀνά μετρητάς δύο ἤ τρεῖς». Η χωρητικότητα της κάθε στάμνας υπολογίζεται σε εκατό περίπου κιλά. Ο «μετρητής» ήταν μέτρο (μονάδα) μετρήσεως υγρών και χωρούσε σαράντα περίπου λίτρα.

«Φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ»

45.«Φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ». Αρχιτρίκλινος ονομαζόταν ο προϊστάμενος του συμποσίου, ο αρχιτραπεζάριος, αυτός που φρόντιζε για το συμπόσιο, ώστε να μη λείπει τίποτε από τους συνδαιτυμόνες.

«Ταύτην ἐποίησε τήν ἀρχήν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καί ἐφανέρωσε τήν δόξαν αὐτοῦ»

Phoca PDF

46. «Ταύτην ἐποίησε τήν ἀρχήν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καί ἐφανέρωσε τήν δόξαν αὐτοῦ». Το γεγονός ότι στην Κανά της Γαλιλαίας κατά τη διάρκεια γάμου έκαμε την αρχή της θαυματουργικής του παρουσίας ο Κύριος και φανέρωσε με τον τρόπο αυτό τη δόξα του, δίνει ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα στο θεσμό του γάμου. Θεωρείται ως έκφραση της θείας οικονομίας για την εξύψωση και τον καθαγιασμό του γάμου σύμφωνα με τη διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας. (Βλ. και σχόλια αριθ. 13 και 41).

Η ομόνοια πρωταρχικό στοιχείο για την ομαλή συμβίωση και την προκοπή του αντρόγυνου

47. «Ἐν εἰρήνῃ καί ὁμονοίᾳ διαφύλαξον». Η ειρήνη και η ομόνοια είναι στοιχεία απαραίτητα για την ομαλή συμβίωση και την προκοπή του αντρόγυνου. Στοιχεία στα οποία συχνά αναφέρεται η χριστιανική διδασκαλία. Ο απόστολος των Εθνών π.χ. συνιστά στους χριστιανούς να έχουν ομοφροσύνη και ομοψυχία στις μεταξύ τους σχέσεις· γιατί πιστεύει πως πραγματικά ομαλύνουν τις ανθρώπινες σχέσεις και χτίζουν την κοινωνία της αγάπης, όπου δεν υπάρχει χώρος για τη διχόνοια και το φθοροποιό και διαλυτικό της έργο.

«Πληρώσατέ μου τήν χαράν, ἵνα τό αὐτό φρονῆτε, τήν αὐτήν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τό ἕν φρονοῦντες» εκλιπαρεί ο Παύλος τους αδελφούς της Εκκλησίας των Φιλίππων της Μακεδονίας και μέσω αυτών όλους μας φυσικά (Φιλιπ. β΄ 2)· ενώ γράφοντας προς τούς Ρωμαίους τους εύχεται μ᾽ όλη του την ψυχή· Ο Θεος της ειρήνης και της αγάπης, «ὁ Θεός τῆς ὑπομονῆς καί τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τό αὐτό φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατά Χριστόν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδόν ἐν ἑνί στόματι δοξάζητε τόν Θεόν» (Ρωμ. ιε΄ 5–6). Και αν η ομοφροσύνη αυτή, που εκφράζεται βέβαια ως θέλημα Θεού, αναφέρεται στις ανθρώπινες γενικά σχέσεις, πολύ περισσότερο αναντιλέκτως πρέπει να είναι βασικό και κυρίαρχο στοιχείο στις σχέσεις των συζύγων.

Αλλά και η θύραθεν παιδεία υπογραμμίζει τη μεγάλη και καθοριστική σημασία της ομόνοιας. «Ἀπό ὁμονοίης τά μεγάλα ἔργα» διακηρύσσει ο φιλόσοφος Δημόκριτος (Ανθ. Στοβ. ΜΓ΄ 40)· με την ομόνοια δηλ. δημιουργούνται τα μεγάλα έργα.«Ὁμόνοια μέγιστον ἀγαθόν δοκεῖ εἶναι» καί «ἄνευ ὁμονοίας οὔτ᾽ ἄν πόλις εὖ πολιτευθείη, οὔτ᾽ οἶκος καλῶς οἰκηθείη» τονίζει ο Σωκράτης (Ξεν. Απομν. Δ΄ 4,16), ο μέγας αυτός σοφός της ελληνικής αρχαιότητας που και «χριστιανός προ Χριστού» δίκαια ονομάστηκε· η ομόνοια δηλαδή θεωρείται μέγιστο αγαθό και δεν είναι δυνατό ούτε η πολιτεία καλά να κυβερνηθεί χωρίς την ομοφροσύνη των πολιτών ούτε το σπίτι μπορεί καθώς πρέπει να διοικηθεί και να ευδοκιμήσει χωρίς την ομόνοια των μελών και μάλιστα του αντρόγυνου. Και ο θυμόσοφος λαος μας εκφράζεται χαρακτηριστικότατα για το ίδιο θέμα με την εκφραστικότατη και γνωστή σ᾽ όλους μας παροιμία· Η ομόνοια σπίτι χτίζει κι η διχόνοια το γκρεμίζει.

Και ακριβώς, επειδή καθοριστική για την προκοπή του αντρόγυνου είναι η σημασία της ομόνοιας, γι᾽ αυτό και οι ιερές Ακολουθίες του γάμου συχνά πυκνά αναφέρονται σ᾽ αυτή. Ήδη στην Ακολουθία του αρραβώνα γίνεται η πρώτη μνεία· «Ὑπέρ τοῦ φυλαχθῆναι αὐτούς ἐν ὁμονοίᾳ...», «ὑπέρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτούς

Phoca PDF

ἐν ὁμονοίᾳ…» (δεήσεις της Συναπτής), «διαφύλαξον τούς δούλους σου τούτους ἐν εἰρήνῃ καί ὁμονοίᾳ» (προτελευταία ευχή), «στήριξον τόν ἀρραβῶνα αὐτῶν ἐν… ὁμονοίᾳ» (τελευταία ευχή). Στην Ακολουθία του στεφανώματος, εκτός από την παρούσα ευχή, για την ομοφροσύνη και την ειρήνη που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις των νεονύμφων γίνεται λόγος και σε καθεμιά από τις πρώτες μεγάλες της ευλογίας ευχές· «Παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις ζωήν εἰρηνικήν» (Α΄ ευχή), «δός αὐτοῖς… ὁμόνοιαν ψυχῶν καί σωμάτων» (Β΄ ευχή), «σύζευξον αὐτούς ἐν ὁμοφροσύνῃ» (Γ΄ ευχή).

Αλλά και στην Ακολουθία εις δίγαμον τονίζεται το στοιχείο της ομόνοιας και της ειρηνικής συμβίωσης των συζύγων· «Ὑπέρ τοῦ συζῆσαι αὐτούς καλῶς ἐν ὁμονοίᾳ…» (δέηση Συναπτής), «ἐν ὁμονοίᾳ καί εἰρήνῃ τάς ἐντολάς σου ἐργαζόμενοι» (Α΄ ευχή μετά την αλλαγή των δαχτυλιδιών). Τέλος στην Ἀκολουθία «ἐπὶ ἑπανασυστάσει γάμου» τα ίδια αυτά στοιχεία, ομόνοια και ειρήνη, που η έλλειψή τους διασάλευσε και οδήγησε σε προσωρινό διαζύγιο το γάμο, εμφανίζονται με μια ιδιάζουσα και βαρύνουσα σημασία, αφού στην πράξη αποδείχθηκε πως αναμφισβήτητα αποτελούν την πεμπτουσία της αρμονικής συμβίωσης του αντρόγυνου· «Ὑπέρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς συμβίωσιν ἐν ὁμονοία…» (δέηση Συναπτής), «ἐπανάγαγε τήν διαταραχθεῖσαν εἰρήνην…», «ἐπιδαψίλευσον αὐτοῖς γαλήνην…» (Ευχή της Ακολ.). Βλ. και σχόλ. αριθ. 11 της ίδιας Ακολουθίας.

«Τίμιον αὐτοῖς τόν γάμον ἀνάδειξον· ἀμίαντον αὐτῶν τήν κοίτην διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τήν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον»

48. «Τίμιον αὐτοῖς τόν γάμον ἀνάδειξον· ἀμίαντον αὐτῶν τήν κοίτην διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τήν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον». Για πολλοστή φορά βλέπουμε στο σημείο τούτο της ιερολογίας του γάμου να γίνεται λόγος για την υποχρέωση που έχουν οι νεόνυμφοι να μη μολύνουν το γάμο τους υποκύπτοντας στον πειρασμό και το ατόπημα της συζυγικής απιστίας και να μη διαβρώσουν έτσι, σαν το σαράκι, τη μονιμότητα του δεσμού τους. Αντίθετα· καθημερινό τους μέλημα θα πρέπει να είναι να τον κρατήσουν ψηλά το γάμο τους και να αποφεύγουν με φρόνηση καθετί που θα μπορούσε να δημιουργήσει αμφιβολίες για την αμοιβαία πίστη και αφοσίωσή τους και να διαταράξει τη συζυγική τους σχέση· και πολύ περισσότερο θα πρέπει να αποφεύγουν τις παράνομες σχέσεις που, χωρίς αμφιβολία, δημιουργούν σωρεία προβλημάτων και οδηγούν τελικά στη διάλυση του γάμου. «Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καί ἡ κοίτη ἀμίαντος» τονίζει και παραγγέλλει ο «ουρανοβάμων» Παύλος (Εβρ. ιγ΄ 4). Αυτό είναι το θέλημα, αυτή είναι η εντολή του Θεού. Και επειδή τούτο πρέπει να εμπεδωθεί στη συνείδηση των νεονύμφων, γι᾽ αυτό και βλέπουμε συχνά πυκνά να γίνεται λόγος στην Ακολουθία του γάμου για το θεμελιώδες τούτο θέμα. Πρβλ. και σχόλ. αριθ. 16 και 57 της παρούσας Ακολουθίας, καθώς και σχόλ. αριθ. 11 της Ακολουθίας του αρραβώνα.

Η «Κυριακή» προσευχή και η θέση της στην Ακολουθία του στεφανώματος

49. Πρόκειται για την προσευχή που μας δίδαξε ο ίδιος ο Κύριος στην «ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλία» του· γι᾽ αυτό και λέγεται «Κυριακή» προσευχή· είναι το γνωστό σ᾽ όλους μας «Πάτερ ἡμῶν…» (Ματθ. στ΄ 9–13) που με τη συντομία του και την

Phoca PDF

απλότητά του αποτελεί το χρυσό κανόνα, τον υπογραμμό του «πῶς δεῖ προσεύχεσθαι», πως δηλαδή πρέπει να προσευχόμαστε και ποιό πρέπει να είναι το περιεχόμενο των προσευχών μας. Για τη θέση της «Κυριακής» προσευχής στην όλη Ακολουθία του στεφανώματος βλ. στο αμέσως επόμενο σχόλιο (προς το τέλος).

Το «κοινόν ποτήριον» και η σημασία του

50. «Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι καί τό ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι». Τα λόγια που ψάλλει ο Ιερέας είναι ο στίχος 4 από τον 115ο Ψαλμό. Εκεί ο ψαλμωδός δηλώνει πως για όλα τα αγαθά, για την προστασία και τη σωτηρία που του χάρισε ο Κύριος δεν του απομένει τίποτε άλλο παρά να προσφέρει σ᾽ αυτόν θυσία για όλα αυτά, να λάβει το ποτήριον της ευχαριστίας και γεμάτος ευγνωμοσύνη να επικαλεσθεί το όνομα του Κυρίου.

Στην Καινή Διαθήκη όμως το «ποτήριον σωτηρίου» έχει άλλη διάσταση· είναι αυτή η ίδια η σταυρική θυσία του Κυρίου, από την οποία πηγάζει η δική μας απολύτρωση και σωτηρία. Ειδικότερα στην περίπτωση των νεονύμφων η μετάληψη από το κοινό ποτήρι αποτελεί και έκφραση ευχαριστίας βέβαια για το ευχάριστο γεγονός του γάμου αλλά και εφόδιο για τον έγαμο βίο, για ανεπίληπτη πορεία, για καλλιέργεια πνεύματος κατανόησης, ανοχής, αγάπης και θυσίας· εφόδιο για τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει η συμβίωση του ανδρόγυνου· εφόδιο για τον αγώνα των νεονύμφων προς τήρηση των εντολών του Θεού, προς άσκηση της αρετής με στόχο την τελειότητα.

Ποιό όμως είναι το πραγματικό περιεχόμενο του «κοινού ποτηρίου» και γιατί ονομάζεται «κοινόν» το ποτήρι τούτο στο Μικρό Ευχολόγιο; Ο πρωτοπρεσβύτερος Κων/νος Καλλίνικος στο βιβλίο του «Ὁ Χριστιανικός ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ», Ἔκδ. Β΄, Ἀθῆναι 1958, σελ. 554 κ. ε., γράφει τα εξής (σε ελεύθερη δική μας απόδοση) διαφωτιστικά· Επειδή το πρώτο θαύμα του Χριστού στην Κανά της Γαλιλαίας ήταν η μεταστοιχείωση του νερού σε κρασί ο Ιερέας κατά τη διάρκεια της τελετής του γάμου προσκομίζει και προσφέρει στους νεονύμφους «πρός πόσιν» ποτήρι γεμάτο κρασί. Αυτό εμείς το λέμε «κοινόν ποτήριον», διότι υποτυπώνει την κοινότητα του βίου των νεονύμφων, οι οποίοι έχουν χρέος να αδειάσουν «μέχρι τρυγός», μέχρι την τελευταία τους δηλ. πνοή, όλα τα ευχάριστα και τα δυσάρεστα, τα ευφρόσυνα και τα ανιαρά· οι Ρώσοι το λένε «ένωση», επειδή συνενώνει και κάνει ένα κράμα το νερό με το κρασί, την καρδιά του άντρα με την καρδιά της γυναίκας.

Η σημασία όμως του κοινού ποτηρίου δεν είναι μόνο μεταφορική, αλλά και λειτουργική. Στην παλαιοχριστιανική εποχή οι νεόνυμφοι κοινωνούσαν κανονικά «τῶν ἀχράντων Μυστηρίων», τελώντας τους γάμους τους μετά τη θεία Λειτουργία, όπως φαίνεται και από τη σαφή διάταξη του Ευχολογίου. Ο Συμεών ο Θεσσαλονίκης (15ος αι. μ.Χ.) μας πληροφορεί ότι οι νεόνυμφοι μεταλάμβαναν κατά την τελετή του γάμου «εί γε ικανώς είχον»· και μόνο στους μή ικανούς (μή άξιους), όπως ήταν π.χ. οι δίγαμοι και οι όμοιοί τους, δε δίνονταν τα θεία Δώρα, αλλά μόνο το κοινό ποτήρι με το κρασί. Με την πάροδο όμως του χρόνου από θρησκευτική αμέλεια απαλείφθηκε σιγά σιγά από το μυστήριο του γάμου η θεία Μετάληψη, μολονότι μέχρι σήμερα εξακολουθεί να απαγγέλλεται κατά την τέλεση του

Phoca PDF

μυστηρίου η «Κυριακή» προσευχή που προετοιμάζει, όπως είναι γνωστό, προς τη θεία Κοινωνία. Έτσι τουλάχιστο εξηγείται από πολλούς η θέση της «Κυριακής» προσευχής στην όλη Ακολουθία του στεφανώματος. Για τήν «Κυριακή» προσευχή βλ. προηγούμενο σχόλιο.

Ο «χορός του Ησαΐα» και η σημασία του

51.«Ἠσαΐα χόρευε...». Το πρώτο από τα τρία χαρμόσυνα Τροπάρια που ψάλλονται κατά τη διάρκεια της κυκλικής περιστροφής των νεονύμφων «περί τό τραπεζίδιον» αναφέρεται στην Παρθένο Μαρία. Είναι ένας ύμνος προς την Παναγία που αξιώθηκε για την ταπεινοσύνη της και την αρετή της να συλλάβει με τρόπο θαυματουργικό και να γεννήσει τον Ιησού Χριστό, το Θεάνθρωπο και Σωτήρα μας. Η Θεοτόκος, κατά την ορθόδοξη διδασκαλία, είναι των «βροτῶν ἡ σωτηρία» (δ΄ τροπ. η΄ ωδής Ακαθ. ύμνου), η «τόν ἀχώρητον Θεόν ἐν γαστρί χωρήσασα» (θ΄ ωδή Μ. Τρίτης), το «δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου» και το «χωρίον τοῦ ἀπείρου Πλαστουργοῦ» (θ΄ καταβ. Πεντηκοστής), «ἡ μόνη ἄμωμος ἐν γυναιξί» (γ΄ τροπ. θ΄ ωδής Ακαθ. ύμνου), η «γέφυρα» η «μετάγουσα τούς ἐκ γῆς πρός οὐρανόν» (γ΄ οίκος Ακαθ. ύμνου), «τοῦ πεσόντος Ἀδάμ ἡ ἀνάκλησις», «τῶν δακρύων τῆς Εὔας ἡ λύτρωσις» (α΄ οίκος Ακαθ. ύμνου), είναι αυτή από τγν οποία σαρκώθηκε, «ἐξ ἧς Θεός ἐσαρκώθη» (κάθισμα Θεοτοκίο του Όρθρου πλαγ. Δ΄ ήχου), ο Λόγος του Θεού και πάμπολλα άλλα. Γι᾽ αυτό κάθε δοξολογία προς τον Υιό της Παρθένου είναι ταυτόχρονα μακαρισμός προς την Παναγία Μητέρα.

Η μνεία του Προφήτη Ησαΐα στο τροπάριο έχει φυσικά το λόγο της. Ο Ησαΐας προφήτευσε αρκετούς αιώνες προ Χριστού τη σάρκωση του Υιού και Λόγου του Θεού με τα εξής λόγια· «Ἰδού ἡ Παρθένος ἐν γαστρί ἕξει· καί τέξεται υἱόν, καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ» (7,14). Το όνομα Εμμανουήλ είναι εβραϊκό και σημαίνει «μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός». Η λέξη Ανατολή στους Εβραίους είχε και θρησκευτικό χαρακτήρα· «Ἰδού ἀνήρ, Ἀνατολή ὄνομα αὐτῷ», λέγει ο προφήτης Ζαχαρίας (6,12). Ανατολή, λοιπόν, είναι ο ίδιος ο Θεος, «ἡ ἄναρχος Θεότης» κατά τον Ισίδωρο τον Πηλουσιώτη. «Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους» λέει ο ευαγγελιστής Λουκάς (α΄ 78) και εννοεί το Χριστό που κατέβηκε από τον ουρανό με τη θεία του ενανθρώπηση. Στην υμνογραφία των Χριστουγέννων ο Χριστός αποκαλείται «Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης», «ἐξ ὕψους ἀνατολή» και «ἀνατολή ἀνατολῶν» (βλ. απολυτ. και εξαποστειλ. της εορτής).

Τι μπορεί να σημαίνει όμως το τροπάριο αυτό για τους νεονύμφους; Οπωσδήποτε πέρα από το χαρμόσυνο τόνο του που διαχέεται και αντανακλάται στα πρόσωπα των νεονύμφων που αξιώθηκαν κι αυτοί να «χορέψουν το χορό του Ησαΐα», κατά τη λαϊκή έκφραση, και πέρα από την ενδόμυχη προσμονή να χαρούν κι αυτοί τη χαρά της τεκνογονίας, το σπουδαιότερο μήνυμα του τροπαρίου προς τούς νεονύμφους, κατά την ταπεινή μας γνώμη, είναι άλλο.

Η σεμνή κόρη της Ναζαρέτ, αυτή «ἡ δούλη Κυρίου», ήταν η ενσάρκωση της απόλυτης υπακοής στο Θεό· ήταν η ταπεινή και αθόρυβη εργάτρια των εντολών του Θεού· απέπνεε το άρωμα της ανεπιτήδευτης και πραγματικής ευλαβείας· ήταν ολοκληρωτικά αφοσιωμένη στο Θεό· ήταν κατά κυριολεξία «κεχαριτωμένη», την

Phoca PDF

είχε δηλαδή επισκιάσει πέρα για πέρα η χάρη του Θεού. Γι᾽ αυτό και κρίθηκε άξια της ύψιστης τιμής να κυοφορήσει το Σωτήρα του κόσμου, να γίνει βοηθός του Θεού στο έργο της αποκατάστασης και της δικαίωσης του ανθρώπου, να γίνει «ἡ πύλη τῆς σωτηρίας» (ιθ΄ οίκος Ακαθ. ύμνου) για το ανθρώπινο γένος. Γι᾽ αυτό τη μακαρίζουν «πᾶσαι αἱ γενεαί».

Υπόδειγμα προς μίμηση, λοιπόν, άριστο η Παναγία για όλους μας. Υπογραμμός και οδοδείκτης για την πορεία των νεονύμφων. Αν γνήσια είναι η προσπάθειά τους προς την κατεύθυνση αυτή, προς το δρόμο που μας υπέδειξε εκείνη, τότε πλούσια θα είναι η αμοιβή και η «ανταπόδοση» του Θεού, τότε ευλογημένη θα είναι η συμβίωσή τους και ολοκληρωμένη η οικογενειακή τους χαρά και ευτυχία.

Θα ήθελα επιπροσθέτως να σημειώσω και τα εξής σχετικά με το τροπάριο τούτο και τη σημασία του στην όλη Ακολουθία του στεφανώματος. Με το «Ἠσαΐα χόρευε...» η Ακολουθία του στεφανώματος φτάνει στο αποκορύφωμά της. Η στιγμή αυτή είναι επισημότατη. Μετά το «χορό του Ησαΐα» είναι αδύνατο πια να προσβληθεί νομικά το έγκυρο του γάμου και κατασφαλίζεται μια για πάντα και αμετάθετα η ένωση, ο δεσμός των νεονύμφων. Ο θρησκευτικός αυτός χορός -παρόμοιο χορό έχουμε και κατά την τέλεση των μυστηρίων του βαπτίσματος και της ιεροσύνης- **ερμηνεύεται ως έκφραση πνευματικής και ουράνιας ευθυμίας για τη μυστική ένωση των νεονύμφων και πνευματικής αγαλλίασης για την έκχυση σ᾽ αυτούς «ἄνωθεν» της θείας χάρης και δωρεάς.**

Με το «χορό του Ησαΐα» διαλαλείται ακόμη, κατά τον παραστατικότερο τρόπο, ο σκοπός του γάμου, ο οποίος βέβαια αποβλέπει στη δημιουργία οικογένειας, στη γέννηση δηλαδή και στη μόρφωση νέων μελών της Εκκλησίας του Χριστού· εξασφαλίζεται έτσι, με την ενεργό συμμετοχή του ανδρόγυνου, η συνέχεια στο απολυτρωτικό έργο του Εμμανουήλ. Με τη μνεία εξάλλου του ονόματος της Παρθένου τονίζεται πως καί σ᾽ αυτόν ακόμη το γάμο υπάρχει παρθενία και εγκράτεια, υπό ευρύτερη βέβαια έννοια και υπό το πνεύμα της χριστιανικής διδασκαλίας εννοούμενη, η οποία διδασκαλία δεν πάει κόντρα προς τη φύση και δεν απαγορεύει τις χαρές του έγγαμου βίου, αλλά δεν επιδοκιμάζει και την κάθε είδους διαστροφή και ηθική παρεκτροπή (βλ. Α΄ Κορ. ζ΄ 4–5).

Τέλος θα ήθελα να προσθέσω πως χορούς με θρησκευτικό χαρακτήρα, ζωηρότερους μάλιστα, συναντούμε και στην Π.Δ. (π.χ. Έξοδ. 15,20–21), αλλά και στην ελληνική αρχαιότητα, όπως π.χ. φανερώνει ο ευριπίδειος στίχος· «στήσομεν ἄρ᾽ ἀμφί βωμόν, ὦ πάτερ, χορούς;» (Ἰφιγ. ἐν Αὐλίδι, στιχ. 676). Για όλα αυτά τα επιπρόσθετα στοιχεία βλ. Κ. Καλλινίκου «Ὁ χριστιανικός ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ», Ἀθῆναι 1958, σελ. 555–556.

«Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καί στεφανωθέντες» 52.

«Αγιοι Μάρτυρες...». Το δεύτερο τούτο τροπάριο, που ψάλλεται σε ήχο βαρύ, από μια πρώτη ματιά μοιάζει σαν ξένο σώμα στην όλη χαρούμενη ατμόσφαιρα που επικρατεί τη στιγμή αυτή της Ακολουθίας του στεφανώματος· γι᾽ αυτή την ατμόσφαιρα μιλήσαμε στο αμέσως προηγούμενο σχόλιο. Τι σχέση μπορεί να έχουν,

Phoca PDF

αλήθεια, η μνεία των Μαρτύρων και το μαρτυρικό τους στεφάνωμα με τους νεονύμφους που τη στιγμή αυτή «χορεύουν το χορό του Ησαΐα», όπως χαρακτηριστικά λέει ο λαος, και πλέουν σε πελάγη ευτυχίας, καθώς βλέπουν να γίνεται πραγματικότητα το όνειρό τους και ύστερα από λίγο θα δεχθούν τις ευχές όλων για βίο «ανέφελο», «ανθόσπαρτο» κ.λπ.; Και όμως έχουν σχέση και σημασία μεγάλη για τους νεονύμφους. Πέρα από όσα είπαμε στο σχόλιο αριθ. 28, μνημονεύοντας τη γνώμη του Ιωάννη του Χρυσοστόμου, ο οποίος υποστηρίζει πως τα στεφάνια των νεονύμφων συμβολίζουν τη νίκη τους πάνω στα πάθη τους, για την οποία και στεφανώνονται σαν άλλοι αθλητές, η μνεία των Μαρτύρων και των μαρτυρικών τους στεφάνων κρύβει ένα βαθύτερο νόημα για τους νεονύμφους.

Διότι η πραγματικότητα δείχνει πως ο έγγαμος βίος δεν είναι δρόμος σπαρμένος με τριαντάφυλλα· θα λέγαμε καλύτερα· σπάνια είναι «ανθόσπαρτος», και ποτέ σχεδόν δεν είναι «ανέφελος». Το αντίθετο συνήθως συμβαίνει· είναι «δρόμος μετ᾽ εμποδίων», είναι πορεία ανηφορική και δύσκολη. Πολλοί, οι περισσότεροι μάλλον, κατά τη διάρκεια του έγγαμου βίου τους δοκιμάζονται ποικιλοτρόπως, «σηκώνουν σταυρό»· άλλοι ελαφρότερο, άλλοι βαρύτερο. Δεν υπάρχει γι᾽ αυτό καμιά αμφιβολία· αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα. Μας το βεβαίωσε με τρόπο κατηγορηματικό ο ίδιος ο Θεάνθρωπος Ιησούς· μας προειδοποίησε· «ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξετε» (Ιω. ιστ΄ 33)· θα δοκιμάσετε θλίψεις, θα πονέσετε, θα γευτείτε πολλά «φαρμάκια». Ας μην έχουμε λοιπόν ψευδαισθήσεις και ας μην είμαστε ουτοπιστές· ας προσγειωθούμε ρεαλιστικά· για να μην «πέσουμε από τα σύννεφα». Γιατί, αν η ζωή γενικά είναι δύσκολη και σκληρή, πολύ περισσότερο ο έγγαμος βίος είναι ένας διαρκής μόχθος και πολύμορφος αγώνας, μια συνεχής και κοπιαστική προσπάθεια με πολλές κατευθύνσεις και ποικίλα «μέτωπα».

Γι᾽ αυτό και χρειάζεται μεγάλη προετοιμασία και προσοχή πριν προχωρήσει κανείς στο γάμο. Πρέπει να προσέξει πολλά πράγματα σχετικά με την τελική εκλογή του συντρόφου. Γιατί, όπως λέει χαρακτηριστικά ο θυμόσοφος λαός μας «ο γάμος δεν είναι μπάλωμα να το ξηλώσουμε»· το διαζύγιο δηλαδή, έστω και «κοινῇ συναινέσει», δεν είναι λύση· όσο εύκολο κι αν φαντάζει στους σημερινούς νέους. Πάνω απ᾽ όλα προς ευδοκίμηση του δεσμού του γάμου χρειάζεται, για να χρησιμοποιήσουμε λέξη του συρμού, υποδομή.

Για να αντιμετωπισθούν δηλαδή τα ποικίλα προβλήματα, οι ποικίλες δυσχέρειες, τα αναπάντεχα, τα δυσβάσταχτα φορτία, τα μικρά και μεγάλα βάσανα του έγγαμου βίου, χρειάζονται εφόδια που θα βοηθήσουν στο ξεπέρασμα των οποιωνδήποτε αντιξοοτήτων της ζωής, που δε θα επιτρέψουν να γονατίσει το αντρόγυνο κάτω από το βάρος τους· εφόδια που θα το κρατήσουν ενωμένο «διά βίου», για πάντα, και θα αποτρέψουν τους κλυδωνισμούς και το ναυάγιο· εφόδια που θα βοηθήσουν κυρίως και τον άντρα και τη γυναίκα να αγωνιστούν «τόν ἀγῶνα τόν καλόν» (Β΄ Τιμ. δ΄ 7), με σταθερότητα και συνέπεια, με υπομονή και ελπίδα πως στο τέλος της γήινης τούτης αγωνιστικής τους πορείας τους περιμένει «ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος» (Β΄ Τιμ. δ΄ 8), τον οποίο θα τους «αποδώσει» ο Κύριος σε αντάλλαγμα της καλής τους αθλήσεως στο στίβο του έγγαμου βίου τους. Ακριβώς όπως έχει στεφανώσει μέχρι τώρα με το στέφανο του μαρτυρίου ολόκληρο πλήθος μαρτύρων, «νέφος μαρτύρων» όπως λέει ο Παύλος (Εβρ. ιβ΄ 1), για την πίστη τους και το

Phoca PDF

αγωνιστικό τους φρόνημα.

Όλοι αυτοί «οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καί στεφανωθέντες» παρακολουθούν με ενδιαφέρον και στοργή «τόν προκείμενον» αγώνα των νεονύμφων· γι᾽ αυτό και τους παρακαλούμε να μεσιτεύουν, να «πρεσβεύουν προς Κύριον» γι᾽ αυτούς· για να τερματίσουν επιτυχώς κι αυτοί στην αγωνιστική τους πορεία και στεφανωθούν με το αμάραντο στεφάνι της αιώνιας δόξας. Και οι νεόνυμφοι στο δύσκολο, πολύμοχθο και πολύμορφο αγώνα τους προς αντιμετώπιση των αντιξοοτήτων του βίου και στην ειλικρινή τους προσπάθεια για την αλληλοσυμπλήρωσή τους και την προσωπική τους τελείωση ποτέ βέβαια δεν πρέπει να ξεχνούν ότι πέρα από τις «πρεσβείες» των αγίων μαρτύρων έχουν πάνω απ᾽ όλα συμπαραστάτη και συναντιλήπτορα τον ίδιο τον Παντοδύναμο.

Δεν είναι επομένως μόνοι τους στον αγώνα και στις φουρτούνες· δεν πρέπει να πτοούνται· «θαρσεῖτε» τους λέει εμψυχώνοντάς τους· «ἐγώ νενίκηκα τόν κόσμον» τους διαβεβαιώνει (Ἰω. ιστ΄ 33)· ενώ συνάμα τους υπόσχεται· «Ἰδού ἐγώ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη΄ 20). Και εξίσου ενθαρρυντικός για το κάθε αντρόγυνο στον καθημερινό του αγώνα ηχεί και ο άλλος κατηγορηματικός, γεμάτος από ενδιαφέρον και αγάπη και τόσο παρήγορος λόγος του Κυρίου· «Οὐ μή σε ἀνῶ οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω»· ποτέ δηλ. δε θά σ᾽ αφήσω, ποτέ δε θα σε εγκαταλείψω· πάντοτε θα είμαι μαζί σου (Εβρ. ιγ΄ 5). Πρβλ. και τά παράλληλα και ταυσόσημα χωρία της Π.Δ.· Δευτερ. 31,6–8 και Ιησ. Ν. 1,5 και 9.

«Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα»

53. «Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός...». Το τροπάριο τούτο είναι ένας ύμνος στη δόξα του Χριστού. Εδώ ο Χριστός αποκαλείται καύχημα των Αποστόλων και αγαλλίαμα (=μεγάλη χαρά) των Μαρτύρων. Οι Άγιοι Απόστολοι, όπως γνωρίζουμε, πιστοί στο παράγγελμα του Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη» (Ματθ. κη΄ 19), αφιέρωσαν ολόκληρη τη ζωή τους στη διάδοση της διδασκαλίας του Χριστού. Από την ημέρα της Πεντηκοστής ιδίως αποβάλλουν τη δειλία και γίνονται οι διαπρύσιοι και μέχρι θανάτου απτόητοι κήρυκες της αναστάσεως και της θείας καταγωγής του Ιησού. Το ότι αξιώθηκαν να ακούσουν με τα ίδια τους τα αυτιά τα λόγια του Κυρίου και να ιδούν με τα ίδια τους τα μάτια τα θαυμαστά του έργα το θεωρούσαν καύχημά τους. Αλλά και οι Αγιοι Μάρτυρες με την ανεπίληπτη βιοτή τους και το μαρτυρικό τους θάνατο συντέλεσαν ώστε να φανερωθεί και να διαδοθεί ανά τον κόσμο η πίστη στον Τριαδικό Θεο. Χωρίς γογγυσμούς και «χαίροντες ἔπασχον» οι αναρίθμητοι μάρτυρες της χριστιανικής πίστεως· το ότι διώκονταν και υπέφεραν γι᾽ αυτή το θεωρούσαν τιμή τους· ο Χριστός ήταν το «ἀγαλλίαμά» τους.

Ο**πωσδήποτε όμως καύχημα και αγαλλίαμα μπορεί να αποτελέσει το παράδειγμα του Κυρίου και η τήρηση των εντολών του και για τους νεονύμφους. Δεν υπάρχει πράγματι μεγαλύτερη χαρά από αυτή· να νιώθεις πως η κάθε σου ενέργεια, η όλη σου συμπεριφορά κινείται μέσα στα**

Phoca PDF

πλαίσια των νόμων του Θεού· μοναδικό και αναφαίρετο «καύχημα και αγαλλίαμά σου» να είναι το γεγονός ότι είσαι «μιμητής Χριστού», ότι πορεύεσαι έμπρακτα το δρόμο που υπέδειξε Εκείνος και ότι βιώνεις γνήσια, με πίστη, υπομονή και ελπίδα το άγιο θέλημά του. Όταν από μια τέτοια αντίληψη, από ένα τέτοιο πνεύμα διακατέχονται οι νεόνυμφοι και πρός αυτό κατατείνουν ειλικρινά οι προσπάθειές τους συντελούν κατά τον καλύτερο τρόπο στη δόξα του Θεού και προσελκύουν αναμφισβήτητα πλούσια την προστασία, την ευλογία και τη χάρη του.

«Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ…»

54. Η συντομότατη αυτή ευχή αλλά μεστότατη σε νόημα απευθύνεται από τον Ιερέα – Λειτουργό του Υψίστου προσωπικά στο νυμφίο (γαμπρό). Είναι η ευχή αυτής της ίδιας της Εκκλησίας· είναι η ευχή, σε τόνο κάπως προστακτικό, αυτού του ίδιου του Θεού προς το νυμφίο· για να συναισθανθεί και να συνειδητοποιήσει ο νυμφίος το χρέος του και το καθήκον του· για να πάρει στα σοβαρά την υπόθεση του γάμου· για να καταλάβει πως είναι υπόλογος απέναντι του Θεού· για να κατανοήσει καλά πως μόνο με την τήρηση των εντολών του Θεού, μόνο αν πορεύεται σύμφωνα με το θέλημα του Θεού, θα γίνει μεγάλος και θα αποσπάσει την ευλογία του Θεού. Όπως ακριβώς συνέβη με τον Αβραάμ, τον Ισαάκ και τον Ιακώβ, τις μεγάλες αυτές μορφές της Π.Δ., τις οποίες ο νυμφίος πρέπει να έχει πάντοτε ως υπόδειγμα· γι᾽ αυτό και προβάλλονται για μια ακόμη φορά σ᾽ αυτήν εδώ την ευχή (βλ. και παραπάνω σχολ. αριθ. 12). Η φράση της ευχής «μεγαλύνθητι, νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ» ηχεί στα αυτιά του γαμπρού την ώρα τούτη του μυστηρίου τιμητικά, χαρμόσυνα και ευχάριστα βέβαια, αλλά και σαν προσταγή να αντιληφθεί τη μεγάλη και σοβαρή αποστολή που έχει να επιτελέσει στον έγγαμο βίο του που μόλις τώρα αρχίζει.

Ο Αβραάμ αναδείχθηκε πράγματι μεγάλος, σύμφωνα εξάλλου με την υπόσχεση του ίδιου του Θεού «μεγαλυνῶ τό ὄνομά σου» (Γεν. ιβ΄ 2). Οι ιεροί συγγραφείς μας τον αναφέρουν ως τον κατεξοχήν άνθρωπο του Θεού. Οι Αγιες Γραφές μας τον παρουσιάζουν ως πρότυπο πίστεως και πειθαρχίας προς το Θεό· ευσεβούς τήρησης των θρησκευτικών του καθηκόντων· ταπεινοφροσύνης και νηφάλιας αντίληψης· παρά τη μεγάλη του αρετή και τα πολλά του πλούτη έλεγε· «ἐγώ δέ εἰμι γῆ και σποδός» (Γεν. ιη΄ 27). Ακόμη παρουσιάζεται στις Αγιες Γραφές ως άνθρωπος δίκαιος, ειρηνικός και συμβιβαστικός και πάρα πολύ φιλόξενος. Η φιλοξενία του Αβραάμ έγινε περιώνυμη, ξακουστή· συνοδευόταν πάντοτε με πολλή προθυμία, αφθονία και απλοχεριά και εγκαρδιότητα. Αξιώθηκε μάλιστα να φιλοξενήσει και αυτόν τον ίδιο τον Τριαδικό Θεο που παρουσιάστηκε στον Αβραάμ με τη μορφή τριών ανδρών. Η φιλοξενία αυτή του Αβραάμ (Γεν. ιη΄ 1–15) ενέπνευσε στους αγιογράφους της Εκκλησίας μας ωραιότατες παραστάσεις, όπως είναι π.χ. η γνωστή εικόνα της Αγίας Τριάδας που τιτλοφορείται συνήθως «Η Φιλοξενία του Αβραάμ», και στους υμνογράφους χαρακτηριστικούς ύμνους, όπως ο εξής·

Μέτοικος ὑπάρχων ὁ Ἀβραάμ κατηξιώθη τυπικῶς ὑποδέξασθαι, ἑνικόν μέν Κύριον, ἐν τρισίν ὑποστάσεσιν, ὑπερούσιον, ἀνδρικαῖς δέ μορφώσεσιν. (Ωδή στ΄ Τριαδικού κανόνα του Μεσονυκτικού του Γ΄ Ήχου).

Phoca PDF

Ο ίδιος ο Ιησούς υπογραμμίζοντας τη λαμπρότητα της μνήμης του Αβραάμ και τη μεγαλοσύνη του χρησιμοποίησε τη μεταφορά, σύμφωνα με την οποία οι ψυχές των δικαίων μετά θάνατο θεωρούνται ότι αναπαύονται στους κόλπους του Αβραάμ (Λουκ. ιστ΄, 22). Αυτός ήταν ο Αβραάμ. Αξίζει να τον έχει, μαζί με τόον Ισαάκ και τον Ιακώβ, ως υπόδειγμα στον έγγαμο βίο του κάθε άντρας· αξίζει το παράδειγμά τους να εμπνέει τον κάθε νυμφίο όχι μόνο στις καλές και ευτυχισμένες στιγμές αλλά και στις μικρές και μεγάλες δοκιμασίες της οικογενειακής ζωης.

«Καί σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάρρα...»

55. Η παρούσα ευχή απευθύνεται προσωπικά προς τη νύφη. Είναι ακριβώς αντίστοιχη της προηγούμενης· κι αυτή παρά τη συντομία της κρύβει πολλή σοφία και έχει μεγάλη σπουδαιότητα για τη νύφη. Οι βιβλικές γυναικείες μορφές που προβάλλονται εδώ με έμμεσο τρόπο είναι αντίστοιχα γυναίκες των τριών αντρικών μορφών που μνημονεύθηκαν στην προηγούμενη ευχή· η Σάρρα ήταν η γυναίκα του Αβραάμ, η Ρεβέκκα ήταν η γυναίκα του Ισαάκ και η Ραχήλ ήταν η γυναίκα του Ιακώβ. Τρεις γυναίκες που έζησαν αρμονικά με τους άντρες τους και ένιωσαν μαζί τους την οικογενειακή χαρά, αλλά και τις δοκιμασίες του έγγαμου βίου, και αξιώθηκαν να αποκτήσουν απογόνους ευλογημένους από το Θεό. Τις χαρακτήριζε η σύνεση και η φρονιμάδα, η ανοχή και η σύμπνοια, πνεύμα υπομονής, κατανόησης και συνεργασίας, πάνω απ᾽ όλα φόβος Θεού και συνειδητή τήρηση των εντολών του, η εμπιστοσύνη και ο σεβασμός προς τους άντρες τους, αγάπη ειλικρινής και πραγματική προς αυτούς, αγάπη ανυπόκριτη.

Η Σάρρα υπομένει καρτερικά την ατεκνία της, δε γογγύζει, δε στενοχωρεί και δεν πληγώνει τον άντρα της· αντίθετα, για να γεννήσει παιδί ο Αβραάμ που δεν είχε μέχρι τότε με τη Σάρρα (αργότερα, σε βαθιά γεράματα εκδηλώθηκε σ᾽ αυτούς η εύνοια του Θεού και απέκτησαν με τρόπο θαυμαστό τον Ισαάκ), «η ίδια η Σάρρα παρακίνησε τον Πατριάρχη Αβραάμ να έλθει σε σχέση με την Άγαρ» (τη δούλη του) για το σκοπό αυτό παρατηρεί ο ιερός Χρυσόστομος (Ομιλία κ΄, κεφ. 19). Τόση ήταν η αγάπη της προς τον Αβραάμ.

Γι᾽ αυτή την αγάπη, την αγάπη γενικά της γυναίκας προς τον άντρα, ο ίδιος ο Χρυσόστομος, ο οποίος την αποδίδει στη μεγάλη πρόνοια του Θεού για χάρη της συζυγίας και της ομαλής συμβίωσης, λέει τα εξής χαρακτηριστικά σε άλλο σημείο της ίδιας ομιλίας του (κεφ. 1)· «Κάποιος μεγάλος άνθρωπος για να περιγράψει τη σφοδρή αγάπη που είχε σε κάποιο από τους φίλους του και τους ομοψύχους του και τον οποίο πενθούσε για το θάνατό του, δεν τον αποκάλεσε πατέρα, μητέρα, τέκνο, αδελφό, φίλο, αλλά πως; Συγκλονίστηκε η ψυχή μου γιατί σε αγαπούσα, λέει, όπως αγαπά η γυναίκα τον άντρα της. Διότι πράγματι περισσότερο από κάθε άλλη τυραννία είναι αυτή η μεγάλη και σφοδρή και τυραννική αγάπη της γυναίκας προς τον άντρα. Και άλλες μορφές αγάπης είναι σφοδρές, όμως αυτή η επιθυμία έχει και τη σφοδρότητα αλλά και τη μονιμότητα και σταθερότητα». Τέτοια αγάπη, βαθιά, μόνιμη και σταθερή, και όχι επιφανειακή και προσωρινή, είχαν η Σάρρα, η Ρεβέκκα και η Ραχήλ, τις οποίες καλείται η νύφη να ομοιάσει και να έχει πάντοτε ως υπόδειγμα, για να «μεγαλυνθεί» με τη σειρά της κι αυτή και να αποσπάσει την ευλογία του Θεού για την άριστη συμπεριφορά της και τη φύλαξη των «όρων του

Phoca PDF

νόμου», του θείου δηλαδή θελήματος.

Και για να συνδέσουμε τις δύο ξεχωριστές ευχές· Η αγάπη ανάμεσα, στα τρία αντρόγυνα που μνημονεύονται στις χαρακτηριστικές αυτές «αποστροφές» (έτσι αποκαλείται στη λογοτεχνία το σχήμα τούτο, κατά το οποίο διακόπτεται ο κανονικός ρυθμός του λόγου και ο ομιλών στρέφεται και απευθύνεται σε συγκεκριμένο πρόσωπο) ήταν αμοιβαία, δεν ήταν μονομερής· άντρας και γυναίκα συναγωνίζονταν ο ένας τον άλλο σε αρετή· και όταν ερχόταν η στιγμή της αδυναμίας στήριζε ο ένας τον άλλο. Διότι έτσι μόνο πραγματοποιείται η αλληλοσυμπλήρωση, ένας από τους βασικούς σκοπούς του γάμου· έτσι μόνο θα μπορέσει το αντρόγυνο, αλληλοβοηθούμενο και αλληλοϋποστηριζόμενο, να φτάσει στην τελειότητα.

«Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καί ἐξόδους»

56. Για ποιές εισόδους και εξόδους των νεονύμφων γίνεται άραγε λόγος στην παρούσα σύντομη ευχή, με την οποία ο Ιερέας επικαλείται την ευλογία του Θεού και με την οποία κατά κάποιο τρόπο τους προπέμπει, τους ξεπροβοδίζει δηλ. από το ναό, καθώς η Ακολουθία του στεφανώματος βαδίζει ήδη προς το τέλος της; Να πρόκειται άραγε για τις εισόδους και τις εξόδους των νεονύμφων που έχουν σχέση με το ναο του Θεού, όπου οφείλουν να προσέρχονται με καθαρή τη συνείδηση και να αντλούν δύναμη για το δύσκολο έργο τους με τη συμμετοχή τους στη μυστηριακή ζωη της Εκκλησίας;

«Ὑπέρ τοῦ ἁγίου Οἴκου τούτου καί τῶν μετά πίστεως, εὐλαβείας καί φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ», γι᾽ αυτούς δηλ. που εισέρχονται στον ιερό ναο, εύχεται ο Διάκονος στη Συναπτή. «Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου, Κύριε...» λέει ο Ιερέας στη θ. Λειτουργία κατά την είσοδο του αγίου Ευαγγελίου που είναι γνωστή με το όνομα «μικρά εἴσοδος». Και στήν ευχή που ακολουθεί παρακαλεί το Θεό η «είσοδος ημών» στο νοερό θυσιαστήριο «εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι», να ταυτισθεί δηλαδή με την είσοδο των αγίων αγγέλων. Και η είσοδος αυτή προϋποθέτει βέβαια αγιότητα και καθαρότητα βίου. «Ἡ ἐν τῷ ναῷ εἴσοδος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου», που η Εκκλησία μας εορτάζει την 21η Νοεμβρίου πολλά έχει να μας διδάξει για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται η είσοδος του πιστού στον οίκο του Θεού και αποτελεί για τους νεονύμφους ένα λαμπρό παράδειγμα αγιότητας και καθαρότητας, άξιο προς μίμηση, η Παναγία μας, αυτός «ὁ καθαρώτατος ναός τοῦ Σωτῆρος», αυτό «τό ἱερόν θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ», όπως χαρακτηριστικά αποκαλείται από τον ιερό υμνογράφο (βλ. Κοντάκ. της εορτής).

Αλλά και την έξοδο των πιστών από το ναό ευλογεί ο Λειτουργός. Στην οπισθάμβωνη ευχή, προς το τέλος της θ. Λειτουργίας, μεταξύ άλλων λέει ο Ιερέας· «εὐλόγησον τήν κληρονομίαν σου», τους πιστούς δηλαδή που είναι κληρονόμοι των ποικίλων δωρεών του Θεού, ενώ λίγο πριν από την Απόλυση και την έξοδο των πιστών από το ναό ο ίδιος ο Λειτουργός απευθύνεται προς το «πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας» και ευλογώντας το λέει· «εὐλογία Κυρίου καί ἔλεος αὐτοῦ ἔλθοι ἐφ᾽ ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι καί φιλανθρωπίᾳ». Ευλογία τόσο απαραίτητη για τον

Phoca PDF

καθημερινό αγώνα του ανθρώπου και τον προκείμενο αγώνα των νεονύμφων που η Εκκλησία μας εύχεται να τον συνοδεύουν πάντοτε «ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (θ. Λειτουργία).

Τα όσα είπαμε μέχρι τώρα αποτελούν μια πρώτη προσέγγιση του νοήματος της φράσης «εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καί ἐξόδους». Μήπως όμως άλλο είναι το νόημά της και για άλλες εισόδους και εξόδους των νεονύμφων γίνεται εδώ λόγος; Μήπως δηλαδή πρόκειται για την είσοδό τους σε ένα διαφορετικό κόσμο, σε ένα εντελώς νέο στάδιο, αυτό δηλαδή του έγγαμου βίου, και τη μελλοντική τους έξοδο από αυτό; Σε μια τέτοια εκδοχή το νόημα της φράσης προβάλλει ολοφάνερο. Ο Ιερέας δηλαδή στο σημείο τούτο της ευχής εύχεται ευλογημένη να είναι των νεονύμφων τόσο η είσοδος σ᾽ αυτό το στάδιο όσο και η έξοδός τους από αυτό.

Ευλογημένη θα είναι η είσοδος των νεονύμφων στο στάδιο του γάμου, όταν είναι αποφασισμένοι να ζήσουν με ομοφροσύνη, με ομόνοια, με αμοιβαία κατανόηση και ειλικρινή αγάπη «πορευόμενοι ἐν εἰρήνῃ καί ἐργαζόμενοι ἐν δικαιοσύνῃ τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ» και φυλάττοντες τους όρους του νόμου (βλ. παραπάνω τις σύντομες ευχές του Ιερέα κατά την «έπαρση» των στεφάνων των νυμφίων).

Και ευλογημένη έξοδος από το γάμο, αν μάλιστα λάβουμε υπόψη το «αδιάλυτο» αυτού (πρβλ. την εντολή της Αγ. Γραφής· «...γυναῖκα ἀπό ἀνδρός μή χωρισθῆναι... καί ἄνδρα γυναῖκα μή ἀφιέναι» Α΄ Κορ. ζ΄ 10–11), δεν μπορεί βέβαια να είναι άλλη (π.χ. η εκούσια εγκατάλειψη της συζυγικής στέγης, η με οποιαδήποτε πρόφαση διακοπή της «εννόμου συζυγίας» η το διαζύγιο οποιασδήποτε μορφής) παρά η φυσιολογική και η μόνη από την Εκκλησία παραδεκτή, αυτή δηλαδή που πραγματοποιείται με τό θάνατο.

Αυτός ουσιαστικά είναι ο μόνος που, κατά τη χριστιανική διδασκαλία, πρέπει να χωρίζει το αντρόγυνο, δεδομένου ότι το λεγόμενο για τη γυναίκα «γυνή δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνήρ αὐτῆς» (Α΄ Κορ. ζ΄ 39) δεν μπορεί παρά να ισχύει αντίστοιχα και για τον άντρα. Ο θάνατος εξάλλου είναι εκείνος ο οποίος προοιωνίζεται και υπόσχεται την ελπίδα της ανάστασης και της αιώνιας μακαριότητας, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι το αντρόγυνο στο στάδιο του γάμου αγωνίστηκε με πίστη και συνέπεια «τόν ἀγῶνα τόν καλόν» και τίμησε το γάμο του με την όλη σώφρονα και άμεμπτη συμπεριφορά του και δίκαια επομένως αναμένει «τόν τῆς δικαιοσύνης στέφανον» (Β΄ Τιμ. δ΄ 7–8). Πρβλ. και αμέσως επόμενο σχόλιο αριθ. 57.

Παρόμοια κάπως αντίληψη, αλλά για το στάδιο της ζωής γενικά και το θάνατο, διατυπώνεται σε μια ευχή του Εσπερινού της Πεντηκοστής (ανήκει στη γ΄ φάση των ευχών)· «Σοί χάριν ἐπὶ πᾶσιν ὁμολογοῦμεν, ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις ἡμῶν ταῖς εἰς τόν κόσμον τοῦτον (εδώ βέβαια εννοεί την είσοδο του ανθρώπου στον κόσμο που πραγματοποιείται με τη γέννησή του), καί ταῖς ἐξόδοις (=το θάνατο), αἵ τάς ἐλπίδας ἡμῶν τῆς ἀναστάσεως καί τῆς ἀκηράτου ζωῆς, διά τῆς σῆς ἀψευδοῦς ἐπαγγελίας προμνηστεύονται». Για το τελευταίο αυτό στάδιο, την έξοδο δηλαδή από αυτόν εδώ τον κόσμο, πρβλ. και τους«ἐξοδίους» ή «ἐπιταφίους ὕμνους» των

Phoca PDF

Εγκωμίων που ψάλλονται το βράδυ της Μ. Παρασκευής, καθώς και τη συγκινητικότατη απορία του υμνωδού «ποῖα ἄσματα μέλψω τῇ σῇ ἐξόδῳ, Οἰκτίρμον;» που διατυπώνεται στο Δοξαστικό που ψάλλεται μετά την αποκαθήλωση του Εσταυρωμένου και την έξοδο του Επιταφίου από το ιερό Βήμα και την τοποθέτησή του στο μέσο του ναού.

Παρεμφερείς επίσης και ενισχυτικές για την παρούσα εκδοχή, ότι ο γάμος δηλαδή θεωρείται η απαρχή μιας νέας περιόδου και ο Λειτουργός εύχεται ευλογημένη να είναι των νεονύμφων τόσο η είσοδός τους στο νέο αυτό στάδιο όσο και η έξοδός τους, είναι και οι εξής φράσεις από τα δύο Κοντάκια της Ινδίκτου, του νέου δηλαδή εκκλησιαστικού έτους που την αρχή του η Εκκλησία μας εορτάζει την 1η Σεπτεμβρίου, φράσεις που περιορίζονται βέβαια στην ετήσια χρονική περίοδο· «τήν ἐνιαύσιον εὐλόγησον περίοδον» και «ἔτους τάς εἰσόδους τε καί ἐξόδους εὐλογῶν καί κατευθύνων ἡμῶν τά ἔργα πρός τό σόν θέλημα».

Ίσως έχουν βάση και ίσως είναι πιθανές οι δύο εκδοχές, προπαντός η δεύτερη, που εκθέσαμε παραπάνω. Νομίζουμε όμως πως στο σημείο τούτο της Ευχής γίνεται μάλλον λόγος για τις εισόδους και τις εξόδους των νεονύμφων που έχουν σχέση με τη δική τους φωλιά, με το σπίτι τους δηλαδή, που κατά την ορθόδοξη διδασκαλία είναι μικρογραφία της Εκκλησίας, μια «κατ᾽ οἶκον Ἐκκλησία», όπου παρών είναι ο ίδιος ο Κύριος. Ο Κλήμης ο Αλεξανδρέας, θεολόγος του 3ου μ.Χ. αιώνα, σημειώνει χαρακτηριστικά πως ο λόγος του Κυρίου «οὗ (= όπου) γάρ εἰσι δύο ἤ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἐμόν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»(Ματθ. ιη΄ 20) αναφέρεται στη χριστιανική οικογένεια, στους δύο δηλαδή συζύγους και τα παιδιά, όπου είναι παρών ο ίδιος ο Κύριος, για νάα τους προστατεύει και να τους ενισχύει στο δύσκολο έργο τους.

Ευλογημένη, επομένως, εύχεται ο Ιερέας, να είναι κάθε έξοδος των συζύγων από το σπίτι και κάθε είσοδός τους σ᾽ αυτό· χωριστά του καθενός, αλλά και των δύο μαζί. «Ευλογημένη η έξοδός σου» θα μπορούσε να εύχεται ο καθένας από τους συζύγους στον άλλο, όταν βγαίνει από το σπίτι. Και «ευλογημένη η είσοδός σου» θα μπορούσε και πάλι να εύχεται ο καθένας απ᾽ αυτούς στον άλλο, όταν με το γυρισμό μπαίνει στο σπίτι, στο μικρό αυτό ναο. Ευλογημένη η έξοδος και η είσοδος... Έτσι εξηγείται η συνήθεια πολλών απλοϊκών αλλά πιστών ανθρώπων, καθώς ξεπροβοδίζουν το σύντροφό τους, να τον σταυρώνουν (μυστικά ή φανερά) κάνοντας στον αέρα το σχήμα του Σταυρού.

Πόσες όμως φορές η έξοδος ή η είσοδος δεν είναι, αλίμονο, καθόλου ευλογημένη! Πόσες φορές ο άντρας ή η γυναίκα φεύγουν ή γυρίζουν στο σπίτι θυμωμένοι και οργισμένοι ή στενοχωρημένοι από τη μεταξύ τους συμπεριφορά! Ή πόσες φορές έξω από το σπίτι, μακριά από τα βλέμματα του συντρόφου, κάνουν πράγματα ασυμβίβαστα προς το χριστιανικό γάμο! Και πόσες, αλίμονο, φορές γυρίζοντας κουρασμένοι από το μόχθο της ημέρας και μη βρίσκοντας το κατάλληλο περιβάλλον στο σπίτι ή κάτω από το βάρος των αδυναμιών τους δημιουργούν σκηνές απαράδεκτες! Πόσα, αλήθεια, κακά μπορούν να συμβούν έξω από το σπίτι στον καθένα από τους συζύγους; Και πόσα άσχημα και απρεπή μπορεί να κάνει ή να πάθει ο καθένας από τους συζύγους έξω από το σπίτι ή μέσα στο ίδιο του το σπίτι

Phoca PDF

κατά την απουσία του άλλου; Η καθημερινή ζωη βρίθει, δυστυχώς, από τέτοια περιστατικά που παίζουν αρνητικό ρόλο στην ομαλή συμβίωση του αντρόγυνου και οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στη διάλυση του γάμου με τα γνωστά σ᾽ όλους μας επακόλουθα.

Υπάρχει, λοιπόν, για το αντρόγυνο μεγαλύτερη ευτυχία από το νά βγαίνει από το σπίτι όχι οργισμένο η φορτισμένο με προβλήματα συζυγικής ασυμφωνίας αλλά χαρούμενο και ευδιάθετο και νά επιστρέφει στο σπίτι με τή βεβαιότητα ότι σ᾽ αυτό θα βρεί τη χαρά, τη γαλήνη, την ανακούφιση, την αγαλλίαση και τήν ευφροσύνη; Ακριβώς τέτοια εύχεται η Εκκλησία να είναι κάθε είσοδος και κάθε έξοδος των νεονύμφων από το σπίτι. «Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καί ἐξόδους». Αλλά η ευλογημένη αυτή είσοδος και έξοδος είναι θείο δώρο που απονέμεται στο αντρόγυνο όχι βέβαια χωρίς αγώνα συνεχή και χωρίς κοινή και ειλικρινή προσπάθεια. Γιατί αυτόν ακριβώς τον αγώνα και αυτή την προσπάθεια των συζύγων ευλογεί ο Θεος καί επισκιάζει με τη θεία του χάρη.

Ο ιερός ψαλμωδός εκφράζει ακλόνητη την πεποίθησή του στην άγρυπνη και διαρκή προστασία του Κυρίου όπου κι αν σταθεί, όπου κι αν πορευθεί. Είναι πολύ χαρακτηριστική και συμφωνεί, κατά τη γνώμη μας, με όσα εκθέσαμε παραπάνω η ομολογία του· «Κύριος φυλάξει σε ἀπό παντός κακοῦ... Κύριος φυλάξει τήν εἴσοδόν σου καί τήν ἔξοδόν σου...» (Ψαλμ. 120).

«Ανάλαβε τους στεφάνους αυτών εν τη Βασιλεία σου, ασπίλους και αμώμους και ανεπιβουλεύτους διατηρών»

57. «Ἀνάλαβε τούς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου, ἀσπίλους καί ἀμώμους καί ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν». Τα καθαρά και αμόλυντα και ανεπιβούλευτα στέφανα, ο καθαρός δηλαδή συζυγικός βίος, η «ἀκηλίδωτος συμβίωσις», ἡ «ἄμεμπτος βιοτή καί πολιτεία», ἡ «ἀκατάγνωστος διαγωγή» καί ἡ συζυγική «σωφροσύνη», ὁ «τίμιος γάμος», ἡ «ἀνεπιβούλευτος» καί «ἀμίαντος κοίτη», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε άλλα σημεία της ιερολογίας του γάμου, δε διευκολύνουν στην παρούσα μόνο ζωη τους νεονύμφους ώστε να ζουν αρμονικά και αγαπημένα και να απολαμβάνουν τις χαρές της συζυγικής και οικογενειακής ζωης, αλλά τους παρέχουν και το εισιτήριο για τη Βασιλεία των Ουρανών, τους εξασφαλίζουν «τά ἐπηγγελμένα ἀγαθά τῆς ἀπολαύσεως» (βλ. αμέσως επόμενη Ευχή) και «τόν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (Α΄ μεγάλη Ευχή ευλογίας). Πρβλ. και παραπάνω, σχόλια αριθ. 16, 34, 48 και 52.

Η ευχή της Απόλυσης

58. Με την ευχή τούτη της Απόλυσης ζητούμε, μέσω του Ιερέα, από τον Κύριο να στείλει το έλεός του και τη σωτηρία σ᾽ όλους εμάς που παρακολουθούμε το μυστήριο του γάμου και φυσικά και στους νεονύμφους, για τους οποίους εξάλλου τελείται το μυστήριο. Σ᾽ αυτό μας το αίτημα ως μεσολαβητές και συμπαραστάτες επικαλούμαστε την ίδια την Παναγία, τους αγίους Αποστόλους, τους ισαποστόλους Κωνσταντίνο και Ελένη, το μεγαλομάρτυρα Προκόπιο και όλους τους Αγίους. Η ειδική μνεία του ονόματος του μεγαλομάρτυρα Προκοπίου στην Ευχή έχει

Phoca PDF

προφανώς συμβολική σημασία για τους νεονύμφους. Μας θυμίζει τη φράση της προηγούμενης ευχής «ἡ Παναγία... Τριάς... παράσχοι ὑμῖν... προκοπήν βίου καί πίστεως». Το ίδιο το όνομα Προκόπιος παράγεται από το ρήμα «προκόπτω» που σημαίνει· προκόβω, κάνω προκοπή, προοδεύω, ευδοκιμώ στη ζωή σε πίστη και αρετή, γενικά απολαμβάνω πλούσια τα αγαθά και την ευλογία του Θεού. Αυτή την προκοπή, αυτή την πρόοδο, αυτή την ευδοκίμηση κι αυτή την απόλαυση και ευλογία κρύβει και υπονοεί και η θυμόσοφη λαϊκή ευχή που λέγεται από τους γονείς και τους γεροντότερους συνήθως προς τους νεονύμφους· «καλή προκοπή!»

Η μνεία πάντως του ονόματος του μεγαλομάρτυρα Προκοπίου είναι κοινό στοιχείο της Απόλυσης και των δύο επόμενων Ακολουθιών, «εἰς δίγαμον» δηλαδή και «ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου». Το ότι τούτο δεν είναι τυχαίο και ότι η ειδική μνεία του ονόματος του μεγαλομάρτυρα έχει πράγματι συμβολική σημασία για τους νεονύμφους φαίνεται, πέρα από όσα είπαμε παραπάνω, και από τη μελέτη του βίου του αγίου. Το αρχικό του όνομα ήταν Νεανίας. Έζησε στα χρόνια του Ρωμαίου αυτοκράτορα Διοκλητιανού. Στρατιωτικός στο επάγγελμα, του ανατέθηκε ο διωγμός των χριστιανών. Κατά την πορεία του προς εκτέλεση της εντολής οραματίζεται το Σταυρό και ακούει τη φωνή· «Νεανία, ἐγώ εἰμι ὁ ἐσταυρωμένος Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός». Το γεγονός τούτο τον κάνει να μεταστραφεί και από διώκτης των χριστιανών να γίνει στη συνέχεια κήρυκας του Ευαγγελίου. Αργότερα συλλαμβάνεται, ομολογεί την πίστη του, φυλακίζεται, βασανίζεται και στο τέλος αποκεφαλίζεται. Κατά το χρονικό διάστημα που είναι φυλακισμένος βλέπει «ἐν ὁράματι» το Χριστό, ο οποίος τον μετονομάζει από Νεανία σε Προκόπιο. Η μετονομασία είναι ολοφάνερα δηλωτική της «προκοπής», της προόδου δηλαδή σε πίστη και αυταπάρνηση που σημείωσε ο Νεανίας· γι᾽ αυτό και δίκαια του απονέμεται το συμβολικό όνομα Προκόπιος. Και οι νεόνυμφοι; Θα αξιωθούν άραγε κι αυτοί να «προκόψουν» στο νέο στάδιο του βίου που ανοίγεται τώρα μπροστά τους; Αυτό θα εξαρτηθεί από τη δική τους αγωνιστική προσπάθεια που σίγουρα θα την επισκιάσει η ευλογία και η χάρη του Θεού.

Η Απόλυση της όλης Ακολουθίας του στεφανώματος κλείνει με τη σύντομη και συνηθισμένη σ᾽ όλες τις Ακολουθίες της Εκκλησίας ευχή «Δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων...» (Βλ. και σχόλ. αριθ. 30 της Ακολουθίας του αρραβώνα).

Η «λύσις» των στεφάνων μετά το εορταστικό επταήμερο

59. Παλιότερα νύφη και γαμπρός συνήθιζαν επί επτά ημέρες μετά την τέλεση του μυστηρίου του γάμου να κυκλοφορούν στεφανωμένοι με τα στέφανα του γάμου. Την όγδοη όμως ημέρα επέστρεφαν στο ναό, για να αφαιρέσει από τα κεφάλια τους τα στέφανα ο Ιερέας. Τα στέφανα του γάμου εξάλλου ήταν πολλές φορές κτήματα του ναού και φυλάγονταν στο σκευοφυλάκιο. Η «λύσις», η αφαίρεση δηλ. των στεφάνων από τα κεφάλια των νεονύμφων «τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ», συνοδεύεται από τις δυο αυτές ευχές που είναι καταχωρισμένες στο Μικρό Ευχολόγιο μετά το τέλος της Ακολουθίας του στεφανώματος.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την παλιά αυτή συνήθεια, θα ήθελα στο σημείο τούτο να προσθέσω τα εξής για το εορταστικό επταήμερο του θρησκευτικού

Phoca PDF

γάμου, ο οποίος βέβαια είναι ένα από τα σπουδαιότερα γεγονότα της ζωής του ανθρώπου. Ήδη στην Π.Δ. βλέπουμε τον πεθερό του Ιακώβ, το Λάβαν, να απαντάει ως εξής στο εύλογο και δίκαιο παράπονο του Ιακώβ πως τον εξαπάτησε δίνοντάς του ως γυναίκα την κόρη του Λεία αντί της νεότερης και όμορφης Ραχήλ που υπερβολικά αγαπούσε· «Συντέλεσον οὖν τά ἕβδομα ταύτης, καί δώσω σοι καί ταύτην ἀντί τῆς ἐργασίας, ἧς ἐργᾷ παρ᾽ ἐμοί ἔτι ἑπτά ἔτη ἕτερα. Ἐποίησεν δέ Ἰακώβ οὕτως καί ἀνεπλήρωσεν τά ἕβδομα ταύτης, καί ἔδωκεν αὐτῷ Λάβαν Ραχήλ τήν θυγατέρα αὐτοῦ αὐτῷ γυναῖκα» (Γεν. 29, 27–28). Ζητάει δηλ. από τον Ιακώβ να συμπληρώσει πρώτα «τά ἕβδομα», την εβδομάδα δηλ. του γάμου του με τη Λεία, και του υπόσχεται πως μετά τη συμπλήρωση των επτά ημερών θα του δώσει και τη Ραχήλ. Και έτσι ακριβώς έγινε, μας βεβαιώνει στη συνέχεια η Γραφή. Βλέπουμε επίσης, σ᾽ άλλο σημείο, πως και η «χαρά» του γάμου του Τωβία διαρκεί επτά ημέρες· «καί ἦχθη ὁ γάμος Τωβία μετ᾽ εὐφροσύνης ἑπτά ἡμέρας» (Τωβίτ 11,19). Αλλά και αντίστροφα· το πένθος για το θάνατο της Ιουδίθ κρατάει επτά ημέρες· «καί ἐπένθησεν αὐτήν οἶκος Ἰσραήλ ἡμέρας ἑπτά» (Ιουδίθ, 16,24).

Γενικά παρατηρούμε ότι ο πανηγυρισμός μεγάλων και σπουδαίων γεγονότων διαρκεί ένα ολόκληρο επταήμερο (πρβλ. Βασιλ. Γ΄ 8,65–66 – Έσδρας Α΄ 4,63 – Νεεμίας 18,18 – Εσθήρ 2,18 – Μακκαβ. Γ΄ 6,30). Η εορτή των αζύμων επίσης διαρκούσε επτά ημέρες·«καί ἠγάγοσαν οἱ υἱοί Ἰσραήλ… τό Πάσχα καί τήν ἑορτήν τῶν ἀζύμων ἡμέρας ἑπτά» (Έσδρας Α΄ 1,17)· «ἑπτά ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε» (Ιεζεκιήλ 45,21). Για τήν ίδια εορτή βλ. καί· Παραλειπ. Β΄ 30,21–22 – Έσδρας Α΄ 7,14 και Έσδρας Β΄ 6,2. Θα μπορούσε ακόμη να προσθέσει κανείς ότι και το χριστιανικό Πάσχα εορτάζεται επί επτά ημέρες, για μιά ολόκληρη δηλ. εβδομάδα, που και Διακαινήσιμος λέγεται, ενώ ακριβώς την όγδοη ημέρα μετά την ανάσταση του Κυρίου, «μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτώ» κατά τον ευαγγελιστή Ιωάννη (κ΄ 26), έχουμε «τήν ψηλάφησιν τοῦ Θωμᾶ» ή αλλιώς την Κυριακή του Αντίπασχα. Σημειώνουμε τέλος πως και η περιτομή του Κυρίου έγινε την όγδοη ημέρα από την «κατά σάρκα» γέννησή του, δηλ. «ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι ὀκτώ τοῦ περιτεμεῖν τό παιδίον» (Λουκ. β΄ 21), ενώ στο Μικρό Ευχολόγιο μετά την Ακολουθία του Αγίου Βαπτίσματος βλέπουμε καταχωρισμένη «Διάταξη» -οδηγία προς τον Ιερέα να μην παραλείψει να παραγγείλει στους οικείους του νεοφωτίστου «ἵνα μή κολυμβήσωσιν αὐτόν ἤ τό πρόσωπον αὐτοῦ νίψωσιν ἕως ἡμερῶν ζ΄, τῇ δέ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ πλυνάτωσαν καί λουσάτωσαν αὐτόν…».

Από τα ανωτέρω στοιχεία κατανοούμε, νομίζω, καλύτερα γιατί το ευφρόσυνο γεγονός του γάμου επικράτησε να διαρκεί μια ολόκληρη εβδομάδα, γιατί οι νεόνυμφοι παλιότερα φορούσαν, σαν βασιλιάδες, τα στέφανα του γάμου όλο αυτό το χρονικό διάστημα και γιατί «τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ» προσέρχονταν στο ναό για την αφαίρεση των στεφάνων και την ύστατη, μέσω του Ιερέα, ευλογία της Εκκλησίας. Ως απομεινάρι αυτής της συνήθειας μπορεί να θεωρηθεί σήμερα ο επίσημος εκκλησιασμός των νεονύμφων την πρώτη μετά το γάμο τους Κυριακή, ακριβώς δηλ. την όγδοη ημέρα μετά το γάμο τους. Τα «γυρίσματα» η «πιστρόφια» επίσης, η συνήθεια δηλ. των νεονύμφων να επιστρέφουν την πρώτη μετά την τέλεση του μυστηρίου του γάμου Κυριακή στο πατρικό σπίτι της νύφης, όπου φιλοξενούνται με στοργή και εγκαρδιότητα μέσα σε μια ατμόσφαιρα αγάπης που εκδηλώνεται με πλούσια δώρα και ευχές για την ευτυχία, ευγονία και μακροζωία τους, μπορούν να

Phoca PDF

θεωρηθούν ότι έχουν υποκαταστήσει κατά κάποιο τρόπο τις ευχές της Εκκλησίας κατά τη «λύση των στεφάνων» την όγδοη ημέρα από το γάμο τους. (Βλ. Θ.Ν. Ζήση «Λαογραφικά Σημειώματα», στο συλλογικό έργο ΚΑΝΑΛΙΑ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ, έκδοση του Συλλόγου τῶν ἐν Βόλῳ Καναλιωτῶν Καρδίτσης, Βόλος 1976, όπου σε ειδικό κεφ. εξετάζεται ο γάμος από λαογραφική άποψη (σελ. 349 κ.ε.), ενώ τα τραγούδια του γάμου παραθέτονται σε άλλο κεφ. (σελ. 308 κ. ε.).

«Ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τόν στέφανον εὐλογήσας»

60. «Ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τόν στέφανον εὐλογήσας». Η φράση τούτη της Ευχής είναι μικρή παραλλαγή του στίχου του Ψαλμωδού «εὐλογήσεις τόν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου» (Ψαλμ. 64, στιχ. 12)· Με τα αγαθά της καλοσύνης σου θα ευλογήσεις το έτος στο σύνολό του που σαν στεφάνι περιστρέφεται και γυρίζει περιοδικά στις ίδιες πάντοτε εποχές. Τον ίδιο ψαλμικό στίχο βλέπουμε να χρησιμοποιεί και ο συνθέτης του Απολυτικίου της Ινδίκτου, του νέου δηλαδή εκκλησιαστικού έτους, του οποίου την αρχή εορτάζει η Εκκλησία μας την 1η Σεπτεμβρίου· «εὐλόγησον τόν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου, Κύριε,...». Αυτόν, λοιπόν, που ευλογεί «τόν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ» και παρέχει δαψιλώς τα αγαθά του, αυτόν επικαλείται ο Λειτουργός να ευλογήσει και τους νεονύμφους και να διατηρήσει αδιάσπαστο το δεσμό τους.

«Ὅτι ἀγνοί πρός τὸν ὑπό σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν»

61. «Ὅτι ἀγνοί πρός τὸν ὑπό σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν». Εδώ είναι ολοφάνερος ο συμβολισμός των στεφάνων του γάμου για τον οποίο έγινε λόγος στο σχόλιο αριθ. 33. Οι νεόνυμφοι, κατά τον ιερό Χρυσόστομο, στεφανώνονται για το σώφρονα, εγκρατή και αγνό τους βίο «ὅτι ἀήττητοι γενόμενοι, οὕτω προσέρχονται τῇ εὐνῇ, ὅτι μή κατηγωνίσθησαν ὑπό τῆς ἡδονῆς» (Ομιλία θ΄ εις Α΄ Τιμόθ. παρ. 2).

Ευχαριστήρια ευχή κατά τη συστολή των συμβόλων του γάμου

62. Η ευχαριστήρια τούτη ευχή φαίνεται να λέγεται από τους ίδιους τους νεονύμφους ή από τον Ιερέα για λογαριασμό τους. Και ενώ η προηγούμενη ευχή λέγεται κατά τη «λύση» των στεφάνων, αυτή εδώ λέγεται τη στιγμή που «συστέλλονται» μαζεύονται δηλ. και περιτυλίγονται τα στέφανα. Οι νεόνυμφοι κατά τη «συστολή» των συμβόλων του γάμου, των στεφάνων δηλ., αναπέμπουν ύμνο ευχαριστίας στον Τριαδικό Θεο που τους αξίωσε με δική τους αβίαστη, ανεπηρέαστη και σύμφωνη γνώμη να καταλήξουν σε αμοιβαία υπόσχεση γάμου και να τελέσουν την ακολουθία του μυστηρίου αυτού που εξύψωσε και καθαγίασε ο ίδιος ο Κύριος με την προσωπική του παρουσία και την τέλεση του γνωστού θαύματος κατά τη διάρκεια «τοῦ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμου». Για τη φύλαξη των στεφάνων του γάμου από τους νεονύμφους ή παλιότερα από την ίδια την Εκκλησία βλ. παραπάνω αντίστοιχα τα σχόλια αριθ. 33 και 59.

Απόσπασμα από το βιβλίο:
«Μεγαλύνθητι, Νυμφίε... Ἡ ἱερολογία τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθοδόξου Γάμου»
του Θωμᾶ Ν. Ζήση, Φιλολόγου-Γυμνασιάρχου

Phoca PDF

Το βαθύ νόημα κάποιων τύπων

Στην ακολουθία του γάμου συναντάμε ορισμένες πράξεις ή αντικείμενα με συμβολικό περιεχόμενο. Αξίζει να δούμε τι μηνύματα κρύβονται πίσω από όλα αυτά και να κατανοήσουμε τα βαθιά τους νόηματα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο γάμος είναι το Ιερό Μυστήριο της ένωσης δύο ανθρώπων “εις σάρκα μίαν” και όχι ένα κοσμικό γεγονός. Έτσι, για να τον βιώσουμε σωστά, δεν θα πρέπει να μένουμε στους τύπους αλλά να πηγαίνουμε στην ουσία. Για να το κάνουμε αυτό χρειάζεται να εμβαθύνουμε τόσο στις ευχές όσο και στους διάφορους συμβολισμούς.

Οι Βέρες

Τα δακτυλίδια χρησιμοποιούνται από αρχαιοτάτων χρόνων σαν σύμβολα της υπόσχεσης για γάμο και συχνά τα συναντούμε στην Παλαιά Διαθήκη. Εκτός, όμως, από σύμβολα του δεσμού μεταξύ των δύο, είναι και σύμβολα εξουσίας και τιμής. Στην αρχαία εποχή, ο άνδρας έδινε με το δακτυλίδι την εξουσία στη γυναίκα του να άρχει μέσα στο σπίτι του. Η εξουσία και η τιμή που συμβολίζει το δακτυλίδι φαίνεται και στην παραβολή του ασώτου υιού, όπου ο πατέρας διατάζει να βάλουν ξανά στο δεξί χέρι του υιού του δακτυλίδι ως ένδειξη ότι τον δέχεται ξανά ως υιό του ελεύθερο και όχι ως δούλο.

Σήμερα, κάποιοι βλέπουν στα δαχτυλίδια του γάμου έναν παρόμοιο συμβολισμό· υποστηρίζουν, δηλαδή, ότι από τη στιγμή που ο άντρας και η γυναίκα φορούν το δαχτυλίδι του γάμου παύουν να είναι κύριοι του εαυτού τους και ο ένας παραδίδει τον εαυτό του στην εξουσία του άλλου. Η ανταλλαγή των δακτυλιδιών συμβολίζει επίσης την εξάρτηση του ενός από τον άλλο, την αγάπη που θα μοιράζονται στο εξής και τη δέσμευση να παραμένουν πιστοί ο ένας στον άλλο.

Τα Στέφανα

Phoca PDF

Τα στέφανα είναι σύμβολα βασιλικά. Με το γάμο δημιουργείται ένα νέο βασίλειο. Το σπίτι και η οικογένεια των δύο νεόνυμφων. Ο ιερέας αφού ευλογήσει τα στέφανα πάνω στο ευαγγέλιο, κάνει το σημείο του σταυρού πάνω από τα κεφάλια τους και επικαλείται τον ίδιο τον Θεό, να τους στεφανώσει με δόξα και τιμή, στο νέο μικρό τους βασίλειο, όπου θα πρέπει να κυβερνήσουν με σύνεση, σοφία και δικαιοσύνη. Τα στέφανα είναι επίσης σύμβολα νίκης. Με αυτά επιβραβεύονται οι νεόνυμφοι διότι έμειναν ανίκητοι στον αγώνα τους κατά της ηδονής και διατήρησαν την αγνότητά τους στην προ του γάμου τους ζωή. Τα στέφανα του γάμου υπενθυμίζουν επίσης τα στέφανα των μαρτύρων, τονίζοντας τη μαρτυρική διάσταση της Χριστιανικής ζωής και τις άμετρες θυσίες που χρειάζεται να γίνουν μέσα στο γάμο για να φτάσουν οι σύζυγοι στην τελείωση.

Το Τραπέζι

Το τραπέζι, μπροστά στο οποίο στέκεται το ζευγάρι, συμβολίζει την Αγία Τράπεζα. Για τον λόγο αυτό επάνω του βρίσκεται το Ευαγγέλιο, το οποίο δηλώνει ότι είναι παρών ο ίδιος ο Χριστός, και πάνω σε αυτό τοποθετούνται τα δαχτυλίδια των νεονύμφων καθώς και τα στέφανα.

Η Θέση των Μελλονύμφων

Οι μελλόνυμφοι στέκονται όρθιοι ο ένας δίπλα στον άλλο. Αυτό συμβολίζει την ισοτιμία των δύο φύλων. Δεν είναι κανένας κατώτερος του άλλου, αλλά αμφότεροι

Phoca PDF

ισάξιοι και ισότιμοι. Η «ἐκ δεξιῶν» θέση του άνδρα συμβολίζει το προβάδισμα που έχει έναντι της γυναίκας ως κεφαλή.

Οι Λαμπάδες

Οι αναμμένες λαμπάδες συμβολίζουν το φως του Χριστού που παίρνουν οι νεόνυμφοι από το Μυστήριο, το οποίο θα φωτίζει το δρόμο τους στην καινούργια τους ζωή. Συμβολίζουν, επίσης, τις φλόγες της Πεντηκοστής, που ήταν στην ουσία η παρουσία του Αγίου Πνεύματος. Έτσι και οι μελλόνυμφοι προσκαρτερούν την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος και την δική τους Πεντηκοστή. Κατά μία άλλη ερμηνεία, οι αναμμένες λαμπάδες συμβολίζουν τις πέντε φρόνιμες παρθένες της γνωστής παραβολής. Παλαιότερα ή και σήμερα κάποιες φορές, ο ιερέας δίνει τις λαμπάδες στα χέρια των νεονύμφων την ώρα του μυστηρίου, σαν να τους λέει: Όπως οι πέντε παρθένες, έτσι κι εσείς να περιμένετε να συναντήσετε τον Χριστό.

Phoca PDF

Οι Παράνυμφοι

Ο παράνυμφοι (κουμπάροι) αποτελούν τους επίσημους μάρτυρες του μυστηρίου και είναι οι εγγυητές της ενότητας του νέου ζευγαριού ενώπιον του Θεού και της αγίας Του Εκκλησίας. Οι παράνυμφοι είναι κατά κάποιο τρόπο οι πνευματικοί αδελφοί που φροντίζουν, αγωνιούν και προσεύχονται για τη στερέωση του νέου ζευγαριού και το βοηθούν πρωτίστως πνευματικά και δευτερευόντως υλικά.

Η Ένωση και η Λύση των Χεριών

Σε κάποιο σημείο της ακολουθίας του γάμου ο ιερέας, προσευχόμενος για την ένωση του ζευγαριού με ομοφροσύνη σε «σάρκα μία», ενώνει συμβολικά τα δεξιά χέρια του γαμπρού και της νύμφης, σημαίνοντας έτσι την ένωσή τους από τον ίδιο τον Χριστό. Συμπλέκεται, δηλαδή, ο Χριστός στο μυστήριο και στη ζωή τους. Δεν επιτρέπεται να λύσουν μόνοι τους τα χέρια, αλλά περιμένουν να το πράξει αυτό ο ιερέας δια του Ευαγγελίου. Αυτό θα γίνει στο τέλος της ακολουθίας, λίγο πριν το «Δι’ ευχών». Η συμβολική αυτή πράξη της λύσης των χεριών δηλώνει ότι πλέον μέσα στη συζυγική τους ζωή μέτρο και κανόνας γίνεται ο νόμος του Ευαγγελίου, τον οποίο πρέπει απαρέγκλητα και αγόγγυστα να τηρούν οι νεόνυμφοι για τη στερέωση του γάμου τους.

Phoca PDF

Το Κοινό Ποτήριο

Το κοινό ποτήριο είναι κατάλοιπο της εποχής εκείνης κατά την οποία ο γάμος τελούνταν μέσα στη Θεία Λειτουργία και οι νεόνυμφοι συμμετείχαν στη Θεία Ευχαριστία. Τώρα που ο γάμος τελείται συνήθως εκτός της Θείας Λειτουργίας, το κοινό ποτήριο δεν είναι το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, αλλά απλό κρασί και υπενθυμίζει ότι ο γάμος βρίσκει το αληθινό νόημά του μέσα στη Θεία Ευχαριστία. Από το ίδιο ποτήρι της ζωής πίνουν, συμβολικά, για πρώτη φορά ως σύζυγοι οι νεόνυμφοι σαν υπόσχεση ότι από τη στιγμή εκείνη θα μοιράζονται τα πάντα στη ζωή, τόσο τις χαρές όσο και τις λύπες και θα σηκώνουν ο ένας το φορτίο του άλλου. Σε μερικά μέρη συνηθίζεται να πίνει και ο παράνυμφος από το ίδιο ποτήρι, σημαίνοντας έτσι την μετοχή του στην χαρά των νεονύμφων ως πνευματικός σύμβουλος και εν Χριστώ αδελφός.

Phoca PDF

Ο Χορός του Ησαΐα

Η χαρμόσυνη ακολουθία του γάμου συμπληρώνεται με τον «Χορό του Ησαΐα». Ο ιερέας βαστώντας στα χέρια του το Ευαγγέλιο και δηλώνοντας διά του συμβόλου αυτού την πορεία που καλούνται να διανύσουν οι νεόνυμφοι – πορεία με γνώμονα και φαροδείκτη τον Χριστό – παραλαμβάνει το ζεύγος των νεονύμφων μαζί με τον παράνυμφο και τους σύρει σε κυκλικό χορό τρεις φορές γύρω από το τραπέζι. Ο κύκλος εκφράζει την αιωνιότητα, το αιώνιο δηλαδή ταξίδι των Χριστιανών συζύγων που τώρα αρχίζει, τα πρώτα βήματα των νεονύμφων στην νέα τους ζωή. Η Εκκλησία με τον χορό αυτό εκφράζει με πανυγηρικό τρόπο την χαρά της για την «ἐν Χριστῷ ἕνωση» των δύο μελών της και εύχεται στο νέο ζευγάρι να κερδίσει την αιωνιότητα.

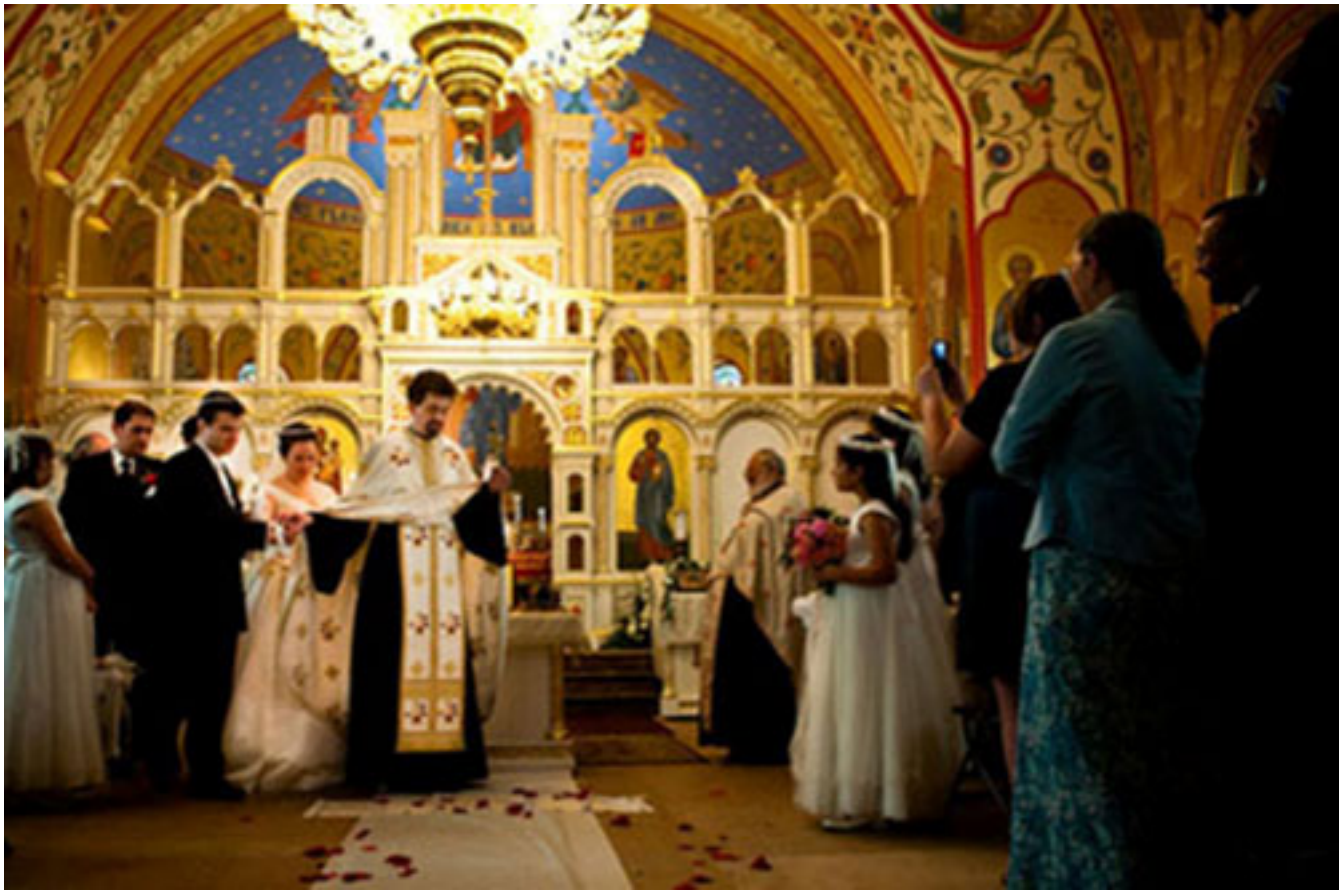
Κατά την διάρκεια του χορού, ο ιερέας ψάλλει μαζί με τους ψάλτες τρεις ύμνους, έναν σε κάθε στροφή: «Ἠσαΐα χόρευε, ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρί, καὶ ἔτεκεν υἱὸν τὸν Ἐμμανουήλ, Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον· Ἀνατολή, ὄνομα αὐτῷ, ὃν μεγαλύνοντες, τὴν Παρθένον μακαρίζομεν.

γιοι μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καί στεφανωθέντες, πρεσβεύσατε ὑπέρ ἡμῶν, ἐλεηθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν. Δόξα σοὶ Χριστέ ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα,

Phoca PDF

μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὧν τό κήρυγμα, Τριάς ἡ ὁμοούσιος».

Με τον πρώτο ύμνο η Εκκλησία εύχεται στους νεονύμφους να έχουν στη κοινή τους ζωή παρόμοια χαρά και πληρότητα με αυτήν του προφήτη, που αξιώθηκε να δει από τον ουρανό την πραγμάτωση της προφητείας του για την γέννηση του Χριστού. Ακόμη, να έχουν την ενδόμυχη προσμονή να χαρούν κι αυτοί τη χαρά της τεκνογονίας – ίσως το σπουδαιότερο μήνυμα του τροπαρίου προς τους νεονύμφους. Και τρίτον, η Εκκλησία θυμίζει στους νεονύμφους πως η Παρθένος Μαρία αποτελεί διαρκές και ανεπανάληπτο υπόδειγμα προς μίμηση, υπογραμμός και οδοδείκτης για την πορεία τους. Με τον δεύτερο ύμνο, η Εκκλησία καλεί τους Άγιους μάρτυρες να πρεσβεύουν, υπενθυμίζοντας ξανά τη μαρτυρική διάσταση της Χριστιανική ζωής, αλλά και το τελικό στεφάνωμα των νικητών. Με τον τρίτο ύμνο αναπέμπουμε δοξολογία στον Χριστό, που είναι το καύχημα των Αποστόλων και το αγαλλίαμα των Μαρτύρων. Για χάρη Αυτού είναι που δεχόμαστε το μαρτύριο της αγαπητικής συμβίωσης, ομολογούντες τον Θεό ως Τριάδα ομοούσιο.

Phoca PDF